

Sinanoğlu Terimler Sözlüğü

Prof. Dr. Oktay Sinanođlu tarafýndan hazýrlanan bilimsel terimler sözlüđü.

FÝZÝKSEL KÝMYA TERÝMLERÝ SÖZLÜĐÜ

A

açýk dizge [Alm. offene System, freisystem, geschlossenes System] [Fr. systéme ouvert] [Ýng. open system] [Jap. kaihō-kei, heisakei]: Isýldevimbilimde, sýnýrlarýndan erke ya da özdek geçebilen dizge.

açýk kabuk [Alm. offene Schale] [Fr. couche non-compléte] [Ýng. non-closed shell] [Jap. hiheikaku]: Yörüngeçleri, eksiciklerle çifter çifter dolmamýp kabuk.

açýsal devinirlik [Alm. Drehimpuls] [Fr. moment cinétique] [Ýng. angular momentum] [Jap. kaku unduryo]: Dinginlik koluyla açýsal hýzýn çarpýmý olarak belirtilen açýsal devinim niceliđi.

açýsal hýz [Alm. Kreisfrequenz, Winkelgeschwindigkeit] [Fr. vitesse accélérée] [Ýng. angular velocity] [Jap. kakusokuda]: Devinen bir taneciđin, seçilen bir özek noktaya göre birim zamanda taradýđy açý.

açýsal nicem sayýsý [Alm. winkelig Quantezahl] [Fr. angulaire numéro de quantum] [Ýng. angular quantum number] [Jap. kakuundōryō (angular momentum), hōi-ryōsisū]: Bir yörüngecin açýsal devinimle ilgili nicem sayýsý (örn. hidrojen atomunda)

ađaçsý [Alm. Dendrit] [Fr., Ýng. dendrite] [Jap. zysusyō, kessyō]: Dally budaklý bir biçimde büyümüp kýrýlca.

ađdalýk [es. t. viskozite] [Alm. Viskosität, Zähigkeit, Flüssigkeitsgrad] [Fr. viscosité][Ýng. viscosity] [Jap. nendo, nensei]: Sývýný belli bir hýzla akmasý için uygulanmasý gereken kuvveti ölçen katsayý.

ađýnma [es. t. süblimasyon] [Alm. Sublimation, Verdampfung fester Stoffe] [Fr., Ýng. sublimation] [Jap. syōka]: Katýnýn ergimeden buhara dönüpmesi olayý.

ađýnma ýsýsý [Alm. Sublimationswärme] [Fr. chauer de sublimation] [Ýng. heat of sublimation] [Jap. rairi-netu]: Ergimeden buharlaþan katý özdeđin, birim ađýrlýk baþýna aldýđý ýsý.

ađýrcýk [es. t. baryon] [Alm. Baryon] [Fr., Ýng. baryon] [Jap. bariyon, zyūryūsi]: Çekincik, ýlýncýk gibi ađýr etkileþim gösteren, kmilyar eksicik-voltlarda (ev) olan temek tanecik türü.

ađýr etkileþim [Alm. stark Wechselwirkungen] [Fr. interactions fortes] [Ýng. strong interactions] [Jap. kyō-sōgosayō, tsuyoi-sōgosayō]: Ađýrcýk ve kimi ortacýklarýn arasýnda yer alarak, atom çekininin yapýsýný da kalýmlý kýlan temel kuvvet ve etkileþim.

ađýr su [Alm. schweres Wasser] [Fr. eau lourde] [Ýng. heavy water] [Jap. zyūsui]: Hidrojen yerine döteryumdan yapýlmýp olan su.

aký [Alm. Fluss, Stromfluss, Schmelzmittel] [Fr. flux, fondant] [Ýng. flux] [Jap. yūzai, hurakkusu]: Birim zamanda, birim yüzeye dik düþen ýsý ya da ýþýk niceliđi.

akým [Alm. Strom] [Fr. courant] [Ýng. current] [Jap. denryū, nagare]: Birim zamanda, dik bir kesitten geçen özdek, kývýl yük vb. ilipkin nicelik.

akýþkan [Alm. Fludium, Flüssigkeit] [Fr. fluide] [Ýng. fluid] [Jap. ryūtai]: Akýþ özellikleri gözlenebilen sývý ya da gaz evresindeki özdek.

akýþlý tepkir [Alm. Durchflussreaktor] [Fr. réacteur d'écoulement] [Ýng. flow reactor] [Jap. renzoku han'nō-ki]: Bir yanýndan aldý özdekleri, öbür yanýndan tepkimeye uđramýp olarak veren aygýt.

akýþmazlýk bkz. ađdalýk

aktarým [es. t. transfer] [Alm. Übertragen] [Fr. transférer] [Ýng. transfer] [Jap. idō, tensya]: Erke ya da özdeđin bir yerden bir yere geçipi.

alanlar kuramı [Alm. Feld Theorie] [Fr. théorie de champ] [Yng. field theory] [Jap. ba riron]: 1- Tanecik sayısının deşilmediğini kimilerinin soğurulup, kimilerinin de salınyđđny göz önüne alan kuram (nicem alan kuramı). 2- Bir kuvvetin uzayın her noktası yönünü, niceliğini, fiziksel alanlarıny hesaplayan kuram.

alan salımı [Alm. Feldemission] [Fr. émission d'un champ] [Yng. field emission] [Jap. denkai-hōsya]: Yeđin kıvıy alan etkisiyle, bir özdeğin ucundan eksiklerin salınması olayı.

altıgenli sık doldurma [Alm. hexagonal dichteste kugei Packung] [Fr. hexagonal arrangement compact] [Yng. hexagonal closest packing] [Jap. rokumentai-saimitu-zyūtan]: Kürelerin yan yana, birbirleriyle en yakın olacak biçimde yığılmasıyla oluğan kıryıca yapılarındaki biri.

altuzay [Alm. Unterraum] [Fr. souséespace] [Yng. subspace] [Jap. huku kukan]: Matematik bir uzayın kimi nesnelere oluğan daha az boyutlu uzay.

ana nicem sayısı [Alm. Hauptquantenzahl] [Fr. nombre quantique principal] [Yng. principal quantum number] [Jap. syu-ryōsisū]: Hidrojen özdeğindeki gibi, eksik yörüngeçlerinden yarıçapsal, dikine devrim boyutuyla ilgili nicem sayısı: (n).

aradizi özleri [Alm. Übergangselementen] [Fr. éléments en série de transition] [Yng. transition series elements] [Jap. sen'i tyokuretu genso]: Çevrimsel çizelgede d, f gibi iç kabukları eksiklerle dolmasından oluğan özler (demir kümesi).

araduru kuramı [Alm. Übergangszustandes Theorie] [Fr. théorie de l'état de transition] [Yng. transition state theory] [Jap. sen'i-zyotai-kasetu]: Kimyasal hızbilimde, tepkinlerle ürünlerarası geçici bir özdecik durusunu varsayarak tepkime hızyı hesaplamaya çalışılan kuram.

arakalımlı duru [Alm. metastabiler Zustand] [Fr. état méetastable] [Yng. metastable state] [Jap. jun-antei-jotai]: Isıdevingen dengede olmayıp, kısa süre yapayabilen duru.

arayüzey [Alm. Zwischenfläche] [Fr., Yng. interface] [Jap. kaimen]: Sıvı, gaz gibi iki özdek evresini birbirinden ayıran yüzey.

arayüzey gerilimi [Alm. Zwischenfläche Potential] [Fr. potential interfacial] [Yng. interfacial tension] [Jap. kaimenno potensharu]: Birbirine değen iki evre arasındaki yüzeyi, birim alan ölçüsünde büyötmek için verilmesi gereken özger erke.

arday [Alm., Fr., Yng. bra] [Jap. bura]: Sayı çarpımın solunda görölen soyut yöney: $< b \mid$; öneyin ekledi: $\mid b > + = b \mid$.

arı [es. t. saf] [Alm. rein] [Fr. pur] [Yng. pure] [Jap. zyunsui-na]: Bir kimyasal özdeğin yabancı özdeciklerden arınımı niteliği.

arıtıyıcı [es. t. deterjan] [Alm. Detergent] [Fr. détergent] [Yng. detergent] [Jap. senzai]: Susever ve yağsever özdeciklerden oluğmuş, yağsal özdeciklerle su arasındaki sınırdaki topları onları ayıran özdek.

arıtma [Alm. Reinigung] [Fr., Yng. purification] [Jap. seisei]: Bir kimyasal özdeği yabancı özdeciklerden ayırma işlemi.

arıtıyıcı [es. t. pozitron] [Alm. Positron, positives Elektron] [Fr., Yng. positron] [Jap. yōdensi]: Külesi eksikle eş, kıvıy yükü ise a olan temek tanecik.

arıtıyıcı [Alm. nukleophil] [Fr. nucléophile] [Yng. nucleophilic] [Jap. pin kaku]: Özdeciklerin artı yükü daha çok olan yerlerine giry ayıra özdeği özelliğine ilipkin.

artın [es. t. katyon] [Alm. Kation, positives Ion] [Fr., Yng. cation] [Jap. yō-ion]: Artı yüklü özdecik yükünü.

artıuç [es. t. anot] [Alm. Anode] [Fr., Yng. anode] [Jap. yōkyoku]: Kıvıykesimde, sıvıya batırılıp kıvıy akım geçmesini sağlayan uçlardan artı yüklü olanı.

asıltı [es. t. süspansiyon] [Alm. Suspension] [Fr., Yng. suspension] [Jap. kendaku]: Çözünmeyen özdek parçacılarıny, dibe çökmeden bir sıvı içinde kalmığ durumu.

aşırtma [Alm. Beförderung, Beschleunigung] [Fr. promouvement] [Yng. promotion] [Jap. syōsin]: Kimyasal değerbağ oluğtururken biraz yüksek erkede bulunan özdecik yörüngeçlerinin de ilk yörüngeçle kıymalaşması olayı.

aşırtma erkesi [Alm. Überführtes Energie] [Fr. énergie de promotion] [Yng. promotion energy] [Jap. zyosyoku enerugii]: Bir özdeğin parçası durumuna gelecek özdecik eksiklerinin, daha yüksek erkeli belirli düzeylere girmeleri için verilmesi gereken erk.

aygıt [es. t. cihaz, aparat] [Alm. Apparat] [Fr. appareil] [Yng. apparatus] [Jap. sōti]: Deneylerin yapılmasını sağlayan takımlar dizgesi.

ayýraç [es. t. reaktif] [Alm. Reagens, Zusatzmittel] [Fr. réactif] [Ýng. reagent] [Jap. siyaku]: Belirli bir kimyasal tepkimenin olmasýný sađlayan tepkin.

ayýrýcý [es. t. separatór] [Alm. Ausleser] [Fr. séparateur] [Ýng. separator]: Özellikle kimyasal çözümlene aygýtlarýnda, çepitli öz ayýran bölüm.

ayrýk konoluşum [Alm. verdrehte Stellung] [Fr. configuration de quinconce] [Ýng. staggered conformation] [Jap. nejire - gata]: Özdecik eksenini dođrultusunda bakýldýđýnda, iki topađý üst üste görünmeyen, bir topađýn ödecikleri öbürününkiler arasýnda (etanýn ik metil topađýnda olduđu gibi).

ayrýbýk ödecik [Fr. atome désuni] [Ýng. separated atom] [Jap. bunri no genshi]: Bir özdecikteki yörüngeçlerin erke düzeyi sýrasý bulmak için, atomlarý sonsuza dek ayrýlmýp sayýp onlarýn erke düzeyleri sýrasýna bakmaya yarayan erey duru.

ayrýpma [Alm. Dissoziation] [Fr., Ýng. dissociation] [kairi]: Bir özdecidin parçalara ya da ödeciklerine ayrýlmasý olayý.

ayrýpma ýsýsý [Alm. Dissoziationswärme, Trennungswärme] [Fr. chaleur de dissociation] [Ýng. heat of dissociation] [Jap. kairinetu]: Bir özdecidin ayrýbýrken verdiđi ya da aldýđý ýsý.

B

bađ [Alm. Bindung] [Fr. liasion] [Ýng. bond] [Jap. ketugô]: Ancak belirli dođrultu ve uzaklýklarda güçlü olan, özel kimyasal kuvvetlerden kurul ödeciklerarasý bađlam.

bađ açýsý [Alm. Valenzwinkel] [Fr. angle de liasion] [Ýng. bond angle] [Jap. ketugôgaku]: Bir özdeđi oluşturan bađlar arasýnda, ödecikten çýkan bir çiftin yaptýđý açý.

bađdeđer [Alm. Valenz] [Fr. valence] [Ýng. valence, valency] [Jap. genshika]: Ödeđinin kaç kimyasal bađ yapabileceđini göstere

bađ düzesi [Alm. Bindung Ordnung] [Fr. ordre de valence] [Ýng. bond order] [Jap. ketugô-zisû]: Ýki ödecik arasýndaki bađlarda bađlamaz yörüngeçlerdeki eksicik sayýlarýndan, toplam ne ölçüde kimyasal bađ oluşturduunu veren nicelik.

bađ erkesi [Alm. Bindungsenergie] [Fr. énergie de liasion] [Ýng. bond energy] [Jap. ketugô enerugii]: Ýki ödecik arasýndaki bađ genellikle ýsýldevingen niceliklerden, dolayýsýyla deneysel yoldan bulunan ortalama erkesi.

bađýllýk kuramý [Relativitätstheorie] [Fr. théorie de relativite] [Ýng. relativity theory] [Jap. sôtasei-riron]: İpýk hýzýnýn sonsuz olmamasý, nesnelere zaman ve yerlerinin ýpýkla ölçülmesi dolayýsýyla, ýpýk hýzýný sonsuz sayan olađan düzenek yasalarýn hýzda giden nesnelere uymadýđýný gösteren daha genel düzenek kuramý.

bađlam [Alm. Bindung, Klemme] [Fr. liage] [Ýng. binding] [Jap. ketugô]: Taneciklerin, aralarýndaki fiziksel ya da kimyasal kuvvetlerle bir arada durmasý olayý.

bađlamaz yörüngeç [Alm. nichtbindendes Orbital] [Fr. orbitale non-liante] [Ýng. non-binding orbital] [Jap. hi-ketugô (sei)-kidô]: Ýçinde eksicik olsun ya da olmasýn, ödeciklerarasý bađý pek etkilemeyen özdeciksel yörüngeç türü.

bađlam erkesi [Alm. Bindungsenergie] [Fr. énergie de liasion] [Ýng. binding energy] [Jap. ketugô-enerugii]: 1- Ýki ödeđi ya da bir eksicik ile bir çekin taneciđini bir arada tutan erke niceliđi. 2- Ayrýpma erkesinin karpýt imlisi.

bađlanma [Alm. Bindung] [Ýng. bonding]: Ödecikler arasýnda nicem yasalarýna göre devinen eksiciklerin, durularýna dayalý kimyasal kuvvetler oluşturmasý.

bađlar [Alm. bindung] [Fr. liante] [Ýng. bonding]: Yapýsýndaki eksiciklerle ödeciklerarasý kimyasal bađý güçlendirme niteliđinde

bađlar yörüngeç [Alm. bindendes Orbital] [Fr. orbitale liante] [Ýng. bonding orbital] [Jap. ketsugo kido]: Ýçinde bir ya da iki eksicik olunca, ödeciklerarasý kimyasal bađý güçlendiren özdeciksel yörüngeç türü.

bađlapýk tepkimeler [Alm. gekoppelte Reaktionen] [Fr. réactions conjuguées] [Ýng. coupled reactions] [Jap. ketugô han'no]: Ürünleri ya da tepkinleri arasýnda, ortak olanlarýn varlýđý dolayýsýyla birbirini etkileyen tepkimeler dizisi.

bađönler [Alm. antibindendes] [Fr. anti-liant] [Ýng. anti bonding] [Jap. han-ketugô(sei)]: Çekinlerin aralarýndaki yörelere eksicik koyma olasýlýđýný azaltan, içinde eksicik olursa kimyasal bađý güçsüzleştiren nitelik.

bađönler yörüngeç [Alm. antibindendes (lockernes) Orbital] [Fr. orbitale anti-liante] [Ýng. antibonding orbital] [Jap. han-ketsugo kido]: Ýçindeki eksicikle ödeciklerarasý kimyasal bađýn gücünü azaltýp itip veren özdecik yörüngeci türü.

bađ titreşim sayýlarý [Alm. Bindungsfrequenz] [Fr. frequence de liasion] [Ýng. bond frequencies] [Jap. ketugô sindôsû]: Bir özde

oluşturan her kimyasal bağın, iki atomunun türüne göre deşiben belirli titreşim sayıları.

bakıbyık bkz. bakıbyımlı.

bakıbyıklyk bkz. bakıbyım.

bakıbyıksız bkz. bakıbyımsız.

bakıbyım [es. t. simetri] [Alm. Symmetrie] [Fr. symetrie] [Yng. symmetry] [Jap. taisho]: Bir nesne ya da iplevin; belirli eksen, özek noktası ve iplemlere göre noktalarının yerleri deşiptirildiğinde görünümünü deşiptirmemesi özelliği.

bakıbyımlama [es. t. simetrikleştirme] [Alm. Symmetrisierung] [Fr. symétrisation] [Yng. symmetrization] [Jap. taisyōka]: Bakıbyım olmayan matematiksel nesne ya da iplerini, kimi ipler uygulayarak bakıbyımlı duruya getirme.

bakıbyımlı [es. t. simetrik] [Alm. symmetrisch] [Fr. symétrique] [Yng. symmetric] [Jap. taishoki]: Belirli eksen, özek nokta ve iplemlere göre noktalarının yerleri deşiptirildiğinde, görünümünü bozmayan nesne ya da iplerinin niteliği.

bakıbyımlı topaç [Alm. symmetrischer Kreis] [Fr. toupie symétrique] [Yng. symmetric] [Jap. taisho koma]: Bir eksen çevresinde döñüp bakıbyımlı olan koniye benzer özdecik.

bakıbyımsız [es. t. asimetrik] [Alm. asymmetrisch] [Fr. asymétrique] [Yng. asymmetric] [Jap. hitaisho]: Bakıbyımlı olmayan geometrik nesne, özdecik ya da iplerinin niteliği.

barın [Alm. Barn] [Fr., Yng. barn] [Jap. bān]: Çekinlerin çarpıma olaylarında gösterdikleri kesit alanlar için kullanılan ölçü birimi.

basınç [es. t. tazyik] [Alm. Druck] [Fr. pression] [Yng. pressure] [Jap. aturyoku]: Birim alan başına dik olarak düşen kuvvet.

basınç enlendirmesi [Alm. Druckverbreiterung] [Fr. élargissement par pression] [Yng. pressure broadening] [Jap. atsuryoku ni yoru hirogari]: Basınç arttıkça gaz içindeki özdecik izge çizgilerinin genişlemesi olayı.

başnokta [Alm. Nullpunkt, Ursprung, Herkunft] [Fr. origine] [Yng. origin, coordinate system] [Jap. genten, zahyō genten]: Konsay eksenlerinin kesiştiği (0,0) noktası.

beklenen değer [Alm. Erwartungswert] [Fr. valeur attendue] [Yng. expectation value] [Jap. kitaiohi]: Nicem durusu özgün duru olmadıkdynda, ölçülebilir nicelik için birçok eş ölçümlerden sonra bulunan nicemsel ortalama değer.

belirtilemezlik [Alm. Unbestimmtheit] [Fr. état indéterminé] [Yng. indeterminacy] [Jap. hukakuteisei]: Nicemde, erke ya da zaman gibi eş çift deşipkenlerinin her ikisinin birden kesinlikle ölçülemezliği ilkesi. (?E?t ~ h).

belirtilemezlik ilkesi [Alm. Unbestimmtheitsrelation] [Fr. principe d'indétermination] [Yng. uncertainty principle] [Jap. hukakutei-sei genri]: Nicem düzeneğinde, bir taneciğin hem konum, hem de hızının bir noktada kesinkes ölçülemeyeceğini, böy deşipken çiftlerinde, belirsizlikler çarpımının en az Planck katsayısı (h) ölçüsünde olacağının bildiren ilke.

belirtken [es. t. determinant] [Alm. Bestimmungsgroße, Determinante] [Fr. déterminant] [Yng. determinant] [Jap. gyōretusiki]: Dizey öğelerinin tersbakıbyımlı çarpımları olarak hesaplanan sözgelimi, dizey evriğinin varlığının sanıyaya yarayan

benzerlik döñüpmü [Alm. Ähnlichkeitstransformation] [Fr. transformation de ressemblance] [Yng. similarity transformation] [Jap. dokei-henkan]: Bir ipleri (A), önünden bir dizey (S) ile, arkasından da o dizeyin evriği (S⁻¹) ile çarparak döñüptürme: (S⁻¹ AS = A)

biçim katsayısı [Alm. Formfaktor] [Fr. facteur de forme] [Yng. form factor] [Jap. keizyū-insi]: Çarpıma olaylarında sağının açılışını bulmaya yarayan, çarpılan tanecikteki yük dağılıymı biçimiyle ilgili nicelik.

bileşen [Alm. Komponente, Bestandteil] [Fr. composant] [Yng. component] [Jap. seibun]: Bir özdeği oluşturan kimyasal bileşimi bildirmek için verilmesi gerekli kimyasal türlerden her biri.

bileşik [Alm. Verbindung, Bindung] [Fr. combinaison chimique, composé] [Yng. compound] [Jap. kagōbutu]: Belirli öğeciksel yapıda, hep eş türde özdeciklerden oluşan kimyasal özdek.

bileşim [es. t. kompozisyon] [Alm. Zusammensetzung] [Fr., Yng. composition] [Jap. sosei]: Bir özdeğin hangi kimyasal türlerden oluştuğunu belirleyen verilerin tümü.

bileşken [Alm. Komponente, Bestandteil] [Fr. composant, constituant] [Yng. component] [Jap. seibun]: Bir bileşkeyi oluşturan yöneylerden her biri.

bireşim [es. t. sentez] [Alm. Synthese, synthetisches Aufbau] [Fr. synthèse] [Yng. synthesis] [Jap. gōsei]: Ystenen bir

kimyasal özdeđe, daha olađan ayıraçlardan baplayarak birkaç kimyasal adým sonunda eriþme iþlemi.

birim gözcük [Alm. Elementarzelle, Gittereinheit] [Fr. maille élémentaire] [Ýng. unit cell] [Jap. tan'i-kôsi]: Ötelenmekte bütün bir kýrýlcayý tarayabilen, yineleyerek kýrýlca yapýsýný oluþturan birkaç özdecikli ana yapý.

birim iþlemler [Alm. Betriebseinheit] [Fr. opérations unitaires] [Ýng. unit operations][Jap. tan'i - sôsa]: Kimya mühendisliðinde, özdekleri ayýrmak için yapýlan damýtma, süzme gibi uygulamýmsal iþlem türleri.

birim iþler [Alm. Einheitsoperator] [Fr. opérateur unitaire] [Ýng. unit operator] [Jap. tan'i-enzansi]: Matematiksel nesnelere uygulandýđýnda onlarý deðiþtirmeyen iþler: I.

birim süreçler [Alm. Grundvorgangen] [Fr. procédés unitaires] [Ýng. unit processes] [Jap. tan'i-purosesu]: Kimya mühendisliðinde, kimyasal özdekleri üretmek için kullanýlan belli baplý tepkime iþlemleri.

birleþik öðecik [Alm. vereinigtes Atom] [Fr. atome uni] [Ýng. united atom] [Jap. ketsugo genshi]: Bir özdecik öðeciklerinin yaklaþtırýlmasýyla elde edilecek özdecik yörüngeçlerinin erke düzeyi sýrasýný bulmaya yarayan varsayýmsal öðecik.

biryapýmlama bkz. tektürelleme.

biryapýmlý bkz. tektürel.

bocalama [Alm. Schwankung] [Fr., Ýng. fluctuation] [Jap. hendô] [yuragi]: Bir deđerin, ortalama deđer çevresinde oynamasý.

bođum [Alm. Knoten] [Fr. noeud] [Ýng. node] [Jap. setsu]: Bir durur dalganýn sýfýr noktalarý.

Bohr yörüngesi [Alm. Bahn] [Fr. orbite de Bohr] [Ýng. Bohr orbit] [Jap. (Bôa) kido]: Eski nicem kuramýnda, eksiciðin çekin çevresinde çevrimsel olarak devinirken geçtiði noktalardan oluþan eðri.

bolluk [Alm. Ausgiebigkeit, Fülle, Haudigkeit, Überfluss] [Fr. abondance] [Ýng. abundance] [Jap. sonzaido]: Evrende kimyasal öðelerin dađýlýmý; evrenin ya da güneþ gibi belirli bir yýldýzýn ortalama kimyasal bileþimi.

bol tanecikli etkiler [Ýng. many body effects]: Taneciklerin bađýmsýz varsayýlan devinimlerinden deđil, birbirlerini etkileyen karmaþýk devinimlerden dođan olgular.

Boltzman etkeni [Alm. Boltzmannsche faktor] [Fr. facteur de Boltzman] [Ýng. Boltzmann factor] [Jap. Borutaman - insi]: Belirli sýcaklýktaki bir dizge içinde, bir özdeciciðin herhangi bir devinim erkesi deđerinde bulunmasý olasýlýđýný veren iþlev: e üzeri

boþay [es. t. vakum] [Alm. Vakuum] [Fr., Ýng. vacuum] [Jap. sinkû]: Ýçinde hiçbir öðecik, özdecik vb. bulunmayan, bir gazýn bas dþþürüldükçe sonunda varýlacak duru.

boþ oylum [Alm. frei Volumen] [Fr. volume libre] [Ýng. free volume] [Jap. ziyû-taiseki]: Sývý içindeki bir özdeciciðin ufak tefek devinimlerine olanak veren, sývý yapýsýnýn sayýtým düzeneði kuramýnda kullanýlan oylum: Vƒ.

bozunma [es. t. dekompozisyon] [Alm. Zersetzung, Zerlegung] [Fr. décomposition] [Ýng. decomposition] [Jap. bunkai]: Bir özdeðiñ daha yalýn kimyasal özdeklere ayrýlmasý.

bölmeleme [Alm. Abteilung] [Fr. cloisonnage] [Ýng. partitioning] [Jap. bumpai]: N x M boyutlu bir dizeyin, boyutlarý birbirinin toplamý olacak biçimde daha küçük dizeyleri oluþturmasý olayý.

bulanýklýk [Alm. Trübung, Trübheit] [Fr. turbidité] [Ýng. turbidity] [Jap. nigorido]: Çözünmemiþ asýltýnýn ýpýđý saçtýrarak sývýný göstermesi.

bulucu [es. t. detektör] [Alm. Detektor] [Fr. détecteur] [Ýng. detector] [Jap. kensyutuki]: Genellikle çarpýþma deneylerinde, belli bir yönden gelen çeþitli tanecikleri teker teker bulup saptamaya yarayan araç.

bunalgý sýcaklýđý [Alm. kritische Temperatur] [Fr. température critique] [Ýng. critical temperature] [Jap. rinkai-ondo]: Sývý ya da buharýn, birbirinden ayýrt edilemez duruya geldiði özel noktadaki sýcaklýk.

büklüm [Alm. Rohrverzweigung] [Fr. rampe de distribution, systéme de vannes] [Ýng. manifold] [Jap. tajukai]: Soyut yöneyleri ve dođrusal bileþkeleri içeren, düzlemin daha genel matematiksel kümesi.

C

cývalý alaþým [es. t. amalgam] [Alm. Amalgam] [Fr. amalgame] [Ýng. amalgam] [Jap. amarugamu]: Bir metalin cývada çözünmesinden oluþan alaþým.

Ç

çakýbýk duru [Alm. entarted Zustand] [Fr. état dégénééré] [Ýng. degenerate state] [Jap. shukutai zyotai]: Nicem düzeneðinde, erkeleri eþ olan ayrý nicem durularýnýn her biri.

çakýbýklýk [Alm. Entartung] [Fr. dégénérescence] [Ýng. degeneracy] [Jap. shukuju]: Eþ erke düzeyinde birkaç nicem durusu bulunması olayý.

çakýbma [Alm. Degeneration, Entartung] [Fr. dégénération] [Ýng. degeneracy] [Jap. syukutai]: Ýki nicem durusunun eþ erkede bulunması olayý.

çarpýbma [Alm. Kollision] [Ýng. collision]: Devinim durumunda bulunan taneciklerin, aralarýndaki kuvvetler yüzünden karþýlýklý devinimlerini deðiþtirmeleri.

çarpýbma kesiti [Alm. Stossquerschnitt] [Fr. section droite de collision] [Ýng. collision cross section] [Jap. syôtotu-danmenseki]: Ýki taneciðin çarpýbma olasýlýðýný ölçen, çarpýlan taneciðin gösterdiði etkileþim alanýn büyüklüðüyle ilgili nicelik.

çekici [Alm. anziehend] [Fr. attirant] [Ýng. attractive] [Jap. kenin]: Tanecikleri birbirine yaklaþtıran kuvvete iliþkin.

çekim [Alm. Anziehung, Attraktion] [Fr., Ýng. attraction] [Jap. inryoku]: Tanecikleri birbirine yaklaþtıran kuvvet.

çekin [Alm. Kern, Nuklid] [Fr. noyau, nuclide] [Ýng. nucleus, nuclide] [Jap. kaku, kakusyu]: Öðeciðin ađýrlýðýný veren artý yüklü taneciði.

çekincik [es. t. nükleon] [Alm. Nukleon] [Fr. nucléon] [Ýng. nucleon] [Jap. kakusi]: Çekini oluþturan ýlýncýk ve önelcik taneciklerini genel adý.

çekincik yoðunluðu [Alm. Atomkerndichte] [Fr. densité d'un nucléon] [Ýng. nucleon density] [Jap. nitudo]: Çekin yapýsý içinde birim oyluma düþen ortalama çekincik sayýsý.

çekin dönüşü [Alm. Kernspin] [Fr. spin nucléaire] [Ýng. nuclear spin] [Jap. kaku-spin]: İlýncýk ile önelcik çekincikleri dönülerinin yöneysel toplamýndan oluþan dönü.

çekin kaynaþması [Alm. Kernfusion, Kernverschmelzung] [Fr. fusion nucléaire] [Ýng. nuclear fusion] [Jap. kaku-yûgô]: Ýki çekinin kaynaþıp daha ađýr bir çekin oluþturması olayý (hidrojen çekinlerinden helyum yapýlması gibi).

çekin kopması [Alm. Kernspaltung, Atomkernspaltung] [Fr. fission nucléaire] [Ýng. nuclear fission] [Jap. kaku-bunretu]: Ađýr çekinin daha küçük birkaç çekine parçalanması olayý.

çekinlerarasý uzaklýk [Alm. Kernabstand] [Fr. distance internucléaire] [Ýng. internuclear distance] [Jap. kakukan-kyori]: Bir özdeciðin çekinleri arasýndaki uzaklýklarýn her biri.

çekinsel [es. t. nükleer] [Alm. Kern] [Fr. nucléaire] [Ýng. nuclear] [Jap. kaku]: Öðecik çekinini ilgilendiren.

çekinsel mýknatýslý yankýlaþým [Alm. Nuclear magnetischen Resonanz] [Fr. résonance magnétique nucléaire] [Ýng. nuclear magnetic resonance (NMR)] [Jap. ziki kyômei]: Mýknatýs alaný altýnda ayrýlmýþ çekin dönüşünün erke düzeyleri arasýndaki geþkývýmýknatýslý alanlarla saptama ilkesine dayanan izgeölçüm.

çekinsel tepkime [Alm. Kernreaktion] [Fr. réaction nucléaire] [Ýng. nuclear reaction] [Jap. (gensi) kaku-hannô]: Çekinlerin çarpýbması sonucunda çekin yapýlarýný deðiþtiren olay.

çekinsel tepkir [Alm. Kernreaktor] [Fr. réacteur nucléaire] [Ýng. nuclear reactor] [Jap. gensiro]: Çekinsel tepkimelerden ýsý, ýlýncýk ya da deðiþik yerdeþler üreten ayyt.

çekirdek [Alm. Kern] [Fr. noyau] [Ýng. nucleus] [Jap. kaku]: Dirilbilimsel gözenin ortasýnda, özellikle kalýtýmý yöneten nesnecik.

çekirdek ekþiti [Alm. Nukleinsäuren, Polynukleotide] [Fr. acides nucléiques] [Ýng. nucleic acid] [Jap. kakusan]: Göze çekirdeðindeki kalýtým etkeni DNA, göze ortamýndaki RNA vb. türünden, dört tür özdeciksel birimin (A, T, G, C; kimi kez U) fostföþeker zinciri üzerine bir þifreyle dizilmesinden oluþmuþ dirilçoðuz.

çekirdeklenme [Alm. Keimbildung, Keimkristallbildung] [Fr. amorçage de cristallisation] [Ýng. nucleation] [Jap. kaku-seisei]: Bir buharýn yoðunlaþabilmesi için gerekli damlalarýn üzerinde, büyüyen ilk tanelerin oluþması.

çekipim [Alm. gegenseitige Ziehlkraft] [Fr. attraction mutuelle] [Ýng. mutual attraction] [Jap. sôgo]: Karþýlýklý olarak birbirini çekme.

iki tanecik arasındaki kuvvet.

çevirgeç [Alm. Zyklotron] [Fr., İng. cyclotron] [Jap. saikurotoron]: Yınde kıvıyl yüklü eksicik gibi taneciklerin çember biçiminde durdukları, yüksek erkeye getirme aygıtı.

çevirmek [Alm. umwandeln] [Fr. convertir] [İng. convert] [Jap. tenkan]: Bir birim dizgesinden başka birine, örneğin c.g.s.'ten M.K.S.'e geçmek.

çevirtim [es. t. konversiyon] [Alm. Konversion] [Fr., İng. conversion] [Jap. tenka]: Kimyasal türleri başka türlere dönüştürme işi.

çevrimsel çizelge [Alm. periodisches System] [Fr. tableau périodique] [İng. periodic table] [Jap. syûkihyô]: Öđeciklerin, eksicik sayısý ve benzer özelliklerine göre sıralanmasıyla elde edilen çizelge.

çevrimsel süreç [Alm. Kreisprozess] [Fr. procédé cyclique] [İng. cyclic process] [Jap. zyunkan-katei]: Belli bir süre sonra önceki yere, duruma gelme özelliğindeki süreç.

çýkýk [Alm. Versetzung] [Fr., İng. dislocation] [Jap. ten'i]: Bir kıvıylca içinde kimi öđeciklerin, yerlerinden örneğin bir sarmal eksen çevresinden kaymalarıyla oluşan yöresel yapı.

çift bađ [Alm. Doppelbindung, Athylenbindung] [Fr. double liaison, liaison éthylenique] [İng. double bond] [Jap. nizyû-ketugô]: İki öğecik arasındaki eksicik çifti bağı.

çift eblem [Alm. gerader Parität] [Fr. parité pair] [İng. even parity] [Jap. gu guki sei]: Eblemsel bakıyım işleri uygulandıyında, nicemsel nesnenin artı im verme özelliğii.

çift katman [Alm. Doppelschicht] [Fr. couche double] [İng. double layer] [Jap. nizyûsô]: Sıvı içindeki kıvıyl yük dizilerinin çevresinde oluşan biri eksili, biri artıly yük katmanı.

çift katıyapı [Alm. Aufbaupaar] [Fr. construction en paires] [İng. pair aufbau] [Jap. tui-kozô]: Öğeciklerin kaçınım erkesini, eksicik çiftlerinin kaçınım erkelerinden bulma yöntemi.

çiftli [Alm. Dublett] [Fr., İng. doublet] [Jap. nizyûsen, nizyûkô]: Toplam dönüşü $S = 1/2$ olan dizge.

çift öğecikli özdecik [Alm. zweiatomisch Molekül] [Fr. molécule diatomique] [İng. diatomic molecule] [Jap. nigensi-bunsi]: İki öğecikten yapılmıy özdecik türü.

çiftucay [es. t. dipol] [Alm. Dipol] [Fr. dipôle] [İng. dipole] [Jap. sôkyokushi]: Yarısý eksik, yarısý artı olmak üzere iki küme kıvıyl olup özel gerilim işlevleri veren yük dađılymları biçimi.

çiftucay yönlenimi [Alm. dipolorientierung] [Fr. orientation d'un dipôle] [İng. orientation of dipole] [Jap. sôkyokushi no hôkôka]: Çiftucayların kıvıyl alan doğrultusunda dizilmeleri.

çizylem [es. t. program] [Alm. Reichnerprogramm] [Fr. programme d'ordinateur] [İng. computer program]: Bilgisayara bir işlemi yaptırmak için yazılan komutlar dizisi.

çizyleme [es. t. programlama] [Alm. Programmierung] [Fr. programmer] [İng. programming, program]: Bir işlemi ana mantık komutlarına indirgeyip bilgisayara verilecek duruma getirme.

çizge [es. t. diyagram] [Alm. Diagramm, Schaubild] [Fr. diagramme] [İng. diagram] [Jap. zu-gurafu]: Bir işlem ya da bağıntıların özlüce gösteren çizim.

çizgelemek [Alm. aufzeichnen, graphisch darstellen] [Fr. tracer] [İng. plot] [Jap. purroto]: İki değipken arasındaki bağıntıyı, bir üstüne dübecek noktalarla göstermek.

çizgi eni [Alm. Linienbreite] [Fr. largeur d'une raie] [İng. line width] [Jap. sen no haba]: Yzgede görülen ıyık çizgilerinin, ıyıdy durumunun süresi ve etkileşimleriyle ilgili kalınlıdy.

çizgisel akıy bkz. katmanly akıy.

çizit [Alm. Graphik] [Fr. graphique] [İng. graph] [Jap. zuhyô, gurafu]: Bir dizi noktanın ikişer ikişer birbirine hangi bağlarla bağlandıyın gösteren matematiksel biçim (organik özdecik yapı biçimleri gibi).

çizit kuramı [Alm. Graphik Theorie] [Fr. théorie graphique] [İng. graph theory] [Jap. gurafu-riron]: Birkaç noktanın ikişer ikişer birbirlerine nasıl bağlandıklarını gösteren biçimlerin matematiksel özelliklerini inceleyen dal.

çođuz [es. t. polimer] [Alm. Polymer, Polymerisat] [Fr. polymère] [Ýng. polymer] [Jap. syúgôtai]: Küçük bir özdeciđin yinelenmesinden olupmup, tekizleri kimyasal bađlarla birbirine ekli uzun özdecik.

çođuz konbiçimi [Alm. Polymer Gestaltung] [Fr. configuration polymère] [Ýng. polymer configuration] [Jap. kobunsi no kukan-haii]: Bir çođuz özdeciđinin aldyđy herhangi bir biçimde öđeciklerin yerlerini tek tek belirleyen konum.

çođuzlařma [es. t. polimerizasyon] [Alm. Polymerisation] [Fr. polymérisation] [Ýng. polymerization] [Jap. zyúgô]: Tekiz özdeciklerin birleřip çođuz özdeciđi oluřturmaları olayy.

çokbiçimlilik [Alm. Polymorphismus] [Fr. polymorphisme] [Ýng. polymorphism] [Jap. takei(-gensyô)]: Bir özdeđin birkaç deđiřik y katy duruda olabiliřliđi.

çokdolamlıylar [Alm. Polyzklisch] [Fr. polycyclique] [Ýng. polycyclics] [Jap. takanzyo]: Birbirine bitiřik birkaç dolamdan yapıly özdecikler.

çokeksicikli yapılar kuramy (ÇEK) [Alm. Mehrelektronen Theorie] [Fr. théorie des multi-électrons] [Ýng. many-electron theory (MET)]: Öđecik ve özdeciklerin nicemsel özelliklerini, eksicik kaçynımy olaylarıny ayrıntıly olarak çözümlüyip katarak bulabilen

çokkatly [Alm. Multiplett] [Fr., Ýng. multiplet] [Jap. tazyusen, tazyuko]: Toplam dönüsü $S = 0, 1/2, 1, 3/2...$ olduđundan $(2S+1)=1,2,3,4...$ katly çakıpyklyk gösteren öđecik duru ya da erke düzeyi.

çokkatlylyk [Alm. Multiplizität] [Fr. multiplicité] [Ýng. multiplicity] [Jap. tazyudo]: Belirli bir öđecik erke düzeyinde olup, toplam dön S olduđu için $(2S+1)$ çakıpyklyk gösteren durulara iliřkin sayy.

çoköđekli özdecik [Alm. vielatoming Molekül] [Fr. molécule polyatomique] [Ýng. polyatomic molecule] [Jap. tagensi bunsji]: Ykiden artyk öđekli özdecik.

çoktürel [es. t. heterojen] [Alm. heterogen] [Fr. hétérogène] [Ýng. heterogeneous] [Jap. tasôeki]: Tek evreli olmayan, özellikleri kesikli olarak deđiřen ortamlara iliřkin.

çoktürel tezlendirme [Alm. heterogene Katalyse] [Fr. catalyse hétérogène] [Ýng. heterogeneous catalysis] [Jap. huki'itu (kei)]: Tezgenin, tepkimenin içinde yer aldyđy evreden bařka bir evrede olması ile yapılan tezlendirme (örneđin, katy tezgen, ga tepkimesi).

çokyapımy bcz. çoktürel

çökelek [Alm. Niederschlag] [Fr. précipité] [Ýng. precipitate] [Jap. tinden (butu)]: Sıvy içindeki bir tepkime sonucu, dibe çöken çözünmöz özdek (deney tüpünde olduđu gibi).

çökeltme [Alm. niederschlagen] [Fr. précipitation] [Ýng. precipitation] [Jap. tinden, tinkô-hannô]: Bir çözeltilye belirli bir ayıraç katarak, çözünmüyip dibe çöken yeni bir bileřik elde etme.

çözelti [es. t. solüsyon] [Alm. Lösung] [Fr., Ýng. solution] [Jap. yôeki]: Ýçinde birden artyk kimyasal tür bulunan tektürel evre.

çözgen [es. t. solvent] [Alm. Lösungsmittel, Lösemittel] [Fr. solvent, dissolvant] [Ýng. solvent] [Jap. yôbai]: Ýçinde çözünmöz barındıran özdek ortamı.

çözmek [Alm. auflösen] [Fr. dissoluér] [Ýng. dissolve] [Jap. yokai]: Çözgenle karıptıyrarak, bir özdeđi çözeltilye sokmak.

çözülkesim [Solvolyse] [Fr. solvolyse] [Ýng. solvolysis] [Jap. suruborisisu]: Çözgenin kimyasal etkisiyle, çözünmöz özdeciklerin parçalanması olayy.

çözümleme [es. t. analiz] [Alm. Analyse] [Fr. analyse] [Ýng. analysis] [Jap. bunseki]: 1- Bir sorunu bir dizi daha ilken soruna indirgeme. 2- Bir özdeđin kimyasal bileřimini bulma.

çözümsel kimya [es. t. analitik kimya] [Alm. analytische Chemie] [Fr. chimie analytique] [Ýng. analytical chemistry] [Jap. bunseki no kagaku]: Özdeklerin kimyasal bileřimini, özdek içindeki öđe ve bileřiklerin niceliklerini bulmakla uđrařan kimya dalı.

çözümsel tartaç [Alm. Analysen-waage] [Fr. balance analytique] [Ýng. analytical balance] [Jap. kagaku tenbin, kagaku-haka]: Kimyasal çözümlerede, ađırlıkları ölçmeye yarar duyarly aygyt.

çözünen [Fr. soluté] [Ýng. solute]: Çözelti oluřturun özdek.

çözünme [Alm. Lösung] [Fr., Ýng. dissolution] [Jap. yôkai]: Bir özdeğin, çözgenle karıptıyrdıktan sonra, çözgen içine tektürel b oluşturacak biçimde dağılması.

çözünmez [Alm. unlöslich] [Fr., Ýng. insoluble]: Bir çözgen içinde çözünme özelliđi göstermeyen.

çözünük [Alm. Gelöste] [Fr. dissolu] [Ýng. dissolved] [Jap. yösitu]: Çözelti içinde bulunan çözülmüp özdek, özdecik.

çözünür [Alm. löslich] [Fr., Ýng. soluble]: Bir çözgen içinde çözünme özelliđi gösteren.

çözünürlük [es. t. solubilité] [Alm. Löslichkeit, Lösbarkeit] [Fr. solubilité] [Ýng. solubility] [Jap. yökaido]: Birim nicelikte çözelti ya da çözgen içinde, belli sýcaklık ve basınçla çözülebilen özdek niceliđi.

çözünürlük çarpýmý [Alm. Löslichkeitskonstante, Löslichkeitsprodukt] [Fr. produit de solubilité] [Ýng. solubility product] [Jap. yökai sekij]: Az çözünerek yükünlerine ayrılmýp olan özdeđin yükün deripikliklerinin çarpýmý.

çürüme [Alm. Zerfall] [Fr. putréfaction] [Ýng. decay (nuclear)] [Jap. hökai]: İpýnetkin bir çekinin, kimi ýpýn ya da tanecikler salma başka çekinlere dönüpmesi olayý.

D

dađý [Alm. Entropie] [Fr. entropie] [Ýng. entropy]: Ep erke ve oylumlu dizgelerden hangisinin daha çok olasılyđý bulunduđunu ötemel ýsýldevimbilimsel nicelik.

dađýlym bkz. yük dađýlymý, erke dađýlymý.

dalga [Alm. Welle, Schwingung] [Fr. onde] [Ýng. wave] [Jap. hadô]: Yeđinliđi, genliđi yer ile zamana göre düzenli biçimde yinelenerek deđiben iplev ya da nicelik.

dalga boyu [Alm. Wellenpaket] [Fr. paquet d'onde] [Ýng. wavelength] [Jap. hacho]: Dalganýn ardý ardýna iki ep evreli noktasý arasýndaki uzaklık.

dalga çýkýný [Alm. Wellenpaket] [Fr. paquet d'onde] [Ýng. wave packet] [Jap. hami no mure]: Az ayrılmý dalga boylarýnın giripiminden dođan, uzamý sýnýrlý dalga parçasý.

dalga evresi [Alm. Phase einer Welle] [Fr. phase d'une onde] [Ýng. phase of a wave] [Jap. hami no isô]: Belli bir sürede dalganýn, genliđine ne denli vardýđýný ölçen açý.

dalga genliđi [Alm. Amplitude einer Welle] [Fr. amplitude d'une onde] [Ýng. amplitude of a wave] [Jap. hami no sinpuku]: Dalganýn en yüksek noktasý ile sýfýr noktasý arasýndaki nicelik.

dalga iplevi [Alm. Wellenfunktion] [Fr. fonction d'onde] [Ýng. wave function] [Jap. hadô-kansû]: Karesi alýndýđýnda olasılyklarý veren dalga devim özelliklerini nicemsel olarak saptayýcý iplev.

dallanma [Alm. Verzweigung] [Fr. embranchement] [Ýng. branching] [Jap. edawakere]: Genellikle çarpýpma, saçýnım olaylarýndan çýkan tanecik ya da ýpýncýklarýn birkaç son duruda deđipik olasılyklarla bulunmaları olayý.

dallanma oraný [Alm. Abzweignungsverhältnis] [Fr. proportion à embranchement] [Ýng. branching ratio]: Taneciklerin çarpýpması sonucunda ortaya çýkan olaylarýn olasılyklarý arasýndaki oran.

damýtma [es. t. distilasyon] [Alm. Destillation, Umsieden] [Fr., Ýng. distillation] [Jap. zyôryû]: Sývyyý sürekli olarak buharlaptýrýp sonra yine yođunlaptýrarak yapılan ayýrma iplemi.

damýtma dikeci [Alm. Destillation Kolonne] [Fr. distillation colonne] [Ýng. distillation column] [Jap. zyôryû karamu]: Sývylarýn buharlaptýrýlarak ayrýlmasýný sađlayan diklemesine ince uzun ayyıt.

damlar cýva kývylucu [Alm. Quecksilbertrofelektrode] [Fr. électrode de mercure à gouttes] [Ýng. dropping mercury electrode] [Jap. tekika - suigin - denkyoku]: Organik özdeciklerin yükünlepme niteliklerini bulmak için kullanılan kývyluç.

deđeç [Alm. Liqand] [Fr. groupe de coordination] [Ýng. ligand] [Jap. haiisi]: Bir yükün ya da ödeciđin çevresini sarmýp belli sayýda özdeciklerden her biri.

deđerbađ yöntemi [Alm. Valenzbindungs-Methode] [Fr. méthode des liaisons de valence] [Ýng. valence bond method] [Jap. genshika detsugo ho]: Özdecik dalga iplevini, ödeciç yörungeçlerinin çarpýmýyla yaklaptýran nicemsel kimya yöntemi.

deđer doymasý [Alm. Absättigbarkeit der Valeuer] [Fr. saturation de valence] [Ýng. saturation of valency] [Jap. ketugosû-na-hôva]: Bir ödeciđin yörungeçlerine Pauli dýparlama ilkesince sýnýrlanmýp sayýda eksicik konulabilmesiyle birkaçtan çok kimyasa kalmamasý olayý.

deđipik öđecikli [Alm. Heteronuklear] [Fr. hétéronucléaire] [Ýng. heteronuclear] [Jap. fukusokaku-bunsi]: Ýki öđeciđi deđipik özde

deđipim [Alm. Abweichung] [Fr., Ýng. variation]: Bir özelliđe ilipkin deđerin belirli kopullar altýnda azalýp çođalmasý.

deđipken [Alm., Fr., Ýng. variable]: Bir iplevin bađlý olduđu niceliklerden her biri.

deđipmez [Alm. nonvarian] [Fr., Ýng. invariant] [Jap. fukenko]: Bir iplev uygulandýđýnda öđeleri eđ küme, büküm vb. içinde kalma (nicelik).

deđiptirgen [es. t. parametre] [Alm. parameter] [Fr. paramètre] [Ýng. parameter] [Jap. paramêtâ]: Deđipkenlerin yaný sýra dursay gibi görülen, ancak her yeni deđeri için iplevi deđiptiren cebirsel simge ya da sayý.

deđiptirmece yöntemi [Alm. Variationsmethode] [Fr. méthode variationnelle] [Ýng. variation method] [Jap. henbun-hô]: Erkenin alacađý deđerlere baka baka, ilk yaklađtýrmalarý deđiptirerek istenen dalga iplevini bulma yöntemi.

deđip tokuplama [Alm. Permutierung, Vertauschung] [Fr., Ýng. permutation] [Jap. kôkan]: Birkaç nesnenin yerlerini ya da adlarý aralarýnda deđiptirme.

deđip tokup öbeđi [Alm. Permutationgruppe] [Fr. groupe de permutation] [Ýng. permutation group] [Jap. kôkangun]: Bir dizi nesnenin yerlerini ya da adlarýný, aralarýnda deđiptirme iplemlerinden oluđan matematiksel öbek.

deđme açýsý [Alm. Kontakwinkel] [Fr. angle de contact] [Ýng. contact angle] [Jap. sessyokukaku]: Bir katý yüzeyine konan sývy damlasýnýn sýnyrlarýnda görülen, dik düzlem içindeki açý.

demet [Alm. Strahlenbündel] [Fr. faisceau] [Ýng. beam] [Jap. sao, biimu]: Belli bir dođrultuda giden, ýpýndan daha kalýn tanecikler topluluđu.

demirmýknatýslyk [Alm. Ferromagnetismus] [Fr. ferromagnétisme] [Ýng. ferromagnetism] [Jap. kyôzisei]: Demir parçasý içinde, öđecik mýknatýs kolcuklarýnýn eđ yönü almasýndan oluđup, dýp alan kalkýnca da kalabilen mýknatýslyk.

denel bkz. deneysel

denel yanýlgý [Alm. Fehler] [Fr. erreur expérimentale] [Ýng. experimental error] [Jap. gosa]: Ölçmede elde edilen deđerlerin kesin deđerden sapma niceliđi.

denetim [es. t. kontrol] [Alm. Kontrolle, Nachprüfung, Steuerung] [Fr. contrôler, commander, agir sur] [Ýng. control] [Jap. seigyo]: Deđipkenlerin belli deđerler arasýnda kalmasýný sađlama iplemi.

denet iplem [Alm. Kontrollverfahren, Regelverfahren] [Fr. processus de contrôle, processus de réglage] [Ýng. control process, regulatory process] [Jap. seigyo-katei]: Tepkimelerin istenen biçimde yürümesini, bir deđipiklik olunca dizgenin gene yerine gelmesini sađlayan iplem.

deney [es. t. tecrübe] [Alm. Experiment] [Fr. expérience] [Ýng. experience, experiment]: Bilimsel bir gerçeđi ortaya çýkarmak, bir varsayýmý denemek ya da kanýtlamak, bir yasanýn dođruluđunu göstermek eređiyle yapýlan iplem.

deneyimcilik [es. t. empirizm] [Alm. Empirismus] [Fr. empirisme] [Ýng. empiricism] [Jap. kei-kenron]: Kuramsal nedenini aramadan, deneyerek kimi nicelikler arasýnda bađlantýlar bulmaya çalıpma yolu.

deneyimsel [es. t. empirik] [Alm. empirisch] [Fr. empirique] [Ýng. empirical] [Jap. bengi]: Kuramsal nedenini aramadan, denemeyle kimi nicelikler arasýnda bađýntýlar bulmaya ilipkin.

deneysel [es. t. tecrübi] [Alm. experimentell] [Fr. expérimental] [Ýng. experimental] [Jap. kokoromi no]: Deneylerle, ölçümlerle ilgili.

denge [Alm. Gleichgewicht] [Fr. équilibre] [Ýng. equilibrium] [Jap. heiko]: Isýldevimbilimde, kapalý dizgenin en son vardýđý, ne denli beklense de deđipmeyecek duru.

denge duru denklemi [Alm. Gleichgewicht Zustandgleichung] [Fr. (équilibre) équation d'état] [Ýng. (equilibrium) equation of state] [Jap. (heiko) zyôtai-hôteisiki]: Isýldevingen dengedeki bir özdeđin basýncý, moloylumu, sýcaklýđý arasýndaki bađýntýný denkleme.

denpirik [Alm. vegällter] [Fr. dénaturé] [Ýng. denatured] [Jap. hensei]: DNA, önbesi gibi dirilçođuz özdeciklerinin, canlý göze için etkin yapýlarýnýn sýcaklýk, alkol gibi etkenlerle bozulmuđ durumu.

denpirme [Alm. Denaturierung] [Fr. dénaturation] [Ýng. denaturation] [Jap. hensei]: DNA, önbesi gibi dirilçođuz özdeciklerinin

gözeiçi etkin yapılarınyn sýcaklýk, alkol gibi etkenlerle bozulması.

deripik [es. t. konsantre] [Alm. konzentriert] [Fr. concentré] [Ýng. concentrated] [Jap. hōsyuku-sareta]: Birim çözelti niceliđi içinde çözünmüp özdesi çok olan.

deripiklik [es. t. konsantrasyon] [Alm. Konzentration] [Fr., Ýng. concentration] [Jap. nōdo, nōsyuku]: Bir çözeltinin birim oylumuna düþen ortalama özdecik sayýsý.

devimbilim [es. t. dinamik] [Alm. Dynamik] [Fr. dynamique] [Ýng. dynamics] [Jap. rikigaku, dō-rikigaku]: Fiziksel olaylarý zamana bađlý olarak inceleyen bilgi dalý.

devimsel erke [es. t. kinetik enerji] [Alm. Bewegungsenergie, kinestische Energie] [Fr. énergie cinétique] [Ýng. kinetic energy] [Jap. undō - enerugii]: 1- Taneciđin hýzýndan ileri gelen erke. 2- Küttele ile hýz karesi çarpýmynyn yarýsý.

devimsel kuram [es. t. kinetik teori] [Alm. kinetische Theorie] [Fr. théorie cinétique] [Ýng. kinetic theory] [Jap. dōrikigaku]: Gaz özelliklerini, içindeki özdeciklerin tek tek devinim ile çarpýpmalarýndan türeten kuram.

devingen [es. t. hareketli, dinamik] [Alm. dynamisch] [Fr. dynamique] [Ýng. dynamics] [Jap. dō]: Durgun olmayıp devinim gösteren.

devinim [es. t. hareket] [Alm. Bewegung] [Fr. mouvement] [Ýng. motion] [Jap. undō]: Nesnenin, tüm ya da kimi noktalarınyn zamana bađlý olarak yer deđiptirmesi olayý.

devinirlik [Alm. Bewegungsgrösse, Impuls] [Fr. quantité de mouvement] [Ýng. momentum] [Jap. undōryō]: Devinim çokluđunu ölçen temel düzenek niceliđi. bkz. açýsal devinirlik, dođrusal devinirlik.

devinirlik aktarýmý [Alm. Impulsübertragung] [Fr. transfert de force vive] [Ýng. momentum transfer] [Jap. undōryō-idō]: Akýpkany geçtiđi yerde, özdeciklerin duvarlara ya da sývy katmanlara çarpmasıyla devinirliklerini azaltmalarý, böylece akýpmazlýk, ađdalý dođubu.

dikeç [es. t. kolon] [Alm. Kolonne] [Fr. colonne] [Ýng. column] [Jap. karamu]: Genellikle, ayýrma iþlemlerinde kullanýlan diklemesine ince uzun ayyt (damýtma dikeci, renkeme dikeci gibi).

dikeylik [Alm. Orthogonalität, Rechteckigkeit] [Fr. orthogonalité] [Ýng. orthogonality] [Jap. tyokkō]: Ýki yöneyin sayýl çarpýmynyn olmasý. ($a \cdot b = 0$).

dikey titreþim kipleri [Alm. Vibrationsnormal Art und Weise] [Fr. modes] [Ýng. vibrational normal modes] [Jap. kizyun-sindō-no-mōdo]: Özdecikte, bađ titreþimlerinin çeþitli bileþkelerini alarak bulunan birbirine karýpmaz titreþimler.

diksýra [es. t. kolon] [Alm. Kolonne (Gangstein, Gangart, Matrice)] [Fr. colonne (ganque, matrice)] [Ýng. column (matrix)] [Jap. to (matorikkusu qyōretu)]: Dizeyi oluþturan dikey öde dizilerinin her biri.

dindirme [Alm. Löschung, Ablöschung] [Fr. extinction] [Ýng. quenching] [Jap. syōkō, syōmetu]: Katýpkýlarla çarpýpma vb. yüzün bir özdecik ýpýnýmynyn azalması, azaltýlması.

dinginlik [Alm. Trägheit] [Fr. inertie] [Ýng. inertia] [Jap. kansei]: Devinim deđipikliđine karþý koyma özelliđi.

dinginlik kolcuđu [Alm. Trägheitsmoment] [Fr. moment d'inertie] [Ýng. moment of inertia] [Jap. kansei-mōmento]: Bir eksen çevresinde dönen nesnenin her noktasýndaki kütle ile eksene olan dik uzaklýk karesi çarpýmlarý toplanarak elde edilip, dönmesi devinim erkesini saptamaya yarayan nicelik.

dinimbilim [es. t. statik] [Alm. Statik] [Fr. statique] [Ýng. statics] [Jap. seirikigaku]: Devinmeyen nesnelerin üzerindeki kuvvet dengeleri vb. ile uđraþan bilgi dalý.

direnç [es. t. rezistans] [Alm. Widerstand] [Fr. résistance] [Ýng. resistance] [Jap. teikō, taisei]: Bir nesne içinden, birim nicelikte kývyl akýmyn geçebilmesi için gerekli kývyl gerilim olarak ölçülen özellik: ($R = V/I$).

dirilçođuz [es. t. biyopolimer] [Alm. Biopolymere] [Fr. biopolymère] [Ýng. biopolymer] [Jap. seitai-kōbunsi]: Canlýlarý oluþturan önbesi, çekirdek ekþiti gibi iri özdecikler.

dirilfizik [es. t. biyofizik] [Alm. Biophysik] [Fr. biophysique] [Ýng. biophysics] [Jap. seibutu-buturi]: Canlýlardaki fiziksel olaylarý inceleyen bilim dalý.

dirilkimya [es. t. biyokimya] [Alm. Biochemie] [Fr. biochimie] [Ýng. biochemistry] [Jap. seikagaku]: Canlýların kimyasal yapýsýnyn inceleyen bilim dalý.

dizey [es. t. matris] [Alm. Matriz] [Fr. matrice] [Ýng. matrix] [Jap. matorikkusu, gyôretu]: Dikdörtgen biçiminde yatık, dik sıralardan yapılmış iki boyutlu sayılar dizisi.

dizey diksırası [Alm. Matriz Kolonne] [Fr. matrice colonne] [Ýng. matrix column] [Jap. matorikkusu karamu]: Dizeyi oluşturan dikey öde dizilerinden her biri. bkz. diksıra.

dizey izi [Alm. Spur] [Fr. trace d'une matrice] [Ýng. trace of a matrix] [Jap. gyôretu-no seki (taikakuva)]: Dizeyin köpegen ödeleri toplamı. dizge [es. t. sistem] [Alm. System] [Fr. système] [Ýng. system] [Jap. kei]: Üzerinde ölçme yapılan ya da söz konusu olan belirli nesnelere topluluğu.

dizilmýknatıslık [es. t. paramanyetizm] [Alm. paramagnetismus] [Fr. paramagnétisme] [Ýng. paramagnetism] [Jap. zyôzisei]: Özdeciksel mýknatıs kolcuklarınýn, bir yöne dođru dizilmeye çalıpmalarýndan dođan mýknatıslık.

dođrusal bileşim [Alm. linear Kombination] [Fr. combinaison linéaire] [Ýng. linear combination] [Jap. itizi-ketugô]: Yöneylemin, dalga iplerinin, katsayılarla çarpılıp toplanmasýndan oluşan yöney ya da ipler.

dođrusal bileştirme ilkesi [Alm. Superpositionsprinzip] [Fr. principe de superposition] [superposition principle] [Jap. kasanari-genri]: Nicem düzeneğinde, olasılıklarýn deđil de dalga iplerinin toplanmasýný öngören temel ilke.

dođrusal büklüm [Alm. linear Mannigfach] [Fr. manifold linéaire] [Ýng. linear manifold] [Jap. senzyo-tajuki]: Dođrusal bileşim iplemi altýnda kapalı küme.

dođrusal devinirlik [Alm. linear Moment] [Fr. mouvement linéaire] [Ýng. linear momentum] [Jap. senzyo-daryoku]: Kütle ile dođrusal hýzýn çarpımı olarak bulunan dođrusal devinim niceliđi (mv).

dođrusal özdecik [Alm. linear Molekül, faden Molekül] [Fr. molécule linéaire] [Ýng. linear molecule] [Jap. tyokusen (zyô) bunsu, senzyo-bunsu]: Bütün ödcekleri bir eksen üzerinde olan özdecik.

dolam [es. t. halka] [Alm. Kern] [Fr. noyau] [Ýng. ring] [Jap. ukiwa]: 1- Bir çarpım iplemi altýnda kapalı ödele kümesi. 2- Ödcek çevrimsel olarak dizilmiş özdecidin geometrik biçimi.

dolamlılar [es. t. halkalılar] [Alm. Ringmolekül, Cyclischenmolekül] [Fr. molécules en forme d'anneau, molécule cycliques] [Ýng. ring molecules, cyclic molecules] [Jap. kanzyô-bunsu]: Ödcekleri tek ya da birkaç dolam biçiminde dizili özdecikler.

dolaşık akıp [Alm. turbulente Strömung] [Fr. écoulement turbulent] [Ýng. turbulent flow] [Jap. ranryû]: Belirli bir Reynold sayısý aptýđý için, içinde rasgele devinimleri artmış, çizgisel akıptan çýkmış akıp türü.

dolaysız çarpım [Alm. direktes Produkt] [Fr. produit direct] [Ýng. direct product] [Jap. chokusei]: Ýki yöneyin bütün bileşkenlerini ikişer ikişer çarparak elde edilip, yöney boyutları çarpımını veren boyutlu gerey.

doldurma [Alm. Packung, Dichtung] [Fr. joint, emballage] [Ýng. packing] [Jap. pakkin, zyûten, zyûtenbutu]: Özdeciklerin, boy ile biçimlerine göre bir oylumu kaplayıp dizilmeleri.

donma noktası alçalımı [Alm. niederdrücken des Gefrierpunktes] [Fr. abaissement de la température de congélation] [Ýng. depressing of freezing poing] [Jap. gyakôten-kôka]: Az nicelikte yabancı özdek katılmasıyla, arý bir kimyasal özdeğin donma noktasýnda görülen düşme.

Dopler enlenmesi [Alm. Doppler-Verbreiterung] [Fr. élargissement par effet Doppler] [Ýng. Doppler broadening] [Jap. Doppler hirogari]: İpık salan taneciklerin hýzları dolayısıyla, izge çizgilerinde görülen kalınlaşma.

doruk [es. t. maksimum] [Alm. Maximum] [Fr., Ýng. maximum] [Jap. saidaiti]: Ýpler deđerinin en büyük, deđipkene göre türevin olduđu nokta.

dönel izge [Alm. Rotationsspektrum] [Fr. spectre de rotation] [Ýng. rotational spectre] [Jap. kaiten supekutoru]: Özdecidin nicemsel dönme erke düzeylerinden oluşan izgesi.

dönermýknatıslık oranı [Alm. gyromagnetisches Verhältnis] [Fr. rapport gyromagnétique] [Ýng. gyromagnetic ratio] [Jap. jiki-kaiten hi]: Kıvıl yük dađılımlı bir tanecidin dönmelerinden dođan mýknatıslık kolcuđunun aşısal devinirliđe oranı.

dönü dizge geçişi [Alm. zwischensystem Kreuzung] [Fr. croisement entre deux systèmes] [Ýng. intersystem crossing] [Jap. kei-kan-kosa]: Özdecik erke düzeyleri arasında, toplam dönüşü deđipik olan düzey dizgelerinin birinden diđerine geçişi (çođunlukla üçlülerinden $S = 0$ teklilerine).

dönü nicem sayısý [Alm. Spinquantenzahl] [Fr. nombre quantique de spin] [Ýng. spin quantum number] [Jap. supin-ryôsisû]:

Eksicik gibi temel taneciklerin bađýl nicem kuramýna uymalarýndan dođan, kývyl yükün tanecik ekseni çevresinde dönmesiyle ilgili sayýlabilecek, ancak nicemde yalnızca birkaç deđer alabilen deđipken.

dönüpke [Alm. Transform] [Fr. transforme] [Ýng. transform] [Jap. henkon]: Matematik ipler ya da iplerin belirli, ve eđ bir iplerin altýnda dönüptürülmüp biçimleri.

dönüptürücü [es. t. transformatör] [Alm. Transformator] [Fr. transformateur] [Ýng. transformer] [Jap. hen-atu-ki, henkan-enzansi]: Kývyl gerilim ve akýmý deđiptiren ayyıt.

dönüptürüm [es. t. transformasyon] [Alm. Umwandlung] [Fr., Ýng. transformation] [Jap. henkan, hentai]: 1- Kimyasal yollarla bir özdeciđin yapýsýný deđiptirme. 2- Temel yöneyler üzerine iplerlerin etkisiyle konsayý dizgesini deđiptirme.

dönü yörunge etkilepimi [Alm. Spin-Bahn-Wechselwirkung] [Fr. interaction spin-orbitale] [Ýng. spin-orbit interaction] [Jap. supin-kido- / kan- / sôgosayô]: Kývyl yükü yanýnda dönüsü olan bir taneciđin deviniminden oluđan myknatýs alan ile dönü myknatýs uc

dört özekli tümlev [Alm. Vierzentrenintegral] [Fr. intégral des quatres centres] [Ýng. four center integral] [Jap. si-tyúsin-sakibun]: Özekleri dört ayrı çekin üzerinde olan öđecik yörungeçlerinin çarpýmýyla alýnan tümlev.

dörtucay [Alm. Quadrupol] [Fr., Ýng. quadrupole] [Jap. shizyûkyokushi]: Yarýsý eksi, yarýsý artý olmak üzere dört kývyl yükten oluşur ya da benzeri özel gerilim iplerleri veren yük dađýtýmý.

dörtüzlü bađlanma [Alm. tetradrischen Bindung] [Fr. liasion tétraédrique] [Ýng. tetrahedral bonding] [Jap. simentai-ketugô]: Özekteki karbon gibi bir öđeciđin, her yüzü eđkenar üçgen olan dörtüzlü bir prizmayý belirleyen dört bađ kurması.

durmaz devinim [Alm. perpetuum Mobile] [Fr. mouvement perpétuel] [Ýng. perpetual motion] [Jap. eikyû-undô]: Erke sađlamadan sürüp gidecek bir devinim. (Isýldevimbilime göre böyle bir devinim gerçeklepemez, düpseldir.)

dursayý [es. t. sabit] [Alm. Konstante] [Fr. constante] [Ýng. constant] [Jap. teisû]: Bir denklem, fiziksel yasa vb. bulunup, deđeri deđipmeyen sayý ya da simge.

duru [es. t. hal] [Alm. Zustand] [Fr. état] [Ýng. state] [Jap. zyôtai]: Deđipkenlerin deđerleri verildiđinde, dizgenin kesinlikle tanımlanan belirli durumu.

duru denklemi [Alm. Zustandsgleichung] [Fr. équation caractéristique d'un gaz] [Ýng. equation of state] [Jap. zytai-hâtoeisiki]: Bir özdeciđin ýsýldevingen durularýný sýcaklýk, basýnç ve bileşim gibi deđipkenlere bađly olarak veren denklem.

duruk kütle [Alm. Ruhemasse] [Fr. masse de reste] [Ýng. rest mass] [Jap. seisi-situryô]: Bađýllýk kuramýna göre, hýzý ses hýzýna yaklaştýkça artan kütlenin hýz sýfýrken aldýđý deđer: (m_0).

durur dalga [Alm. stehende Welle] [Fr. onde stationnaire] [Ýng. standing wave] [Jap. teizyô-ha]: Ters yönlü, eđ genlikli iki dalganýn girişiminden oluđan, sýfýr, doruk ve oyluk noktalarý deđipmeyen dalga türü.

düpbüm [Alm. Gradient] [Fr., Ýng. gradient] [Jap. kôbai]: Bir niceliđin, en çok deđiptiđi dođrultuda uzaklýđa göre türevi (örn. sýcaklık).

düzdöner [es. t. jiroskop] [Alm. Gyroskop, Kreisel] [Fr., Ýng. gyroscope] [Jap. zyairo (sukôpu)]: Dinginlik kolcuđu büyük olduđundan, dönerken eksenini hep bir dođrultuda tutma eđiliminde olan özel nesne.

düze [Alm. Ordnung, Reihenfolge] [Fr. ordre] [Ýng. order] [Jap. zyûni]: 1- Kimyasal hýz denklemlerinde deriþiklik çarpanlarý sayýsý. 2- Türevsel denklemin en yüksek türevi.

düzenek [es. t. mekanik] [Alm. Mechanik] [Fr. mécanique] [Ýng. mechanics] [Jap. rikigaku]: Nesne, dizge, özdek ya da taneciklerin özelliklerini, deđipkenlerini yer ile zamana bađly olarak türeten ana kural, denklem, fiziksel yasalar topluluđu (nicem düzeneđi, Newton düzeneđi, sayýtým düzeneđi... gibi).

düzey [Alm. Niveau] [Fr. niveau] [Ýng. level] [Jap. zyun'i reberu]: Nicem düzeneđinde, öđecik özdeciklerinin bulunabildiđi kesikli deđerlerdeki erkelerden her biri.

düzgü kipler [Alm. Normalschwingungen] [Fr. modes normaux] [Ýng. normal modes] [Jap. kiyunshindo]: Özdecikiçi titreþimleri birbirine dikey yapýp, Hamilton iplerini yalnızca kareler biçimine sokan titreþim boyutlarý bileþkeleri.

E

eđim [Alm. Neigung, Gefalle, Rampe] [Fr. pente, rampe] [Ýng. slope] [Jap. kôbai]: Matematiksel bir eđrinin, belirli bir noktasyndaki türevinin deđeri.

eđri özdecik [Alm. nichtlineare Moleküle] [Fr. molécule non-linéaire] [Ýng. non-linear molecule] [Jap. hi-tyokusen (zyô)-bunsu]: Öđecikleri, bir eksen üzerinde olmayan özdecik.

ekleme tepkimesi [Alm. Additionreaktion] [Fr. réaction d'addition] [Ýng. addition reaction] [Jap. huka-hannô]: Çift karbon-karbon bađlarınday pi-bađýnyn açýlýp, yerine her bir karbonday bir sigma bađlay öđecikler bađlanmasý.

eklenik [Alm. adjungierte] [Fr. adjointe] [Ýng. adjoint] [Jap. kamezi]: Bir iplerin ya da yöneyin tersyüz epleniđinin alýnmasýyla edinilen ipler, dizey, yöney.

eksicik [es. t. elektron] [Alm. Elektron] [Fr. électron] [Ýng. electron] [Jap. densi]: Öđecik ile özdecik yapýsýnyn oluđturan, kütleli çekinden iki bin kez daha küçük, eksi yüklü temel tanecik.

eksicik çekerliđi [Alm. Elektronenaffinität, Elektroaffinität] [Fr. électro-affinité, affinité électronique] [Ýng. electron affinity (E. A.)] [Jap. densi-sinwaryoku]: Yüksüz bir öđecik ya da özdecidin, bir eksicik daha almasýyla saldýđy erke ile ölçülen nicelik.

eksicik kýrýnynmý [Alm. Elektronenbeugung] [Fr. diffraction d'électrons] [Ýng. electron diffraction] [Jap. densi-kaisetu]: 1- Eksicik demetinin özdek içinden geçip saçýlmasý. 2- Bu olaya dayanarak özdeciksel yapýy bulma yöntemi.

eksicil [Alm. elektrophil] [Fr. électrophile] [Ýng. electrophylic] [Jap. kyúdensi (sei)]: Eksi yükün daha çok olduđu yerlere giden (ayýraç).

eksiçekerlik [es. t. elektronegativite] [Alm. Elektronegativität] [Fr. électronégativité] [Ýng. electronegativity] [Jap. denki-inseido]: İlýn öđeciklerin eksicik çekme eđilimlerini sýralayan, dolayýsýyla öđeciđin kimyasal etkinliđi ve özdecik içinde yol açacay ucaýlaþmaya ilipkin bilgi veren nicelik.

eksin [es. t. anyon] [Alm. Anion, negatives Ion] [Fr., Ýng. anion] [Jap. in-ion]: Eksi yüklü özdecik yükünü.

eksiuç [es. t. katot] [Alm. Kathode] [Fr., Ýng. cathode] [Jap. inkyoku, kasôdo]: Kývýlkesimde, sývýya batýrýlýp kývýl akým geçiren sađlayan metal uçlardan eksi yüklü olaný.

ekpit [es. t. asit] [Alm. Säure] [Fr. acide] [Ýng. acid] [Jap. san]: Çözününce hidrojen yükünleri veren özdek.

emdirme [Alm. Impragnierung, Durchtränkung, Tränkung] [Fr. imperméabilisation, imprégnation] [Ýng. impregnation] [Jap. gansin]: Süngerimsi özdekleri yapýþkan bir sývý ile doyrurma.

en altyapý [Alm. Hyperfeinstruktur] [Fr. structure hyperfine] [Ýng. hyperfine structure] [Jap. chô-bisai-kozô]: Çekinsel dönü etkisiyle, eksiciklerin izgesindeki her çizginin birkaç yakýn çizgiye ayrýlmasýyla oluþan izge biçimi.

engelden sýzma [Fr. pénétration de barrière] [Ýng. penetration of barrier] [Jap. tonneru koka]: Nicem düzeneđinde, üstünden aþmaya devinim erkesi yetmese de, nicemsel bir taneceđin bir engelden öbür yana sýzabilmesi olayý.

engelleme [Alm. Hemmung, Inhibition] [Fr. inhiber, inhibition] [Ýng. inhibition] [Jap. kinsi, yokusei]: Yabancı bir özdek ile tezgenin çalyþmasýnyn önleyip tepkimedeki etkisini azaltma.

engelleyci [Alm. Inhibitor, Hemmstoff] [Fr. inhibiteur] [Ýng. inhibitor] [Jap. yokuseizai]: Tezgenin çalyþmasýnyn önleyerek, tepkim hýzýnyn azaltan katýpký.

enlenme [Alm. Verbreiterung] [Fr. élargissement] [Ýng. broadening] [Jap. hirogari]: Ýzge çizgilerinin, basýnç ya da kývýl alan özdeciklerinin hýzlarına bađlý nedenlerle geniþlemesi olayý.

erey [es. t. limit] [Alm. Grenze] [Fr. limite] [Ýng. limit] [Jap. genkai]: Sürekli, sonsuz bir deđipmenin en son varacađý yer.

ergime noktasý [Alm. Schmelztemperatur, Schmelzpunkt] [Fr. point de fusion] [Ýng. melting point] [Jap. yúten (yú kai-ten)]: Katýnyn sývýya dönüptüđü sýcaklýk.

eritken bkz. çözgen.

eritmek bkz. çözmek.

eriyik bkz. çözelti.

erke [es. t. enerjii] [Alm. Energie] [Fr. énergie] [Ýng. energy] [Jap. enerugii]: Taneciklerin devinimini ya da devinim yapabilme gerilimlerini ölçen nicelik.

erke aralyđý [Alm. Energie Spalt] [Fr. discontinuité d'énergie] [Ýng. energy gap] [Jap. enerugii-kangeki]: Birbirine yakýn

erkelerden olupmuş bir düzey dizisi ile gene öyle bir erke düzey dizisi arasındaki büyücek erke ayrımı.

erke atlaması [es. t. enerji transferi] [Alm. Energieüberleitung] [Fr. transfert d'énergie] [Yng. energy transfer] [Jap. enerugii-idô]: Uyarık duru erkelerinin, özdecik içinde bir yerden bir yere ya da bir özdecikten başka birine geçmesi.

erke dağılımı [Alm. Energie Verteilung] [Fr. distribution d'énergie] [Yng. energy distribution] [Jap. enerugii-bunpu]: Sayıtım düzeneği kurallarına göre, belirli koşullarda hangi devinim kipinde ya da nicemsel erke düzeyinde, ne ölçüde erke bulunacağınday gösteren ortalamalar.

erke ebbölümü [Alm. Gleichverteilung der Energie] [Fr. équitpartition d'énergie] [Yng. equipartition of energy] [Jap. enerugii no tobunpai]: Nicemsiz sayıtım düzeneğine göre, belirli bir sıcaklıkta (T), devinen nesnenin her devinim kipine (örn. devinim erkesinin her bir boyut doğrultusundaki devinimden gelenine) ortalama (1/2) kT nicelikte erke düpmesi ilkesi.

erkelendirmek [Alm. aktivieren] [Fr. activer] [Yng. energize] [Jap. enerugii]: Bir tepkimeye girebilmelerini sağlamak için özdeciklerin erkesini artırmak.

esnek [es. t. elastik] [Alm. elastisch] [Fr. élastique] [Yng. elastic] [Jap. danse]: Kuvvetle orantılı olarak uzayıp kısalan (özdek, nesne vb.).

esneklik [es. t. elastikiyet] [Alm. Elastizität] [Fr. élasticité] [Yng. elasticity] [Jap. danse]: Kuvvetle orantılı olarak uzayıp kısalma durumu.

eşbasınç eğrisi [es. t. izobar] [Alm. Isobar] [Fr. isobare] [Yng. isobar] [Jap. tâtusiki, tâtusen, dōzyûtai]: Eşbasınç altında, bir başka bir değpkene göre nasıl değiptiğini gösteren eğri.

eşbölüm [Alm. Gleichverteilung] [Fr. équitpartition] [Yng. equipartition] [Jap. tōbunpai]: Erkenin, sayıtım düzeneği kurallarına uy olarak çeşitli devinim kiplerine dağılımı.

eşçođuz [Alm. Mischpolymer] [Fr. copolymère] [Yng. copolymer] [Jap. kyō-zyūgōtai]: Ýki ayrı tekiz özdecik türünden yapılmış çođuz.

eşdeğer yürüngeçler [Alm. äquivalentes Orbital] [Fr. orbitales équivalentes] [Yng. equivalent orbitals] [Jap. toka-kido]: Birbirinin eş olmalarına karpın doğrultuları değipik, birlikte belli bir bakıybıklık gösteren yürüngeçler.

eşdönüpür [Alm. Kovariante] [Fr. covariant] [Yng. covariant] [Jap. kyōhen]: Belirli bir öbeğe göre konsayı dizgesi değiptirildikçe g değiptirmeyen (gerek denklemleri), birlikte değipen (gerek bileşenleri).

eşeksikli dizi [Alm. isoelektronische Reihenfolge] [Fr. succession isoélectronique] [Yng. isoelectronic sequence] [Jap. tōdēnsi-kōka]: Eşit sayıda eksicikleri olan yükünler dizisi.

eşevreli ıybık [Alm. kohärentes Licht] [Fr. lumière cohérente] [Yng. coherent light] [Jap. konsho-sei no hikari]: İbıncıklaray hep bir evrede olan ıybık.

eşevresiz ıybık [Alm. nichtkohärentes Licht] [Fr. lumière incohérente] [Yng. incoherent light] [Jap. hikansho-sei no hikari]: İbıncıklaray hep bir evrede olmayan ıybık.

eşik [Alm. Schwelle] [Fr. seuil] [Yng. threshold] [Jap. ikichi]: Özellikle çarpıpma olaylarında, yükünleşme, uyarma gibi işlemlerinin olabildiği erke.

eşitsizlik [Alm. Ungleichheit] [Fr. inégalité] [Yng. inequality] [Jap. futō]: Hangi yanın daha büyük olduğunu gösteren bağıntı.

eşiz [es. t. izomer] [Alm. Izomer] [Fr. isomère] [Yng. isomer] [Jap. iseitai]: Bileşimleri eşdeş, geometrileri değipik özdeciklerden biri.

eşizlenme [es. t. izomerleşme, izomerizasyon] [Alm. Isomerisation, Isomerisierung] [Fr. isomérisation] [Yng. isomerization] [Jap. iseika]: Bir özdecidin, belirli bir eşiz yapısından başka bir eşiz yapısına dönüşmesi olayı.

eşkaynar [es. t. azeotrop] [Alm. azeotrop] [Fr. azéotrope] [Yng. azeotrope] [Jap. kyōhutu-kongōbutu]: Tek bir özdekten oluşmayan, ama yine de öyle imiş gibi tek bir sıcaklık noktasında kaynayan sıvı.

eşlem [es. t. parite] [Alm. Parität] [Fr. parité] [Yng. parity] [Jap. hantensei]: Yöneysel değipkenleri eksi yapıldığında, işlevin aldığı gösteren bakıybım niceliği.

eşlem sakınımlı [Alm. Parität Konservierung] [Fr. conservation de parité] [Yng. parity conservation] [Jap. guki sei no hantensei]: Fiziksel olay ya da tepkimelerde, tüm tepkenlerin eşlem imleri çarpımının tüm ürünlerinkine eşit, bakıybımlı olması.

fosforlanma [Alm. Phosphoreszenz] [Fr., Ýng. phosphorescence] [Jap. rinkô]: Bir özdeđin, uyarık bir durudan taban duruya geçi olasılıđđ az olmasý yüzünden uzun süre ýpýldamasý olayý.

G

gaz devimbilimi [Alm. Gas Dynamik] [Fr. dynamique des gaz] [Ýng. gas dynamics] [Jap. kitai-rikigaku]: Gazlarýn akýplarýný, devinirken gösterdikleri özellik vb. ile ilgilenen bilgi dalý.

gaz hýzbilimi [Alm. kinetische Gastheorie] [Fr. théorie cinétique des gaz] [Ýng. gas kinetics] [Jap. kitai-bunsi-undôran]: Özdeciklerin devinim ve çarpýpmalarýndan ilerleyerek, gazlarýn özelliklerini bulan kuramsal dal.

geçerli nicem sayýsý [Alm. günstige Quantenzahl] [Fr. bonne nombre quantique] [Ýng. good quantum number] [Jap. iyi ryosisu]: Özel bakýpýmlardan dođan nicem sayý türlerinin kesinliklerini koruyabilenleri.

geçirgen [Alm. durchlässig] [Fr. perméable] [Ýng. permeable] [Jap. tô kasei]: Kimi yükün ya da özdecikleri içinden göçüren (zar).

geçirgenlik [Alm. Durchlässigkeit] [Fr. perméabilité] [Ýng. permeability] [Jap. tôziritu, tôkaritu]: Birim zar alaný baþýna geçiði ölçme katsayý.

geçirmez [Alm. undurchlässig] [Fr. imperméable] [Ýng. unpermeable] [Jap. hitôkasei]: Kimi yükün ya da özdecikleri içinden göçürmeyen (zar).

geçip [Alm. Übergang] [Fr., Ýng. transition]: Çeþitli etkenler yüzünden, dizgenin bir nicem durusundan baþka bir nicem durusuna atlamasý.

geçipme [es. t. ozmoz] [Alm. Osmose] [Fr. osmose] [Ýng. osmosis] [Jap. sintô]: Bir sývyyý tümüyle geçirmeyen bir zardan, ancak sývý içindeki kimi tür özdeciklerin geçmesi olayý.

geçip olasılıđđ [Alm. Übergangswahrscheinlichkeit] [Fr. probabilité de transition] [Ýng. transition probability] [Jap. sen'i kakuritsu]: Bir erke düzeyinden bir ötekine, saniyede geçen ödecik ya da özdecik sayýsý: (Aij).

genleþirlik [Alm. Ausdehnbarkeit] [Fr. expansivité] [Ýng. expansivity (coefficient of thermal expansion)] [Jap. bôtyôritu (netu-bôtyôritu)]: Belirli bir özdeđin, sıcaklık bir derece artýnca ne ölçüde oylum deđiptirdiđini veren katsayý.

genleþme katsayýsý [Alm. Ausdehnbarkeit] [Fr. expansivité] [Ýng. expansivity] [Jap. bôtyôsei]: Birim nicelikte bir özdeđin, bir derece sıcaklık artýpýyla gösterdiđi oylum genilemesi.

genlik [Alm. Amplitude, Weite] [Fr. amplitude, étendue, largeur] [Ýng. amplitude] [Jap. sinpuku]: bkz. dalga genliði.

geometrik epiz [Alm. geometrischer Isomerie] [Fr. isomère géométrique] [Ýng. geometric isomer] [Jap. kôgaku isei]: Ödesel bileþimi ile bađları özdeþ, geometrik biçimi deđipik özdecik.

gerçek sayý alaný [Alm. reelle Zahl] [Fr. champ de numéros réels] [Ýng. real number field] [Jap. zissu-ryôiki]: Eksi sonsuzdan artý sonsuza dek bir eksen üzerindeki bütün sayýlar.

gerey [es. t. tensör] [Alm. Tensor] [Fr. tenseur] [Ýng. tensor] [Jap. tensoru]: Belli dönüptürüm öbeði iþleri altýnda, birkaç yöney matematik nesne.

geriçevrim [Alm. Zurückführung] [Fr. recyclage] [Ýng. recycling] [Jap. (sai) zyunkan]: Tepkime ürünlerinin bir kesimini yeniden kimyasal iþleme sokma.

gerilim [es. t. potansiyel] [Alm. Potential] [Fr. potentiel] [Ýng. potential] [Jap. potensharu]: Uzaklýða göre türevi, ters yönde kuvveti veren iþler.

gerilimölçer [es. t. potansiyometre] [Alm. Potentionmeter] [Fr. potentiomètre] [Ýng. potentiometer] [Jap. den'isa-kei]: Kývyl gerilimi ölçen araç.

geritepme (çekinsel) [Alm. Rückpall, Prellklotz, Rückstoss (nuklear), Zurückspringen] [Fr. rebondissement (nucléaire)] [Ýng. recoil (nuclear)] [Jap. han'tyô]: Eksicik, gamma ýpýncýđđ gibi tanecikleri salarken, devinirliđin sakýnýmý ilkesi yüzünden, çekinin yönde gitmesi olayý.

geriverme [Alm. Rückführung, Rückkopplung] [Fr. rétroaction] [Ýng. feedback] [Jap. fiido-bakku]: 1-Sonuç etkenlerinin, neden etkenlerini etkilemesi. 2- Bu yoldan sađlanan iþlem denetlemesi.

gevþeme olaylarý [Alm. Relaxionsverfahren, Relaxionsphänomenen] [Fr. phénomènes de relaxation] [Ýng. relaxation

phenomena] [Jap. kanwa genisyô]: Uyarık durudaki devinimlerin, bir süre sonra dengeye doğru gitmeleri olayları.

giderlik [Alm. Beweglichkeit] [Fr. mobilité] [Ýng. mobility] [Jap. idôdo]: Yükünlerin birim alan altýndaki hýzları.

gidim [es. t. menzil] [Alm. Reichweite] [Fr. distance de pénétration] [Ýng. range] [Jap. tôtaru-kyori]: Atýlan bir nesnenin, bir yere çarpýnca ya da devinim erkisi sürtünme katsayıları yüzünden tükeninceye dek gidebildiði uzaklık.

gidimizi [es. t. parkur] [Alm. Fluglinie] [Fr. parcours] [Ýng. trajectory] [Jap. jundô]: Atýlan bir nesnenin düzenek yasalarına göre çizdiði eðri.

giriþim [Alm. Interferenz] [Fr. interférence] [Ýng. interference] [Jap. kansyô]: İþyk dalgalarının üst üste gelmesiyle ýþyk yeðnilði yerlerde çok, kimi yerlerde az çýkması olayý.

giriþimölçer [es. t. interferometre] [Alm. Interferometer] [Fr. interféromètre] [Ýng. interferometer] [Jap. kansyôkei]: Giriþime dayanarak dalga boyunu ölçen aygýt.

gizil ýsý [Alm. latente Wärme] [Fr. chaleur latente] [Ýng. latent heat] [Jap. sennetu]: Buharın yoðunlaşması ya da sývının katılaşması ile verilen ýsý.

g-katsayısı [Alm. G-Faktor] [Fr. g-facteur] [Ýng. g-factor] [Jap. zii-insi]: Ýzgelerde ölçülüp nicemle açıklanabilen, dönermýknatý kolcuðunun nicemsiz kývılmýknatýslyktan çýkan deðere oraný.

gökfiziði [es. t. astrofizik] [Alm. Astrophysik] [Fr. astrophysique] [Ýng. astrophysics] [Jap. tonmon-buturu]: Uzaydaki öðecik ve öðeciklerin izgelerini fiziksel olarak inceleyen, gök cisimi görüntülerini ana fizik yasaları ile açıklamaya çalıþan bilim dalý.

gönderme [Ýng. mapping]: Bir uzaydaki matematiksel nesnelere karþılık, başka bir uzayda kimi nesnelere gösterme iþlemi.

görünen tepkime [Alm. Gesamtreaktion] [Fr. réaction total] [Ýng. overall reaction] [sôkatu-hannô]: Yalnız tepken ve ürünleriyle belirtilen tepkime.

görünge [es. t. temsil] [Alm. Darstellung] [Fr. représentation] [Ýng. representation] [Jap. hyogen]: Bir yöney, gerey ya da matematiksel iþlerin belirli bir uzaydan, düzlem ya da konsayı dizgesi üzerinde aldyđý sayýsal, dizeysel biçim.

görüngü [es. t. fenomen] [Alm. Phänomen, Erscheinung] [Fr. phénomène] [Ýng. phenomenon] [Jap. gensyô]: Kuramsal anlamý üzerinde pek durulmadan, yalnız gözlenmiþ olan belirli bir doða ya da deney olayý.

göstergeç [es. t. indikatör] [Alm. Anzeiger, Indikator, Messzeiger] [Fr. indicateur] [Ýng. indicator] [Jap. siziyaku]: Belirli bir kimyasal özdeðin var olup olmadıđını, örneðin belli bir renk vererek gösteren özel ayýraç.

gözcük [Alm. Zelle] [Fr. cellule] [Ýng. cell] [Jap. saibô, denti, denkaisô]: Kývılkkesim iþleminin yapıldıđý kap.

göze çekirdeði ekþiti [es. nükleik asit] [Alm. Nukleinsäure] [Fr. acide nucléique] [Ýng. nucleic acid] [Jap. kakusan]: Canlılarda gö çekirdeðindeki kalýtım etkeni DNA; göze ortamýndaki RNA gibi dört tür özdeciksel birimin (ATGC kimi kez de U) fosfat-þeker zincirine bir þifreyle dizilmesinden oluşmuþ dirilçoduz.

gözeli [Alm. porig, zellenartig, zell(en) förmig, zellig] [Fr. cellulaire] [Ýng. cellular] [Jap. saibo-no]: Gözelerden dizilmiþ biçimde bir yapı gösteren.

H

hız [Alm. Geschwindigkeit] [Fr. vitesse] [Ýng. speed] [Jap. sokudo]: Yön belirtmeden verilen, birim zamanda alýnan yol niceliði.

hızbilim [es. t. kinetik] [Alm. Kinetik] [Fr. cinétique] [Ýng. kinetics] [Jap. hannô-soku-doron]: Kimyasal tepkimelerin hızlarını ölçen, çözümlen; bu hızlardan tepkime düzeneklerini çýkarmaya çalıþan fiziksel kimya dalý.

hız katsayısı [Alm. Geschwindigkeitskonstante] [Fr. constant de rapport] [Ýng. rate constant] [Jap. sokudo-teisû]: Deriþikliklerle çarpıldýđında tepkime hızını veren, deriþikliklere bađlý olmayýp, ancak sıcaklık, basınç gibi dýþ etkenlere göre sayý.

hız yöneyi [Alm. Geschwindigkeit] [Fr. vitesse] [Ýng. velocity] [Jap. sokudo]: Belirli bir yön ve büyüklükteki hız.

I

ýlýmlayıcı [Alm. Bremsstoff] [Fr. modérateur] [Ýng. moderator] [Jap. gensokuzai]: Çekinsel tepkilerdeki ýlýncık sayı erkelerini azaltýp, erke üretimini denetlemeye yarayan özdek.

ýlýn [es. t. nötr, nötür] [Alm., Ýng. neutral] [Fr. neutre] [Jap. tyûsei]: 1- Kývyl yükü olmayan. 2- Ekbit ya da baz olmayan.

ýlýnlama [es. t. nötralizetme, nötürleptirme] [Alm. Neutralisation, Abstumpfen] [Fr. neutralisation] [Ýng. neutralization] [Jap. tyûwa]: 1- Ekbitle bazý karýptýrýp, ekbitliði ya bazlýđý giderme (pH = 7 yapma). 2- Toplam kývyl yükü sýfýr yapma iþlemi.

ýlýncýk [es. t. nötron] [Alm. Neutron] [Fr., Ýng. neutron] [Jap. tyûseisi]: Önelciklerle birlikte çekinleri oluþturan, kývyl yüksüz, dönümlenir ana tanecik.

ýlýncýk kapma [Alm. Neutroneneinfang] [Fr. capture de neutrons] [Ýng. neutron capture] [Jap. tyûseisi-hosoku]: Çekine bir ýlýncýđýn katýlmasý olayý.

ýraksak dizi [Alm. auseinandergehende Reihen] [Fr. série divergente] [Ýng. divergent series] [Jap. hirogaru tyokuretu]: Terimleri sonsuza dođru toplanýđýnda belirli bir sayýsal sonuþ vermeyen dizi.

ýsý [Alm. Wärme] [Fr. chaleur] [Ýng. heat] [Jap. netu]: Bir özdeđi, ýsýldevingen bir durudan daha yüksek sýcaklýktaki ýsýldevingen duruya götürmek için verilmesi gereken erke niceliđi.

ýsý aktarýmý [Alm. Wärmeübergang] [Fr. transfert de chaleur] [Ýng. heat transfer] [Jap. netudentatu]: Isýnýn, çeþitli yollarla (ýsý iletimi, ışıma) bir ortamdan baþka bir ortama geþip özelliklerini inceleyen bilgi dalý.

ýsý iletimi [Alm. Wärmeleitung] [Fr. conduction de chaleur] [Ýng. heat conduction] [Jap. netudendô]: Isýnýn, birbirine deđen nesnelere arasýndan özdeciksel çarpýþmalarla geþmesi olayý.

ýsý kapađý bkz. yýđa.

ýsýl [es. t. termik, termal] [Alm. thermisch, kalorisch] [Fr. thermique, calorique] [Ýng. thermal, caloric] [Jap. netu]: 1- Isýyla ilgili. 2- Olađan sýcaklýklardaki (kT) ölçüsünde ýsý nicelikleriyle ilgili.

ýsýlçekinsel tepkime [Alm. thermonukleare Reaktion] [Fr. réaction thermonucléaire] [Ýng. thermonuclear reaction] [Jap. netu-kakuhanô]: Isý üretmek için kullanýlan çekinsel tepkime.

ýsýldevimbilim [es. t. termodinamik] [Alm. Thermodynamik, Wärmelehre] [Fr. thermodynamique] [Ýng. thermodynamics] [Jap. neturikigaku]: Özdeđin kimyasal ve fiziksel dönüþümlerinde erke, ip ve ýsý arasýndaki bađýntýlarý veren bilgi dalý.

ýsýldevingen duru [Alm. thermodynamik Zustand] [Fr. état thermodynamique] [Ýng. thermodynamic state] [Jap. neturikigakuteki-ozýôtai]: Bir dizgede sýcaklýk, basýnç ve bileþimle belirlenip deđilmiyen duru.

ýsýl erke [es. t. termal enerji] [Alm. Wärmeenergie] [Fr. énergie thermique] [Ýng. thermal energy] [Jap. netu-dendôritu]: Bir özdeđin birim kesitinden, birim zamanda ne ölçüde ýsý geþebildiđini ölçen nicelik.

ýsýl iletkenlik [Alm. Wärmeleitahl] [Fr. conductibilité thermique] [Ýng. thermal conductivity] [Jap. netu-dendôritu]: Bir özdeđin birim kesitinden, birim zamanda ne ölçüde ýsý geþebildiđini ölçen nicelik.

ýsýlkesim [es. t. piroliz] [Alm. Pyrolyse] [Fr. pyrolyse, thermolyse, pyrogénation] [Ýng. pyrolysis] [Jap. netubunkai]: Özdecikleri, ýsý etkisinden yararlanarak parçalamaya iþlemi.

ýsýlkimya [es. t. termokimya] [Alm. Thermochemie] [Fr. thermochimie] [Ýng. thermochemistry] [Jap. netukagaku]: Kimyasal tepkimelerin ýsýlarýný araþtıran bilim dalý.

ýsýlpil [es. t. termopil] [Alm. Thermoauale] [Fr. pile thermoélectrique] [Ýng. thermopile] [Jap. netudentui-retu]: Çekinsel tepkimelerden ýsý üretmeye yarayan aygýt.

ýsýölçer [es. t. kalorimetre] [Alm. Kalorimeter] [Fr. calorimètre] [Ýng. calorimeter] [Jap. neturyôkei]: Alýnýp verilen ýsý niceliđini ölçen aygýt.

ýsý sýđasý [Alm. Wärmeinhalt, Wärmekapazität] [Fr. capacité calorifique] [Ýng. heat capacity] [Jap. netuyôryô]: Birim ađýrlýkta bir derece ýsýnmak için aldýđý ýsý.

ýsý varýþýmý [Alm. Wärmekonvektion] [Fr. convection thermique] [Ýng. heat convection] [Jap. netuden tairyû]: Isýnan bir sývıya deđiþtirerek, ýsýsýný deđiđi baþka bölgelere götürmesi olayýna dayanan ýsý aktarma türü.

ýssýz [es. t. adiyabatik] [Alm. adiabatische] [Fr. adiabatique] [Ýng. adiabatic] [Jap. dannetu]: Dýþarýsýyla herhangi bir özdek ya da erke iletimi olmadan yapýlan (iþlem).

ýþýk serpinmesi [Alm. Lichtstruung] [Fr. dispersion de lumière] [Ýng. dispersion of light] [Jap. kôbunsan]: Bir ortam içinde, ýþýk kýrýným indisinin ýþýk dalga boyuna göre deđipimi.

ýþýk sođurması [Alm. Lichtabsorption] [Fr. absorption de lumière] [Ýng. light absorption] [Jap. hikari-sanran]: Bir özdeđin, ýþýđý daha yüksek erke düzeylerine geçmesi.

ýþýk ucaylanması [Alm. Lichtpolarisation] [Fr. polarisation de la lumière] [Ýng. polarization of light] [Jap. henko]: bkz. ucaylanma.

ýþýldama [Alm. lumineszieren, leuchten] [Fr. émettre une luminescence] [Ýng. luminescence] [Jap. ruminesensu]: Bir özdeđin kendi kendine ýþýk vermesi eylemi.

ýþýldar [Alm. lumineszierend, leuchtend] [Fr., Ýng. luminescent] [Jap. ruminesentu]: Kendi kendine ýþýk verebilen nitelikte (özdek).

ýþýlduygunlaþtırma [Alm. photochemische Sensibilisierung] [Fr. photosensibilisation] [Ýng. photosensitization] [Jap. kôzôkan]: I etkisiyle bir kimyasal özdeđe tepkiyebilirlik kazandıırma.

ýþýleksik izgeölçümü [Alm. Photoelektron Spektroskopie] [Fr. spectroscopie photoélectronique] [Ýng. photoelectron spectoscopy] [Jap. kôdenshi bunkôki]: İþýk etkisiyle çýkan eksiciklerin erkelerini ölçerek elde edilen ve özdecikteki hangi yöürüğü eksiciklerle dolu olduđunu gösteren izgeölçüm yöntemi.

ýþýiletkenlik [Alm. lichtelektrische Leitfähigkeit, Photoleitfähigkeit] [Fr. photoconductivité] [Ýng. photoconductivity] [Jap. kôdendôsei]: Yalıtkan bir özdeđin ýþýk etkisiyle iletkenleşmesi olayý.

ýþýlkesim [es. t. fotoliz] [Alm. Photolyse] [Fr. photolyse] [Ýng. photolysis] [Jap. kôbunkai]: Özdecikleri ýþýk, çöđunlukla morôtesi kullanarak parçalama yöntemi.

ýþýlkimya [Alm. Photochemie] [Fr. photochimie] [Ýng. photochemistry] [Jap. kôkagaku]: İþýk etkisiyle olup kimyasal tepkimele inceleyen bilim dalý.

ýþýlyükünleşme [Alm. Photoionisierung] [Fr. photoionisation] [Ýng. photoionization] [Jap. kô-ion-ka]: Özdeđin ýþýk etkisiyle ek bir alt yüküne dönüşmesi olayý.

ýþýmak [Alm. fluoreszieren] [Fr. émettre une fluorescence] [Ýng. fluorescence] [Jap. keiko]: (İþýk almakta olan bir özdek) Baþka ya da ayný dalga boyunda ýþýnlar salmak.

ýþýn [es. t. þua] [Alm. Strahl] [Fr. rayon] [Ýng. ray] [Jap. kosen]: Belli bir dođrultuda giden tanecikler ya da erke demeti.

ýþýncýk [es. t. foton] [Alm. Photon] [Fr., Ýng. photon] [Jap. kôsi]: Her biri Planck katsayýsý çarpýmýyla ýþýk titreþim sayýsý erke bu erkesi daha bölünemeyen nicemsel ýþýk taneciđi.

ýþýnetkin [es. t. radyoaktif] [Alm. radioaktiv] [Fr. radioactif] [Ýng. radioactive] [Jap. hôsyasei]: Çekinlerinin kendiliđinden ayrýþmasıyla ?, ß ya da ? ýþýnlarý salma özelliđinde olan.

ýþýnetkin izleyici [Alm. Radioindikator] [Fr. traceur radioactif] [Ýng. radioactive tracer] [Jap. torêsâ]: Kimi öđecikleri ýþýnetkin yerdeþleriyle deđiptirip, ýþýnetkinliđi izleyerek, o özdeđin vardýđý yerleri bulmaya yarayan yerdeþ.

ýþýnetkin kimyasý [Alm. Radiochemie, Chemie radioaktiver Stoffe] [Fr. radiochimie, chimie des éléments radioactifs] [Ýng. radio chemistry] [Jap. hôsya-kagaku]: İþýnetkin özdekleri, bunlara bađlý olaylarý inceleyen kimya dalý.

ýþýnetkinlik [es. t. radyoaktivite] [Alm. Radioaktivität] [Fr. radioactivité] [Ýng. radioactivity] [Jap. hôsyano]: Kalýmsýz çekinlerin, ? da ? ýþýnlarý salarak bozunmalarý durumu.

ýþýným [es. t. radyasyon] [Alm. Strahlung] [Fr., Ýng. radiation] [Jap. hôsya, hôsyasen]: Çekincik ya da eksiciklerin, alt nicem durularýna geçmeleriyle ýþýnlar salmalarý olayý.

ýþýným kimyasý [es. t. radyasyon kimyasý] [Alm. Strahlenchemie] [Fr. chimie sous rayonnement] [Ýng. radiation chemistry] [Jap. hôsyasen-kagaku]: X ýþýnlarý, ? ýþýnlarý gibi yüksek erkeli ýþýnlarýn etkisinden dođan kimyasal olaylarý inceleyen kimya dalý.

ýþýnýmsal aktarým [Alm. strahlungs Transportierung] [Fr. transfert radiatif] [Ýng. radiative transfer] [Jap. hôsya-idô]: İþýnýn birbi deđmeyen nesnelere arasýnda, kýzýlaltý kıvılmýknaýs alanlarýyla boboylumdan geçmesi.

ýþýnýmsýz geçiş [Alm. Übergang ohne Strahlung] [Fr. transition sans radiation] [Ýng. radiationless transition] [Jap. hihôsha-sen] özdeđin, ýþýk salmadan uyarýk bir durudan baþka bir duruya yaptýđý geçiş.

ýbýným yoðunluðu [Alm. Strahlungsdichte] [Fr. densité de radiation] [Ýng. radiation density] [Jap. hōsya-mitudo]: Birim oylumda ýbýným erkesi niceliði.

ýbýnýr [es. t. flüoresan] [Alm. fluoreszierend] [Fr., Ýng. fluorescent] [Jap. keiko]: İbýk almakta olan bir özdeðin, baþka ya da aynı boyunda ýbýnlar salabilirliði.

ýbýnýrlýk [es. t. flüoresans] [Alm. Fluoreszenz] [Fr., Ýng. fluorescence] [Jap. keikō]: İbýk almakta olan bir özdeðin, baþka ya da dalga boyunda ýbýnlar salması olayý.

ýbýnýrlýk dindirmesi [Alm. Fluoreszenzlöschung] [Fr. extinction d'un fluorescence] [Ýng. quenching of fluorescence] [Jap. keikō-syōmetsu]: Bir dýþ etkenle, özdeciklerin ýbýnýrlýđýný azaltma ya da durdurma.

ýbýnkývýl etki [Alm. photoelektrischer Effekt, lichtelektrischer Effekt, Photoeffekt] [Fr. effet photo-électrique] [Ýng. photoelectric effect] [Jap. kōden-kōka]: İbýđýn, bir özdek yüzeyine çarpmasıyla ondan eksicikler çýkartmasıyla sađlayan etki.

ýbýn yaprak izgeölçümü [Alm. Bündel Folie Spektroskopie] [Fr. spectroscopie feuille et faisceau] [Ýng. beam-foil spectroscopy] [Jap. hari-haku bunkōgaku]: Öðecik demetlerinin, çok ince bir karbon vb. yapıđýndan geçmesiyle uyarılmaları, sonra saldýklarý ýbýnların demet ekseni boyunca azalması olayına dayanan öðecik geçip olasıđýný ölçme yöntemi. Ý

içbasýnç [Alm. Innendruck] [Fr. tension interne] [Ýng. internal pressure] [Jap. naiatu (ryoku)]: Sývý erkesinin oylumuna göre deđipmesini verip, sývýyý bir anda tutan kuvveti ölçen nicelik.

iççeliþmez alan [Alm. selbst-verträglich-Feld] [Fr. champ auto-cohérent] [Ýng. self-consistent field] [Jap. jiko-mudochaku no ba]: Çok eksicikli öðecik ve özdecik yapıları kuramýnda, her bir eksicidin gördüđü, öbür eksiciklerin devinimleri üzerinden ortalamada bulunan alan.

iççevirtim [Alm. innere Umlagerung] [Fr. rotation interne] [Ýng. internal rotation] [Jap. naibu-kaiten]: Ayný özdecik içindeki kimi parçaların birbirlerine göre yaptýklarý dönmesel devinim.

içözekli küpsel yapı [Alm. raumzentrierte kubische Gitter] [Fr. réseau cubique centré] [Ýng. body-centered cubic, body-cut cubic] [Jap. taisin-rippō-kōsi]: Birim gözesinin özeðinde ve köpelerinde birer özdecidi olan (kýrýlca yapı türü).

içyapýþkanlýk [es. t. kohezyon] [Alm. Kohäsion] [Fr. cohésion] [Ýng. cohesion] [Jap. yōsyū]: Sývý ya da katý tanecikleri bir arada tutan kuvvet, erke.

iki bileþkenli dizge [Alm. Zweikomponentensystem, Zweistoffsystem, binäres System] [Fr. système binaire] [Ýng. two component system] [Jap. ni-seibun-kei]: Bir özdek evresinin tektürel bileþimini belirginlemek için, en az verilmesi gereken kimyasal türlerin her biri.

ikinci ýsýldevimbilim yasaý [Alm. Der zweite Hauptsatz der Wärmelehre] [Fr. deuxième loi de thermodynamique] [Ýng. second law of thermodynamics] [Jap. neturikigaku-daini-hōsoku]: Erkesi deđipmez tutulan bir dizgenin, olasıđý en yüksek olan duruya dođru gideceđini söyleyen temel yasa.

ikiözdecikli [Alm. bimolekular] [Fr. bimoléculaire] [Ýng. bimolecular] [Jap. ni-bunshi]: Ýki özdecidin çarpmasıyla oluşan (teþ vb.).

ikiþerli toplanýrlýk [Alm. Additivität paarweise] [Fr. additivite paire au paire] [Ýng. pairwise-additivity] [Jap. tur-kaseisei]: Bopluktaki iki özdecik arasýndaki gerilim erkesi iþlerinin ikiþer ikiþer bütün özdeciklere uygulanarak, daha yoðun bir ortamın toplu gerilim erkesinin bulunabilmesi.

ikiuzay [Alm. Doppelt] [Fr. double, duel] [Ýng. dual] [Jap. nizyūsei]: Bir yöneyler uzayındaki her yöneyi: $l >$, tersyüzleyerek edinilen yöney uzayı: $< a l$.

iletken [es. t. kondüktör] [Alm. Leiter] [Fr. conducteur] [Ýng. conductor] [Jap. dōtai]: İsýl ya da kıvıyl geçirgenliði olan (özdek, nesne vb.).

iletmez [es. t. izolant] [Alm. Nichtleiter] [Fr. isolant] [Ýng. non-conducting] [Jap. hudōtai]: İsýl ya da kıvıyl geçirgenliði olmayan (özdek, nesne vb.).

ilginlik [Alm. Affinität, Verwandtschaft] [Fr. affinité] [Ýng. affinity] [Jap. sinwaryoku]: Baþka bir özdeði çekme, onunla birleşme eđilimi.

ilinge [es. t. topoloji] [Alm. Topologie] [Fr. topologie] [Ýng. topology] [Jap. isō]: Geometride olduđu gibi, katý biçimlerin deđil, esneyip sündürülen biçimlerin özelliklerini, deđipmezlerini, kimyada da kesin bađ uzaklýklý, aýık özdecik biçimleri yerine, yalnız

ödeciklerin hangilerine bađlý oldukları üzerinde duran temel matematiksel dal.

ince yapı [Alm. Feinstruktur] [Fr. structure fine] [Ýng. fine structure] [Jap. bissai kozô]: Eksicik itipimleri yüzünden, ödecik izgesir toplam eksicik dönüşüne göre ayrılmış çizgiler göstermesiyle oluşan yapı.

ince yük [Alm. Nettoladung] [Fr. charge nette] [Ýng. net charge] [Jap. netto denka]: Yđđýlým çözümlemesinde, kaplađým yükünü olarak, her bir ödecik üzerinde çýkan eksicik yükü.

indirgenme [es. t. redüksiyon] [Alm. Reduktion, Desoxydation] [Fr. réduction] [Ýng. reduction] [Jap. kangen]: Özdecidin eksicik alması, hidrojen ödeseinin çođalması ya da oksijenin azalması olayı.

indirgenmiř kütle [Alm. reduzierte Masse] [Fr. masse réduite] [Ýng. reduced mass] [Jap. kansan pitsuryo]: Aralarındaki ađýrlık özeđi deđilmeden, iki kütlelerin birbirlerine karđý yaptıkları bađýl devinim erkesini veren kütle.

indirgenmiř oylum [Alm. reduzierte Volumen] [Fr. volume réduite] [Ýng. reduced volume] [Jap. gensyô taiseiki]: Belli bir sıcaklık ve basınçtaki özdemsel oylumun, o özdeđin bunalgý noktasındaki oylumuna oranı.

indirgenmiř sıcaklık [Alm. reduzierte Temperatur] [Fr. température réduite] [Ýng. reduced temperature] [Jap. kansan-ondo]: Sıcaklıđın, bir özdeđin bunalgý sıcaklıđına oranı.

iritim [es. t. indüksiyon, indükleme, indüklem] [Alm. Induktion] [Fr., Ýng. induction]: 1- Mýknatýsla ya da kıvıyl bir alan etkisiyle b özdek içinde ucayların oluşması. 2- Mýknatýs alanı deđilirken kıvıyl alan ya da akým oluşması.

iritim sarmalı [Alm. Funkeninduktor, Induktionsrolle, Induktionspule] [Fr. bobine d'induction] [Ýng. induction coil] [Jap. yúđô-koiru]: Ýçinden geçen mýknatýs alanı deđilince yüksek kıvıyl alıp veren tel sarmal.

iriölçekte [es. t. makroskopik] [Alm. makroskopisch] [Fr. macroscopique] [Ýng. macroscopic] [Jap. kyositeki]: Özdeciksel çapta deđil, göze görünür çapta olan.

iriözdecik [es. t. makromolekül] [Alm. Makromoleküle] [Fr. macromolécule] [Ýng. macromolecule] [Jap. kôbunsi, kyodai-bunsi]: Özdecik ađýrlıđý binleri bulan çođuz türü özdecik.

ipler [Alm. Operator] [Fr. opérateur] [Ýng. operator]: Nicem düzeneđinde, bir yöneye uygulanınca bađka bir yöney veren matematiksel nesne.

iplev [es. t. fonksiyon] [Alm. Funktion] [Fr. fonction] [Ýng. function] [Jap. kansû]: Bir deđilkenin deđerlerine karđýlık atanan sayı topluluđu.

itim [Alm. Abstossung] [Fr. répulsion] [Ýng. repulsion] [Jap. sekiryoku]: Ýki özdecidi ya da tanecidi birbirinden uzaklađtırán kuvvet.

itipli [Alm. Zurücktreibend, fauling, widerlich] [Fr. répulsif, repoussant] [Ýng. repulsive] [Jap. iya na]: Tanecikleri birbirinden uzaklađtırán kuvvetlere iliřkin.

ivdirici [es. t. akseleratör] [Alm. Beschleuniger, Accelerator] [Fr. accélérateur] [Ýng. accelerator] [Jap. sokusinzai]: Temel tanecikleri ya da çekinleri yüksek erkelere dek hýzlandırmaya yarayan ayyıt.

izdübüm ipleri [Alm. Projektionsoperator] [Fr. opérateur de projection] [Ýng. projection operator] [Jap. hansya enzansi]: Bir uzaydaki yöneylerin, bir altuzay içindeki izdübümlerini veren ipler.

izge [es. t. tayf] [Alm. Spektrum] [Fr., Ýng. spectrum] [Jap. supekutoru]: 1- İpýđýn dalga boylarına göre ayrılmıř biçimi; her dalga boyundaki ýpýk yeđinliđini gösteren çizge. 2- Matematik bir iplerin özgün deđerlerinin tümü.

izgebilim [es. t. spektroskopi, tayfölçüm] [Alm. Spektroskopie] [Fr. spectroscopie] [Ýng. spectroscopy] [Jap. bunkôgaku]: Ödecik ya da özdeciklerin sođurduđu, saldıđý ýpýkları, dalga boylarına göre ayırıp her birinin yeđinliđini ölçme (çözümleme) yöntemle içeren bilim dalı.

izgeçizer [es. t. spektrograf, tayfçizer] [Alm. Spektrograph] [Fr. spectrographe] [Ýng. spectrograph] [Jap. bunkô-syosin]: Özdeklerin izgelerini, dalga boyuna göre ýpýk yeđinliklerinin deđilimini çizen ayyıt.

izgeölçer [es. t. spektroskop, tayfölçer] [Alm. Spektroskop] [Fr., Ýng. spectroscopie] [Jap. bunkôki]: Dalgalarına ayrılmıř ýpýkları bakmaya, özdeklerin saldıđý kendilerine özgü dalga boylarındaki ýpýkları yeđinlikleriyle birlikte ölçmeye yarayan ayyıt.

izleyici [Alm. Radioindikator] [Fr. traceur] [Ýng. tracer] [Jap. toresa]: bkz. ýpýnetkin izleyici.

K

kabarcık odası [Alm. Blasenkommer, Sprudelkommer] [Fr. chambre à bulles] [Yng. bubble chamber] [Jap. kiribaka]: Temel taneciklerin geçmesiyle gaz kabarcıklarından olupmuş çizgiler gösteren, öylece gözlenip ölçüm sağlayan aygıt.

kabayük [Alm. brutto Ladung] [Fr. charge brut] [Yng. gross charge] [Jap. ôki-denka]: Yüzyük çözümümesinde, kaplama yükü bölüktan sonra, her ödecik üzerinde çykan toplam eksik yükü.

kabuk [Alm. Schale] [Fr. couche] [Yng. shell] [Jap. kaku]: Ödecik, ödecik ya da çekin içinde, kimi nicem sayıları eþ, erkeleri birbirine yakın eksik, çekincik topluluðu.

kabuklar taslamı [Alm. Schalenmodell] [Fr. modèle en couche] [Yng. shell model] [Jap. kaku-mokei]: Çekin yapısın özdecidin eksikli düy yapısına benzetererek, ayrı ayrı tanecik yöregeçleri ile açyklamaya çalypan yaklayk kuram.

kaçarık [Alm. Flüchtigkeit] [Fr. fugacité] [Yng. fugacity] [Jap. hugasit'ii, issannô]: Ödeciklerarası kuvvetlere göre deðip logarit kimyasal gerilimi veren, gaz basıncın daha geneli bir ýsýdevimbilim niceliði.

kaçınım erkesi [es. t. korelasyon enerjisi] [Alm. Korrelationsenergie] [Fr. énergie de correlation] [Yng. correlation energy] [Jap. sôkan-enerugii]: Eksiklerin baðımsız yöregeçlerde deðil, birbirlerini itiptirerek devinmelerinden doðan ve ödecik bað er geçip erkelerini önemle etkileyen erke.

kaçma eðilimi [Alm. Entweichnend Tendenz] [Fr. tendance d'échappement] [Yng. escaping tendency] [Jap. ridaku-keiko]: Bir ödeðin kimyasal gerilimini (μ), logaritmik olarak veren buhar basıncına benzer nicelik (f).

kaldıraç kuralı [Alm. Hebel Regel] [Fr. règle de levier] [Yng. lever rule] [Jap. zyun'i soku]: Evre çizgesine bakarak, belli bilepimde bir evre soðudukça yeni, daha yoðun iki evrenin ne oranda çykacaklarını veren kural.

kalımlı duru [Alm. stabiler Zustand] [Fr. état stable] [Yng. stable state] [Jap. antei-zyôtai]: Ödeðin tepkimeye, ayrıpmaya uðramadan özelliklerini uzun süre koruduðu düzeneksel ya da ýsýdevimbilimsel durumu.

kalımlılık [Alm. Beständigkeit] [Fr. stabilité] [Yng. stability] [Jap. anteisei]: Ödeðin ayrıpma, kimyasal deðipme eðiliminde olma.

kalımlı ödek [Alm. stabil Substanz] [Fr., Yng. stable substance]: Kimyasal tepkimelerle kendi kendine deðipmeyen ödek.

kalımsız ödek [Alm. unstabil Substanz] [Fr. substance instable] [Yng. instable substance]: Kendi kendine ayrıpma ya da deðip ödek.

kapalı dizge [Alm. abgeschlossenes System] [Fr. système isolé] [Yng. closed system] [Jap. kaihôkei]: Sınırlanmış erke ya da ödek geçmeyen dizge.

kapalı kabuk [Alm. abgeschlossene Schale] [Fr. couche complète] [Yng. closed shell] [Jap. tozitakara]: Ödecik ya da ödeciklerin eksik yapısında, Pauli düþarlama ilkesine göre bütün eksikleri almış kabuk.

kaplamı [Alm. Überlappung] [Fr. recouvrement] [Yng. overlap] [Jap. kasanari]: 1- Yki ayrı özekteki, iki ödeciksel yöregecin çay üzerinden alınan tümlev. 2- Yki yük dağılımnın ortak bölgesi.

kaplamı tümlevi [Alm. Überlappungs-Integral] [Fr. intégrale de recouvrement] [Yng. overlap integral] [Jap. kasanari-sekibun]: Yki yöregeç çarpımının eksik konsayları üzerinden tümlevi.

kaplamı yükü [Alm. Überlappung ladung] [Fr. charge de recouvrement] [Yng. overlap charge] [Jap. kasanari no denka]: Yüzyük çözümümesinde, ayrı çekinler üzerindeki ödeciksel yöregeç ile katsayılın çarpımlarından oluşan eksik yükü.

karagövde ýpınımı [Alm. Hohlraumstrahlung] [Fr. radiation de corps noir] [Yng. black-body radiation] [Jap. kokutai-hôsy]: Salt sıcaklıđın dördüncü kuvvetiyle (T^4) orantılı olarak artan, çepitli titrepm sayılı ýpıncıkların ýsýdevingen dengede bulunduðu.

karıpmı [Alm. Gemisch, Mischung] [Fr. mélange] [Yng. mixture] [Jap. kongôbutu]: 1- Gazlararası çözelti. 2- Bir evre içinde çözünmeden bir arada bulunan birkaç ödek.

karıpma yúdası [Alm. Mischungsenthalpie] [Fr. enthalpie de mélange] [Yng. enthalpy of mixing] [Jap. kongô-entarupii]: Birkaç bilepik karıptırdıktan sonra elde edilen dizge yúdasının, karıptırlmadan önceki yúdadın farkı.

karmayı [es. t. kompleks] [Alm. komplex] [Fr. complexe] [Yng. complex] [Jap. sakutai, hukugôtai]: Yki ödeðin pek güçlü olma kuvvetlerle bir arada tutulmasından oluşan az kalımlı bilepik.

karmayı sayılar alanı [Alm. Komplexzahl Feld] [Fr. champ des nombres complexes] [Yng. complex number field] [Jap.

Boltzman bunpu]: Bütün karmabýk sayýlarý kapsayan küme: $z = a + ib$; $a, b =$ gercek sayýlar; $i^2 = -1$.

karbý kütle [Alm. reduzierte Masse] [Fr. masse réduite] [Ýng. reduced mass] [Jap. kansan shitsuryo]: Ýki kütlelin, ikisi arasýnda aðýrlýk özeđi deđibmeden birbirlerine karbý yaptýklarý bađýl devinim erkesini veren kütle.

karbýt önelcik [Alm. Antiproton] [Fr., Ýng. antiproton] [Jap. han-yosi]: Önelcikle birleptiđinde, onu da yok ederek erkeye dönüpen tanecik.

karbýt özdek [es. t. zýtmatde] [Alm. Antistoff] [Fr. antimatière] [Ýng. antimatter] [Jap. han bussitu]: Olađan özdek ile birleptiđinde erkeye dönüpen, ilk kez bađýl nicem kuramýnyn temel bakýbýmýndan kestirip sonradan yüksek erke deneylerinde bulunmuþ taneciklerden oluþan özdek.

katýcýl eđri [Alm. solidur Kurve] [Fr. courbe des températures de solidification, complète solide] [Ýng. solidus curve] [Jap. kosösen (zyötaizu)]: Evreler çizgesi için katý evrenin oluþma kopullarýný gösteren eđri.

katý döner [Alm. starrer Rotator] [Fr. rotateur rigide] [Ýng. rigid rotator] [Jap. gotai kaitenshi]: Parçalarý esnemeden kaskatý dönen özdecik.

katý evre [Alm. feste Phase] [Fr. phase solide] [Ýng. solid phase] [Jap. kosö]: Biçimi ve oylumu basýnç altýnda zor deđipebilen evre.

katýlmaz oylum [Alm. ausschiesenen Volumen] [Fr. volume exclue] [Ýng. excluded volume] [Jap. haizyo taiseki]: Özdecikler ortamý içinde doluþan bir özdecidiñ taradýđý, onun için baþka özdeciklerin kaplayamadýđý oylum.

katýbýklama [Alm. hybridisierung] [Fr. hybridation] [Ýng. hybridization] [Jap. konsei, zassyu-keisei]: Açıysal devinirlikleri (nicem sayýsý) deđibik olan özdecik yürüñgeçlerinin, özdecik içinde dođrusal bileþip istenen dođrultulara uzanan yürüñgeçler yapmalarý.

katýbýk yürüñgeç bkz. kýrma yürüñgeç.

katýbký [Alm. Unreinigkeit, Verunreinigung] [Fr. impureté] [Ýng. impurity] [Jap. huzyunbutu]: Belirli kimyasal özdeđin arýlýđýnýn b az nicelikteki özdek.

katlý orantýlar yasaý [Alm. Gesetz der multiplen Proportionen, Gesetz der vielfachen Mengenverhältnisse] [Fr. loi des proportions multiples] [Ýng. law of multiple proportions] [Jap. baisû-hirei no hösoku]: Öđelerin tamsayý katsayýlarla kimyasal bileþik yapmalarý yasaý.

katmanlý akýp [Alm. laminare Strömung] [F. écoulement laminaire] [Ýng. laminar flow] [Jap. söryû]: Sývynyn, iriölçekte, hýzlarý belirlenebilir katmanlar biçiminde düzenli akýbý.

katmanyazar [es. t. kromatograf] [Alm. Chromatograph] [Fr. chromatographe] [Ýng. chromatograph] [Jap. kuromatoguraf]: Bir sývý ya da gaz içindeki özdekleri bir katý ortama, yerine göre kađýt üzerine sođurarak çeþitli, kimileyin de ayrý renklerde katn ayýran aygýt.

katyapý [Alm. Aufbau] [Fr. sur-construction] [Ýng. aufbau, building up] [Jap. kizuki-age]: Eksiciklerin üst üste kabuklara konarak oluþturduklarý yapý.

katyapý ilkesi [Alm. Aufbau Prinzip] [Fr. principe de construction] [Ýng. audbau principle] [Jap. kumitateritu]: Çevrimsel çizelge öđeciklerinin, yürüñgeçlere eksiciklerin ikiþer ikiþer koyularak yapýlmasý ilkesi.

kavupmaz [es. t. asimtot, asimtotik] [Alm. Asymptote, asymptotisch] [Fr. asymptote, asymptotique] [Ýng. asymptote, asymptotic] [Jap. zenkinsen]: Bir eđrinin, deđipkeni sonsuza dođru giderken yaklaþtýđý erey dođru.

kaydýrým [Alm. Übersetzung] [Fr. déplacement] [Ýng. displacement]: 1- Dýptan bir kývyl ya da mýknatýs alan uygulandýđýnda, içinde oluþan alan. 2- Bir taneciđin, bir dizgenin yerini biraz deđiptirme.

kayýk biçimi [Alm. Wannenform] [Fr. forme en bateau] [Ýng. boat form] [Jap. funagata]: Dolamlý bir özdecidiñ, iki ucu da yukarý dođru kývrýk biçimine verilen ad.

kayma düzlemi [Alm. Gleitebene, Gleitfläche] [Fr. plan décocté] [Ýng. slip plane] [Jap. suberimen]: Kýrýlcanýn bir yerinden bastýrýlmasýyla kayma gösteren özdecikler düzlemi.

kaynama noktasý [Alm. Siedepunkt, Kochpunkt] [Fr. point d'ébullition] [Ýng. boiling point] [Jap. hutten]: Belli basýnç altýnda, sývynyn buhara dönüpmeye baþladýđý sýcaklýk.

kaynama noktasý yükselimi [Alm. Siedepunkterhöhung] [Fr. élévation du point d'ébullition] [Ýng. elevation of boiling point]

[Jap. huttenzyôsyô]: Yabancı özdeciklerin katılmasıyla, arı bir sıvının kaynama noktasının daha yüksek sıcaklığa adması.

kendiliğinden ıpınsalım [Alm. spontane Emission] [Fr. émission spontanée] [Yng. spontaneous (light) emission] [Jap. pizen fukupa]: Uyarık durunun, başka kıvılmıknatıs alanlar olmadan kendi kendine ıpık salarak alt durulara inipi olayı.

kesi [Alm. Auffangen, Unterbrechen] [Fr. interceptor] [Yng. intercept] [Jap. seppen]: Doğrunun konsayı eksenini kestiği yer.

kesimleme [Alm. Fraktionieren] [Fr. fractionnement] [Yng. fractionation] [Jap. bunbetu]: Karıpık bir sıvıyı, damıtma yoluyla değ kaynama noktalarında daha arı sıvılara ayırma.

kesimli damıtma [Alm. fraktionierte Destillation] [Fr. distillation fractionnée] [Yng. fractional distillation] [Jap. bun (betu-zyô) ryû]: Karıpık bir sıvıyı, değipik kaynama noktalarında birkaç sıvıya ayırarak damıtma.

kesin orantılar yası [Alm. Gesetz der Konstanten Proportionen] [Fr. loi des proportions définies] [Yng. law of definite proportions] [Jap. teihirei no hósoku]: Ödeciklerin, bölünmeden ancak tamsayılarda birlepebildiklerini söyleyen yasa.

kesipmezlik kuralı [Alm. Überschneidungsverbot] [Fr. règle de non-croisement] [Yng. non-crossing rule] [Jap. hikosa hosoku]: Eđ bakıpımlı iki nicem duru erke düzeyi eğrilerinin, ödeciklerarası uzaklık büyüdükçe kesipmeden değipmesi kuralı.

kesit alan [Alm. Querschnitt] [Fr. coupe transversale] [Yng. cross section] [Jap. ôdanmen]: Tanecik çarpıpmaları olasıklarını veren, bir taneciğın etkileşim alanı ile ilgili nicelik.

kırılca [es. t. billur, kristal] [Alm. Kristall] [Fr. cristal] [Yng. crystal] [Jap. kessyô]: Yriölçekte, düzgün geometrik biçimlerle büyüyen düzlemler boyunca kırılan, ufakölçekte ise düzgün bir özdecik dizilimi gösteren katı yapı.

kırılca bağ [Alm. kristalline Bindung] [Fr. liaison cristalline] [Yng. crystalline bond] [Jap. kessyô-tai]: Kırılcal katılarda özdecikle yerlerinde tutan kuvvet.

kırılca büyümesi [Alm. Wachstum der Kristalle] [Fr. croissance des cristaux] [Yng. crystal growth] [Jap. kessyô-seityô]: Çözelti içindeki kırılcanın, geometrik biçimini koruyarak büyümesi olayı.

kırılca gediği [Alm. Kristallbaufehler] [Fr. imperfection d'un cristal] [Yng. crystal defect] [Jap. kessyôkekkan]: Kimi özdeciklerin yerlerinden kaymaları, kimilerininse eksilmesi gibi nedenlerle oluparak kırılcanın düzgün dizilim yapısını aksatan nokta.

kırılcal [es. t. billuri, kristalin] [Alm. kristalline] [Fr. cristalline] [Yng. crystalline] [Jap. kessyôsei]: Kırılca yapısında, bu yapıya ö

kırılcal alan [Alm. Kristallfeld] [Fr. champ cristallin] [Yng. crystal field] [Jap. kesshoba]: Kırılcal ortam içindeki bir ödeciğın izges etkileyip, bu kırılcal ortamdaki kırılca ya da mıknatıssal alan.

kırılca yazım [Alm. Kristallographische] [Fr. cristallographique] [Yng. crystallographic] [Jap. kessyôgaku]: Kırılca yazım yöntemlerine ilipkin.

kırılca kırılması [es. t. difraksiyon] [Alm. Diffraction] [Fr., Yng. diffraction] [Jap. kaisetu]: İpınların, bir kırılcanın ödeciklerinden yansıması sonra yine girişimler yaparak çıkmaları, böylece kırılca yapısını belirten düzenlerde görülmeleri olayı.

kırılca yörüngeç [Alm. Hybridbahnen, Hybridorbitale] [Fr. orbitale hybride] [Yng. hybrid orbital] [Jap. konsei-kidô (-kansû)]: Değip açısız kolcuklu ödecik yörüngeçlerinin, aynı ödecik üzerindeki doğrusal bileşimleriyle elde edilen ve belirli doğrutularda çıkan yörüngeçlerden her biri.

kırılca akımı [Alm. elektrische Ström] [Fr. courant électrique] [Yng. electrical current] [Jap. denki-denryû]: Yüklü bir ortam ya da bir metal içinden saniyede geçen eksik sayı, bunun kırılca yükü.

kırılca alan [Alm. elektrisches Feld] [Fr. champ électrique] [Yng. electric field] [Jap. denka, denba]: Artı birim kırılca yükünü etkileyen o noktadaki kuvvet.

kırılca devimbilim [es. t. elektrodinamik] [Alm. Elektrodynamik] [Fr. électrodynamique] [Yng. electrodynamics] [Jap. denki-rikigaku]: Devinen kırılca yükleri ve yarattıkları olayları inceleyen fizik dalı.

kırılca dinimbilim [es. t. elektrostatik] [Alm. Elektrostatik] [Fr. électrostatique] [Yng. electrostatics] [Jap. seidenkigaku]: Devinmeyen kırılca yük dağlımlarını ve yarattıkları olayları inceleyen fizik dalı.

kırılca liter kuvvet [es. t. elektromotor kuvvet] [Alm. elektromotorische Kraft] [Fr. force électromotrice] [Yng. electromotive force (EMF)] [Jap. denki-ryoku]: Üretilip çevrime sokulan kırılca akımı sağlayıcı kırılca gerilim.

kırılca kaydırım [Alm. elektrische Verschiebung] [Fr. déplacement électrique] [Yng. electric displacement] [Jap. densoku-

mitudo]: Kıvıyl alanın özdek içinde aldıđđđ değıpk değer.

kıvıylkesilgen [es. t. elektrolit] [Alm. Elektrolyt] [Fr. électrolyte] [Yng. electrolyte] [Jap. denkaisitu, denkaieki]: Çözgen içinde yükünlerine tümüyle ayrılan özdek.

kıvıylkesim [es. t. elektroliz] [Alm. Elektrolyse] [Fr. électrolyse] [Yng. electrolysis] [Jap. den (ki-bun) kai]: Kimyasal değıpkilikleri, çözeltiden kıvıyl akım geçirerek yapma yöntemi.

kıvıylkesimsel çözelti [es. t. elektrolitik solüsyon] [Alm. Elektrolytlösungen] [Fr. solution électrolytique] [Jap. denki-kagaku]: Yçindeki çözümsüz özdecikleri yükünlere ayrıbmıyb, kıvıyl akımsal geçirgenliği olan çözelti.

kıvıylkimya [es. t. elektrokimya] [Alm. Elektrochemie] [Fr. électrochimie] [Yng. electrochemistry] [Jap. denki-kagaku]: Kıvıyl akım etkisiyle oluğan kimyasal değıpmeleri inceleyen kimya dalı.

kıvıyllandıırma [es. t. elektrifikasyon] [Alm. Elektrisierung] [Fr. électrisation] [Yng. electrification] [Jap. kaden]: Artı, eksi yükler sağlayarak kıvıyl alanlar yaratma.

kıvıyllık [Alm. Elektrizität] [Fr. électricité] [Yng. electricity] [Jap. denki]: Eksiciklerin akım ve alanlarından oluğan görüngeler.

kıvıylmıknatıs kuramı [es. t. elektromanyetik teori] [Alm. Elektromagnetische Theorie] [Fr. théorie électromagnétique] [Yng. electromagnetic theory] [Jap. denzikigaku]: Devinen kıvıyl yüklerden doğup, kıvıyl ve mıknatıs alanları veren temel kuram.

kıvıylmıknatıslık [es. t. elektromanyetizm] [Alm. Elektromagnetismus, Galvanomagnetismus] [Fr. électromagnétisme] [Yng. electromagnetism] [Jap. denziki]: Kıvıyl akımların yarattıđđ mıknatıslık alanları.

kıvıyluç [es. t. elektrod] [Alm. Elektrode] [Fr. électrode] [Yng. electrode] [Jap. denkyoku]: Kıvıylkesimde, sıvı ortamın içine batırılmı akım geçmesini sağlayan biri artı, öteki eksi yüklü uçlar.

kıvıyl yük [es. t. elektrik yükü] [Alm. elektrisch Beschickung, Charge] [Fr. charge électrique] [Yng. electrical charge] [Jap. denka, zyüden]: Artı ya da eksi olarak alınan, uzaklığın karesiyle ters orantılı biçimde birbirini itme ya da çekme gücü gösteren temel nicelik.

kıvıylandıırma [es. t. elektrikleendirmek] [Alm. elektrifizieren] [Fr. électriser] [Yng. electrify] [Jap. denki to suru]: Camın kumaıa sürtünmesi olayındaki gibi kıvıyl yük kazandıırma.

kıvgın ödecik kimyası [Alm. Chemie der hochangeregter Atome] [Fr. chimie des atomes fortement excités] [Yng. hot atom chemistry] [Jap. netu-gensi kagaku]: Kalımlı ödeciklerin yerine ýbýynetkin yerdepleri konulduđunda, bu yerdepler bozunurken ya da açtıkları kimyasal deđıpkilikleri inceleyen kimyasal fizik dalı.

kızyıltı [es. t. enfraruj] [Alm. Infrarot] [Fr. infrarouge] [Yng. infrared] [Jap. sekigai]: Kırmızı ýbýktan daha dübük titređim sayılı.

kimyasal bileğim [Alm. chemische Zusammensetzung] [Fr. composition chimique] [Yng. chemical composition] [Jap. kagaku sosei]: Bir özdeğin hangi tür ödecik ya da özdeciklerden, ne oranda oluğuğunu gösteren veriler.

kimyasal bileğme [Alm. chemische Verbindung] [Fr. combinaison chimique] [Yng. chemical combination] [Jap. kagaku ketugô]: Değıpk özdeciklerin bir araya gelmesiyle yeni özdecikler kuran oluğum.

kimyasal bireğim [Alm. chemische Synthese] [Fr. synthèse chimique] [Yng. chemical synthesis] [Jap. kagaku-gôsei]: Bir kimyasal bileği, daha ilkel ayıraçlardan, bir dizi tepkimeler, iğlemler sonucu elde etme.

kimyasal gerilim [Alm. chemisches Potential] [Fr. potentiel chimique] [Yng. chemical potential] [Jap. kagaku-potensyaru]: Belirli kimyasal türün, bir özdeği bağına düğen özgür erke niceliği.

kimyasal hízbilim [Alm. chemische Kinetik] [Fr. cinétique chimique] [Yng. chemical kinetics] [Jap. kagaku-hannôsokudoron]: Kimyasal tepkimelerin hízları ve içyapısını inceleyen bilgi dalı.

kimyasal ýpıldama [Alm. Chemolumineszens] [Fr. chimiluminescence] [Yng. chemiluminescence] [Jap. kagaku-ruminesensu]: Kimyasal tepkime sonucu uyark olarak çýkan kimi ürün özdeciklerinin, uzunca süre ýbık salarak alt durulara az olasıyla geçiđleri olayı.

kimyasal kayım (NMR) [Alm. chemische Verschiebung] [Fr. déplacement chimique] [Yng. chemical shift (NMR)] [Jap. kagaku shifuto]: Bir çekinsel mıknatıs yankılabımı izgesinde, kimyasal bađ eksicikleri yüzünden görülen değer sapması.

kimyasal öde [Alm. chemisches Element] [Fr. élément chimique] [Yng. chemical element] [Jap. kagaku-genso]: Bütün özdeciklerin, kimyasal bileğiklerin yapıtabı olan değıpk ödecik türlerinden biri; tek bir ödecik türünden oluğan özdek.

kimyasal örüt [Alm. Chemischenetz] [Fr. réseau chimique] [Ýng. chemical network] [Jap. hannokinono amime]: Tepkime iþleyiþini, tepken, ürün, tezgen, tür ve özdem sayýlýarýný düz çizgilerle, her bir temel tepkime adýmýný dalgalý çizgilerle gösteren

kimyasal yüzerme [Alm. chemische Adsorption, Chemosorption] [Fr. adsorption chimique, chimique] [Ýng. chemical adsorption, chemisorption] [Jap. kagaku kyûtyaku]: Kimi gaz özdeciklerinin, bir katýnýn yüzeyine kimyasal baðlarla tutunması olayý.

kip [Alm. Werse] [Fr., Ýng. mode] [Jap. môdô]: Birbirine karýþmadan incelenebilen titreþim ya da devinim biçimlerinden her biri

koca yasal toplak [Alm. grand kanonischen Aggregat] [Fr. grand ensemble canonique] [Ýng. grand canonical ensemble] [Jap. ôkii hyôzyun-syudan]: Eþ kimyasal gerilim gösteren, ancak her birindeki özdecik sayýsý deðiþik olabilen dizgeler topluluðu.

kokunuk bileþik [Alm. aromatische Verbindung] [Fr. composé aromatique] [Ýng. aromatic compound] [Jap. hôkôzoku-kagobutu]: Pi-eksicikleri iki özdecikli baðlar arasýnda durmayýp bütün dolama yayýlan, böylece nicemsel yankýlabým gösteren örüt bileþik türü.

kokunukluk [Alm. Aromatizität] [Fr. aromaticité] [Ýng. aromaticity] [Jap. hôkôzoku-sei]: 1- Dolamlý bileþiklerde, pi-eksiciklerinin bütün dolama yayýlması olayý. 2- Buna iliþkin kimyasal özellikler.

kolcuk [es. t. moment] [Alm. Moment] [Fr., Ýng. moment] [Jap. mômento]: Bir özdekten, eksenden bir noktaya olan uzaklýkla, o noktadaki kývým yük, kütle gibi bir niceliðin çarpýmýndan elde edilen nicelik türü (ucay kolcuðu, mýknatýs kolcuðu, eylemsizlik kolu gibi).

koltuk biçimi [Alm. Sesselform] [Fr. forme en chaise] [Ýng. chair form] [Jap. isugata]: Çevrimsel bir özdeðin bir ucu yukarý, bir ucu apaðý kývrýk biçimine verilen ad.

konbiçim [es. t. konfigurasyon] [Alm. Konfiguration] [Fr., Ýng. configuration] [Jap. haiti]: 1- Bir küme taneciðin konduklarý, bir süre için bulduklarý yerler. 2- Belli sayýda eksiciðin, özdecik ya da özdecik yörungeçlerini doldurmuþ biçimi.

konbiçim etkileþimi [Alm. Konfigurationswechgelwirkung] [Fr. interaction de configuration] [Ýng. configuration interaction] [Jap. hai-ishi-kan sogosayo]: Özdecik, özdecik durularýna eksicikler kaçýnýmýný katmak için, birkaç yörungeç konbiçiminin doðru bileþkesini alýp, erke dizeyinin köpegenleþtirilmesiyle çok eksicikli dizge iþlevini bulma yöntemi.

konbiçim tümlevi [Alm. Konfigurationsintegrale] [Fr. intégrale de configuration] [Ýng. configurational integral] [Jap. kukan sekibun]: Sayýtým düzeneðinde daðý, yýða gibi nicelikleri veren, üleþtirme iþlevindeki bütün taneciklerin yalnız konsayýlarý üzerindeki tümlev.

konmalý bileþik [Alm. Koordinationsverbindung, Komplexverbindung] [Fr. composé de coordination, combinaison complexe] [Ýng. coordination compound] [Jap. haii-kayôbutu]: Olaðan güçte kimyasal baðlarla deðil de daha az yeðin yükümsel ya da fiziksel güçleri, bir özek özdecik çevresine tutunmuþ özdeciklerden oluþan bileþik.

konoluþum [es. t. konformasyon] [Alm. Gestaltung] [Fr. configuration] [Ýng. conformation] [Jap. haiza]: Örgensel özdeciðin, kimyasal baðlarý deðiþmeden, az bir erke ayrýmý ile alabildiði biçimlerin her biri.

konsayý [es. t. koordinat] [Alm. Koordinate] [Fr. coordonnée] [Ýng. coordinate] [Jap. zahyô]: Eksenlere ve bir köken noktasýna göre, noktalarýn uzaydaki yerlerini belirten sayýlar takýmý içinden bir sayý.

konsayý dizgesi [es. t. koordinat sistemi] [Alm. Koordinatensystem] [Fr. système de coordonnées] [Ýng. coordinate system] [Jap. zahyo-kei]: Noktalarýn uzayda yerlerini belirlemeye yarayan deðiþkenler ya da deðiþken eksenleri.

konum [es. t. pozisyon] [Alm. Stellung] [Fr., Ýng. position] [Jap. ití]: Taneciðin yeri, bunu veren konsayýlar.

kopma [Alm. Spaltung] [Fr., Ýng. fission] [Jap. kakubunretu]: Aðýr çekinlerin uzayarak ikiye, kimi kez de birkaç parçaya ayrýlmaları olayý.

kopullu olasýlýk [Alm. bedingt Wahrscheinlichkeit] [Fr. probabilité conditionnelle] [Ýng. conditional probability] [Jap. zyôken kakuritu]: Bir olasýlýðýn baþka bir olayýnkine baðlý olmasý durumu.

koput tepkimeler [es. t. paralel reaksiyonlar] [Alm. parallel Reaktionen] [Fr. réactions parallèles] [Ýng. parallel reactions] [Jap. heiko-hannô]: Özdeþ tepkenlerden baþlayan, ancak ortak kimyasal türleri ve ürünleri olmayan tepkimeler.

kot [Alm. Kennziffer, Schlüssel] [Fr., Ýng. code] [Jap. kôdo]: Bir sýnýflandırma iþlemi için kullanýlan simge.

kotlama [Alm. Schlüssel, Verschlüsseln] [Fr. coder] [Ýng. code] [Jap. kôdo]: Simgeler vererek sýnýflandırma iþlemi.

kovuk [Alm. Gesenkhohnraum] [Fr. cavité] [Ýng. cavity] [Jap. kûkô]: Bir özdecidin sývý içine girmesi için açýlması gereken boşluk.

kök belirtkeni [Alm. Säkularterminante] [Fr. déterminant séculaire] [Ýng. secular determinant] [Jap. einen gyoretsu-shiki]: Erke dizeyinin öz değerlerini veren dizey belirtkeni.

kökçe [es. t. radikal] [Alm. Radikal] [Fr., Ýng. radical] [Jap. yûri-ki, razi-karu]: bkz. özgür kökçe.

köpegendýpý [Alm. undiagonale] [Fr. diagonal au loin] [Ýng. off-diagonal] [Jap. man-taikakusen]: Dizeyin köpegen üzerinde olmayan öðeleri.

köpegenleptirme [Alm. Diagonalisation] [Fr. diagonalisation] [Ýng. diagonalization] [Jap. taikaku-ka]: Bir dizeyi dönüptürüp, yalnız köpegen öðeleri sýfýr olmayan duruma getirme.

Kulomb tümlevi [Alm. Coulomb Intégral] [Fr. intégrale Coulomb] [Ýng. Coulomb integral] [Jap. kûron-sekibun]: Ýki öðeciksel yörungeç arasyndaki toplam Kulomb itmesini veren tümlev.

kuramsal kimya [es. t. teorik kimya, nazarî kimya] [Alm. theoretische Chemie] [Fr. chimie théorique] [Ýng. theoretical chemistry] [Jap. riron-kagaku]: Özdeðin kimyasal ve fiziksel özelliklerini, deney yoluyla deðil de matematik ve fizik kuramları ile hesaplayarak bulma bilimi.

kuvvet katsayýsý [Alm. Kraftkonstante] [Fr. constante de force] [Ýng. force constant] [Jap. chikara no teisu]: Uygulanan kuvvetle, oluþturduðu esneme arasyndaki orantýyý veren katsayý.

küçükyasal toplak [Alm. mikrokanonischen Aggregat] [Fr. ensemble microcanonique] [Ýng. microcanonical ensemble] [Jap. maikaro-kanonikoru-ansonburu]: Sayýtým düzeneðinde, her bir dizgesi tek özdecik olan toplak. bkz. toplak.

küme [Alm. Satz] [Fr. ensemble] [Ýng. set] [Jap. syûgô]: Matematik nesnelere topluluðu.

küresel konsayýlar [Alm. Kugelkoordinaten] [Fr. coordonnées sphériques] [Ýng. spherical coordinates] [Jap. kyû-zahyô]: Üç boyutlu uzaydaki noktaların yerlerini belirleyen bir yarıçap, iki de açý konsayýları.

kütle [Alm. Masse] [Fr. masse] [Ýng. mass (m; F=ma)] [Jap. situryô]: Bir nesneye uygulanan kuvvetle, oluþan ivme arasyndaki orantýyý veren katsayý ya da nesne niceliði.

kütle eksiði [Alm. Massendefekt] [Fr. défaut de masse] [Ýng. mass defect] [Jap. situryô-kesson]: Çekin kütlelerinin, çekincik kütle toplamýndan bað erkesi yüzünden gösterdiði eksiklik.

kütle etki yasası [Alm. Gesetz der Massenwirkung, Massenwirkungsgesetz] [Fr. loi d'action des masses] [Ýng. mass action law] [Jap. situryô-sayô no hosoku]: Isýldevingen dengedeki ürünlerin deripiklikleri çarpýmýnýn, tepkenler deripiklikleri çarpýmýna deðipmez gösteren yasa.

kütle izgeölçeri [Alm. Massenspektrograph] [Fr. spectrographe de masse] [Ýng. mass spectrograph] [Jap. situryô-bunsekiki]: Deðipik kütle ve yükteki özdecikleri ayýrýp gösteren aygýt.

kütle izgesi [Alm. Massenspektrum] [Fr. spectre de masse] [Ýng. mass spectrum] [Jap. situryô supekutoru]: Deðipik kütle ve yükteki özdecikleri ayýrýp gösteren izge.

L

LS-baðlapýmý [Alm. LS-Kupplung] [LS-couplage] [Ýng. LS-coupling] [Jap. eru-esu-ketsugo, eru-esu-kopringu]: Öðeciklerde, yörungeçlerdeki eksiklerin açýsal devinirliklerini ve dönülerini ayýrý ayýrý bileptirerek çok eksikli yapıyı bulma biçimi.

M

metal þerit kuramý [Alm. Band Theorie der Metalle] [Fr. théorie des bandes métalliques] [Ýng. band-theory of metals] [Jap. kinzoku-no-bando niron]: Eksikleri, ayýrý ayýrý dalga iþlevlerinde varsayan ve sonsuz boyutlu metallere için geçerli olan kuram.

mýknatýn [Alm. Magneton] [Fr. magnéton] [Ýng. magneton] [Jap. jishi]: Dönü mýknatýs kolcuðu birimi.

mýknatýs kolcuðu [Alm. magnetisches Moment] [Fr. moment magnétique] [Ýng. magnetic moment] [Jap. jiki-momento]: Kuzey ve güney ucaylarda oluþan mýknatýscýk; mýknatýs alanlarına kaynak olan noktasal mýknatýs.

mýknatýslyk [es. t. manyetizm] [Alm. Magnetismus] [Fr. magnétisme] [Ýng. magnetism] [Jap. ziki]: Kývyl yükler devindiðinde görü kuvvet, alan ve bunlarla ilgili olaylar.

mýknatýssal [es. t. manyetik] [Alm. magnetisches] [Fr. magnétique] [Ýng. magnetic] [Jap. jiki]: Devinen kývyl yüklerin yarattýdy alanla ilgili.

mýknatýssal nicem sayýsý [Alm. magnetische Quantenzahl] [Fr. nombre quantique magnétique] [Ýng. magnetic quantum number] [Jap. jiki-ryoshisu]: Kývyl yüklü taneciklerin nicemsel dönmelerinde, ancak mýknatýs alan uygulanýnca erkeleri ayrýlan durularý belirleyen nicem sayýsý.

mýknatýssal yankýlapým [es. t. manyetik rezonans] [Alm. magnetischen Resonanz] [Fr. résonance magnétique] [Ýng. magnetic resonance] [Jap. zikikyômei]: Mýknatýs alaný altýnda ayrýlmýp çekin dönüsünün erke düzeyleri arasýndaki geçiplerini, kývylmýknatýsly alanlarla saptama ilkesine dayanan izgeölçüm.

morötesi [es. t. ultraviyöle] [Alm. Ultraviolett] [Fr., Ýng. ultraviolet] [Jap. shigai]: Mor ýþýktan daha kýsa dalgaboylu, çýplak gözle görünmez ýþýk.

N

nicem [es. t. kuvantum] [Alm. Quantum] [Fr., Ýng. quantum] [Jap. ryosi]: Planck katsayýsýyla kendi sýksayýsýnýn çarpýmýna eþ büyüklükte, daha bölünemeyen erke niceliði.

nicem durusu [Alm. Quantenzustand] [Fr., état des quanta] [Ýng. quantum state] [Jap. ryôsi-zyôtai]: Büyüklük düzeleri h (N

nicem [es. t. kuvantum] [Alm. Quantum] [Fr., Ýng. quantum] [Jap. ryosi]: Planck katsayýsýyla kendi sýksayýsýnýn çarpýmýna eþ büyüklükte, daha bölünemeyen erke niceliði.

nicem durusu [Alm. Quantenzustand] [Fr., état des quanta] [Ýng. quantum state] [Jap. ryôsi-zyôtai]: Büyüklük düzeleri h (&asym; 10^{-27} erg-saniye) olan dizgelerin, nicem yasalarýna göre tanımlanabilen devinim durularýndan her biri.

nicemleme [Alm. Quantelung, Quantisierung] [Fr. quantisation] [Ýng. quantization] [Jap. ryôsika]: Bir devinim kipinin nicem yasalarýna göre hesaplanmasý, nicem sayýlarýnýn bulunmasý iþlemi.

nicem sayýsý [Alm. Quantenzahl] [Fr. nombre quantique] [Ýng. quantum number] [Jap. ryoshisu]: Nicem durularýný ayýrt eden dizgenin bakýpýmýyla ilgili kesikli sayý.

nicemsel ipler [Alm. quanten Bedienungsmann] [Fr. opérateur quantique] [Ýng. quantum operator] [Jap. enzan'si]: Nicemsel iþlev ya da yöney gibi nesnelere uygulandýdynda yenilerini veren matematik nesnesi.

nicemsel sürem [Alm. quantische Kontinuum] [Fr. continuum quantique] [Ýng. quantic continuum]: Erkeleri, tamsayýlara göre deðil, süreli sayýlara baðlý olarak deðipen nicemsel durularýn tümü.

nitelik [es. t. kalite, vasýf] [Alm. Qualität] [Fr. qualité] [Ýng. quality] [Jap. situ]: Sayýsal olmadan belirtilen özellik.

noktabað [Alm. Koordinative, Semipolare, halbpolare Bindung] [Fr. liaison de coordination, semipolaire, dative] [Ýng. dative bond] [Jap. kyôyo-ketugô]: Kimyasal baðýn, iki eksik anlamýnda üst üste iki nokta ile gösterilmesiyle oluþan simge.

nokta öbekleri [Alm. Punktruppen] [Fr. groupes ponctuels] [Ýng. point group] [Jap. ten-gun]: Bir noktasý deðipmez kalmak üzere, bir özdeciðe uygulanan bakýpým iþlemleri öbeði türleri. 10^{-27} erg-saniye) olan dizgelerin, nicem yasalarýna göre tanımlanabilen devinim durularýndan her biri.

O

oksu akýþ [Alm. Düsenzfluss] [Fr. flux en jet] [Ýng. jet flow] [Jap. zyetto-kiryû]: Bir aygýtta, gaz ya da sývýlarýn daðýlmadan ok akýþý.

olasýlýk [es. t. ihtimaliyet] [Alm. Wahrscheinlichkeit] [Fr. probabilité] [Ýng. probability] [Jap. kakuritu]: Sayýtýmsal olaylarýn, bir sonucu ortalama yüzde kaç kez vereceðini bildiren sayý.

oluþum [es. t. formasyon] [Alm. Bildung] [Fr., Ýng. formation] [Jap. seisei, keisei, kapei]: Kýrýlcalarýn, temel yapýlarýna baðlý olarak büyürken geliþtirdikleri biçim.

oluþum ýsýsý [Alm. Bildungswärme] [Fr. chaleur de formation] [Ýng. heat of formation] [Jap. seiseinetu]: Bir özdemlik kimyasal bileþiðin, öðelerinden yapýlmasý için gerekli ýsý.

ornatýk [Alm. Substituent] [Fr., Ýng. substituent] [Jap. tikanki]: Özdeciðin bir öðeciði, bir topaðý yerine baþka bir türünü koyma iþlemi.

ornatma [Alm. Substitution] [Fr., Ýng. substitution] [Jap. tikan]: Özdecidin bir ödeciđi, bir topađý yerine baþka bir türünü koyma iþi.

ortacýk [Alm. Meson] [Fr. méson] [Ýng. meson] [Jap. tyúkansi]: Eksiciklerden birkaç yüz kez daha ađýr, ancak ađýrcýklardan on kez daha yeđin temel tanecik türü.

ortaç [Alm. Mittellinie, seitenhalbierende] [Fr. médion] [Ýng. median] [Jap. chûsen]: Bir deđer dađýlýmýnda, deđerlerin yarýsýný kendisinden büyük, yarýsýnýn daha küçük olduđu deđer.

ortak bađ [Alm. kovalent Bindung, homöopolare Bindung] [Fr. liaison covalente, liaison homopolaire, liaison atomique] [Ýng. covalent bond] [Jap. kyôyû-ketugô]: Ýki karþýt dönülü eksicidin, iki ödecik arasýnda eþit paylaþýlmasýndan oluþan kimyasal bađ.

ortalama [es. t. averaj] [Alm. Mittelwert] [Fr. valeur moyenne] [Ýng. average] [Jap. heikinti]: Bir deđer dađýlýmýndaki her bir deđerin olasılýđý çarpýlýp toplandıktan sonra, olasılýklar toplamýna bölünmesinden çýkan sayý.

ortalama etkinlik [Alm. Durchschnittsaktivität] [Fr. activité moyenne] [Ýng. mean activity] [Jap. heikin-katuryô]: Çözeltideki karþýt artý, eksi yükünlerin etkinliklerini veren geometrik ortalama.: (γ ± = √γ+γ-)

ortalama gidim [Alm. mittlere freie Weglänge] [Fr. voie libre moyenne] [Ýng. mean free path] [Jap. heikin ziyû kôkei]: Gaz özdeciklerinin çarpýpmadan gidebildikleri uzunluklarýn ortalamasý.

oyluk [es. t. minimum] [Alm. Minimum] [Fr., Ýng. minumum] [Jap. saisyô]: Bir iþlev deđerinin en düþük, türevinin sýfýr, ikinci türe de artý imli olduđu nokta.

oylum [es. t. hacim] [Alm. Volumen, Rauminhalt] [Fr., Ýng. volume] [Jap. taiseki, yôseki]: Bir nesnenin kapsadýđý üç boyutlu uzay parçasý.

oymak [Alm. atzen, einatzen] [Fr. graver par projection d'acide] [Ýng. etch] [Jap. ettingu]: Ekþitle metal üzerinde iz býrakmak.

Ö

öbek [Alm. Gruppe] [Fr. groupement] [Ýng. group] [Jap. gurupu]: Bir çarpým iþlemi altýnda kapalý kalýp her ödesinin evriđini içeren birim iþleri ödele kümesi.

öde [es. t. element] [Alm. Element] [Fr. élément] [Ýng. element] [Jap. genso]: 1- bkz. kimyasal öde. 2- Matematiksel bir dizgeyi oluþturan nesnelere her biri (örn. Bir dizeyin yan ve dik sýralarýný oluþturan her bir sayý; bir öbeđi oluþturan her bir iþler, vb.)

öde adýmlar [Alm. elementarischen Stufen] [Fr. étapes élémentaires] [Ýng. elementary steps] [Jap. kiso-katei]: Bir kimyasal iþlemi oluþturan temel tepkimelerden her biri.

ödecik [es. t. atom] [Alm. Atom] [Fr., Ýng. atom] [Jap. genþi]: Birkaç türü birleþince çeþitli kimyasal bileþikleri, özdecikleri; bir tek bir kimyasal ödeyi oluþturan, bir çekin ve birkaç eksicikten yapılmýþ temel tanecik.

ödecik izgeterim deđerleri [Alm. atomische Term Multiplet] [Fr. terme atomique, valeurs de termes, terme multiplet] [Ýng. atomic term values, multiplet term values] [Jap. gensiko tazyúkû]: Belli toplam dönüsü (S) ve toplam açýsal kolcuđu (L) olan öde nicem durusu.

ödecikleþme [es. t. atomizasyon] [Alm. Zerstäuben] [Fr. atomisation] [Ýng. atomization] [Jap. hummu-biryûka]: Bir özdecidin tüm özdeciklerine ayrýlmasý için gerekli ýsý niceliđi.

ödeciksel birimler (ö. b.) [Alm. Atomeinheit] [Fr. unités atomiques] [Ýng. atomic units (a. u. = 0,53 A) (a. u. = 27.206 er) [Jap. gensi-situryôlan'i]: Ödecik fiziđi ve nicem kimyasýnda çok kullanýlan erke, uzaklýk vb. birimler dizgesi (1 erke ö. b. = 27.206 ev., uzaklýk ö. b. = 0,53 A°).

ödecik yapýsý [Alm. Atombau] [Fr. structure atomique] [Ýng. atomic structure] [Jap. gensi-kôzô]: Ödeciklerin, çeþitli yöregeçler alan eksiciklerden oluþma biçimi.

ölçek [Alm. Skala, Massstab] [Fr. échelle] [Ýng. scale (e. g. temperature scale)] [Jap. hakari, sukêru]: 1- Bir büyüklüđu ölçmek için kullanýlan karþýlaþtırma birimlerinden oluþan aralýklar (örn. sýcaklýk ölçeđi). 2- Türevsel, tümlevsel denklemlerde, uzaklýk deđi çarpýlan katsayý.

ölçek dönüþtürümü [Alm. skalar Umwandlung] [Fr. transformation d'échelle] [Ýng. scale transformation] [Jap. sukeru-henkan]: Ölçek katsayý deđiþtirilerek denklem üzerinde yapýlan iþlem.

ölçek katsayý [Alm. Skalenfaktor] [Fr. facteur d'échelle] [Ýng. scale factor] [Jap. syakudo-insi]: Genel büyüklüđu deđiþtiren uzunluk çarpaný.

ölçekleme [Alm. schuppen] [Fr. échelle] [Yng. scale] [Jap. hakari]: Büyüklüğü belli ölçülerde değiptirme; böylece küçük çapta tasarlama.

ölçün [es. t. standart] [Alm. Standard] [Fr. étalon] [Yng. standard] [Jap. genki, hyôzyun]: Bir ölçmeyi, karpýlaptyrmayý yapmaya yarayan belirli nesne.

ölçün duru [Alm. Normalzustand] [Fr. état standard] [Yng. standard state] [Jap. hyôzyun-zyôtai]: Bařka durularla karpýlaptyrylan böylece onlarý belirlemeye yarayan özel duru.

ölçün sapma [Alm. Standardabweichung] [Fr. déviation normale] [Yng. standard deviation] [Jap. hyôzyun-hensa]: Deneyleerde, ortalama bir deđerden gelen sapmalarýn kök orta karesi.

önayrýpma [Alm. Prädissoziation] [Fr. prédissociation] [Yng. predissociation] [Jap. zenkikairi]: Öđecikler arasýndaki gerilim erke đrilerinin kesilmesi yüzünden beklenmedik yerde oluřan özdeciksel ayrýpma.

önbesi [es. t. protein] [Alm. Proteine] [Fr. protéine] [Yng. protein] [Jap. tanpakusitu]: Amino ekpitlerinden yapýlmýř dirilçoduz özdecidi.

öndeç [es. t. komütatör] [Alm. Kommutator] [Fr. commutateur] [Yng. commutator] [Jap. kôkansa]: Ýki iplerin bir çarpýmýyla, ikisini yerleri deđiptirilerek yapýlan çarpýmýn farký: $(A, B) = AB - BA$.

öndeleme [Alm. Kommutieren, Vertauschung, Auswechsellung] [Fr., Yng. commute] [Jap. kôkan-suru]: Ýki iplerin çarpýmýndaki çarpan sýrasýný deđiptirme.

öndelemeli [Alm. kommutieren] [Fr. commutable] [Yng. commuting] [Jap. kokan no]: Ýki ipler çarpýldýđýnda, hangisinin önde oluřa göre çarpým sonucunun deđipik olmasý özelliđi.

öndelemesiz [Alm. unkommutieren] [Fr. incommutable] [Yng. non-commuting] [Jap. hikokan no]: Ýki ipler çarpýldýđýnda, hangisinin önde olursa olsun çarpým sonucunun deđipmemesi.

önelcik [es. t. proton] [Alm. Proton] [Fr., Yng. proton] [Jap. yôsi]: 1- Çekinlerin kývyıl yükünü veren her biri (+1) yüklü temel tanecik. Hidrojen yükünü: H+.

öney [Alm. Ket] [Fr., Yng. ket] [Jap. ketu]: Sayý çarpýmýn sađýnda görülen soyut yöney: $| a >$; ardayýn ekleniđi: $< a | + = | a >$.

önsel [es. t. a priori] [Alm., Fr., Yng. a priori] [Jap. apuriori]: Fizik, kimya olaylarýný denemsel yollarla deđil, ana ilke ve yasalardan, kesin matematiksel tümdengelimlerle bulmaya ilipkin.

örgü [Alm. Gitter] [Fr. reticule] [Yng. lattice] [Jap. amime]: Öđecik ya da özdeciklerin düzenli diziliřinden oluřan iki ya da üç boyutlu geometrik yapý.

örnek [Alm. Probe] [Fr. échantillon] [Yng. sample] [Jap. siryô]: Bir özdeđin özellikleri üzerinde bilgi verebilecek biçimde alýnmýř örnek.

örnekleme [Alm. Probenahme] [Fr. échantillonnage] [Yng. sampling] [Jap. siryô-saisyô, nukitori, sanpuringu]: Bir özdekten sayýtýmsal anlamý olacak biçimde parça alma iřlemi.

örtme [Alm. Abschirmung] [Fr. bindage] [Yng. screening] [Jap. huruiwake]: Eksicik bulutlarýnýn çekin artý yükünü dýřardan daha az gibi göstermesi olayý.

örtme katsayýsý [Alm. Abschirmungskonstante] [Fr. constante d'écran] [Yng. screening constant] [Jap. shahei teisu]: Eksicik katmanlarý yüzünden, çekinsel artý yükün öđecik dýřýnda ne ölçüde daha azmýř gibi göründüđünü veren sayý.

öteleme [es. t. translasyon] [Alm. Verschiebung] [Fr., Yng. translation] [Jap. heisin]: Matematik bir uzayý ya da uzay içindeki nesneyi, ayný dođrultuda bir yerden bařka yere götürme iřlemi.

ötelenme [es. t. translasyon] [Alm. Verschiebung] [Fr., Yng. translation] [Jap. heisin]: Bir nesnenin ayný dođrultuda yer deđiptirmesi.

özdecik [es. t. molekül] [Alm. Molekül] [Fr. molécule] [Yng. molecule] [Jap. bunři]: 1- Belirgin kimyasal özellikleri olan bir özdeđi oluřturup, her biri eř fiziksel, kimyasal özellikleri gösteren bölünmez, bölünürse özellikleri deđipecek taneciklerden her biri. 2- Birbirine öđeciđin birleřmesinden oluřan birkaç çekin ya da eksicikli yapý.

özdecikiçin kuvvet [Alm. innermolekularkrafte] [Fr. force intermoléculaire] [Yng. intermolecular force] [Jap. bunsu-nai-tyoku]: Tek bir özdeđin kimyasal bölümleri arasýndaki kuvvet.

özdeciklerarasý kuvvetler [Alm. zwischenmolekulare Kräfte] [Fr. forces intermoléculaires] [Ýng. intermolecular forces] [Jap. bunshikan-ryoku]: Özdek evrelerinin özelliklerini hesaplamak için bilinmesi gereken, bađdan daha güçsüz kuvvetler.

özdeciksellik [Alm. Molekularität] [Fr. molécularité] [Ýng. molecularity] [Jap. bunshii sei]: Bir tepkimenin kaç özdecidin çarpýpmasýyla oluđuđunu gösteren sayý.

özdeciksel yapý [Alm. Molekülaufbau, Molekülverband] [Fr. structure moléculaire] [Ýng. molecular structure] [Jap. bunsu-kôđo]: Özdecidin kuran ödecikler arasýndaki uzaklýklardan, açýlardan oluđan geometrik yapý.

özdecik topađý [es. t. moleküler grup] [Alm. Molekularen Gruppe] [Fr. groupe moléculaire] [Ýng. molecular group] [Jap. bunsu-gun]: Bir özdecidin temel yapýsýný bitipik, özellikleri bir derecede koruyan büyücek özdecik parçasý.

özdecik toplabýmý [Alm. Molekularen Verbindung] [Fr. association moléculaire] [Ýng. molecular association] [Jap. bunsu-syûgôtai]: Ýki ya da daha çok özdecidin fiziksel kuvvetler etkisiyle bir araya gelmesi ya da bir araya gelip daha büyük bir özdecik oluđturmasý (A + B => C gibi).

özdecik yörungeçleri ilinti çizgesi [Alm. M. O. Korrelationendiagram] [Fr. diagramme de corrélation des orbitales moléculaires] [Ýng. M. O. correlation diagram] [Jap. bunsu-kidô, sôkan-zu]: Özdecik yörungeç erkelerinin, ödeciklerarasý uzaklýk deđiptikçe ayı ödeciklerden hangi birleđik ödecik ereyelerine ulađtýklarýný gösterir çizge.

özdek [es. t. madde] [Alm. Substanz] [Fr., Ýng. substance] [Jap. bussitu]: Uzayda yer doldurup kimyasal bir yapýsý olan varlýk.

özdem [Alm. Mol] [Fr., Ýng. mol] [Jap. moru]: Bir Avogadro sayýsýnca özdecidin içeren özdek niceliđi.

özdemli çözeltili [Alm. molare lösung] [Fr. solution molare] [Ýng. molar solution] [Jap. zyûryô-moru-yôeki]: Bir litrede kaç çözünlük olduđu belirtilen çözeltili.

özdemlilik [es. t. molarlýk] [Alm. Molarität] [Fr. molarité] [Ýng. molarity] [Jap. moru-nôdo]: Bir litre çözeltilideki çözünlük özdem sayýsý.

özdem oraný [Alm. Molenbruch] [Fr. fraction molaire] [Ýng. mole fraction] [Jap. moru-bunritu]: Çözünlük ya da çözgen özdecik sayýsýnýn, çözeltilideki her türden toplam özdecik sayýsýna oraný.

özdemsel çözeltili [Alm. molale Lösung] [Fr. solution molale] [Ýng. molal solution] [Jap. zyûryô moru yôeki]: 1000 gr. da kaç çözünlük özdem bulunduđu belirtilen çözeltili.

özdemsellik [es. t. molallýk] [Alm. Molalität] [Fr. molalité] [Ýng. molality] [Jap. zyûryô-moru-nôdo]: 1000 gr çözeltilideki çözünlük özdem sayýsý.

özdenetim [Alm. Selbstregelung] [Fr. autoréglage] [Ýng. self-regulation] [Jap. ziko-seigyô]: Bir dizgenin, içindeki tepkimeleri kendi kendine denetlemesi olayý (canlý gözesinde olduđu gibi).

özdeplemek [Alm. identifizieren] [Fr. identifier] [Ýng. identify] [Jap. dôtei-suru]: Matematik kuramýn nesnelere ile fiziksel nesnelere arasýnda bađýntý kurmak.

özdeplik [Alm. Identität] [Fr. identité] [Ýng. identity] [Jap. doitsu]: Ýki yaný, deđipkenlerinin her deđeri için eđit olan denklem.

özdirenç [Alm. spezifischer Widerstand] [Fr. résistivité] [Ýng. resistivity] [Jap. teikosei]: Bir özdeđin birim niceliđinde görülen direnç.

özekçek kuvveti [es. t. merkezçek kuvveti] [Alm. Zentripetalkraft, Anstrebekraft] [Fr. force centripète] [Ýng. centripedal force] [Jap. kôsinyôku]: Bir özek çevresinde dönen nesneyi dýparý dođru atan özekkaç kuvvetinin ters yönde eđiti olan kuvvet.

özekkaç [es. t. santrifüjleme] [Alm. Zentrifugierung] [Fr., Ýng. centrifugation] [Jap. ensinbunri]: Tüp içinde bir sývý hýzla bir özek çevresinde döndürerek, içindeki özdekleri ađýrlýklarýna göre ayırma iđlemi.

özeklenik [Alm. selbst-adjungierte] [Fr. adjointe soi-même] [Ýng. selfadjoint] [Jap. ziko-kamezi]: Bir iđlerin, dizeyin ekleniđine eđit olmasý özelliđi.

özellik [Alm. Eigenschaft] [Fr. qualité, propriété] [Ýng. property] [Jap. gensyo]: Bir özdeđi belirleyen nitelik ve nicelikler.

özgelik [es. t. karakteristik] [Alm. Eigentümlichkeit] [Fr. caractéristique] [Ýng. characteristic] [Jap. tokusei, tokusei-kyokusen]: Bir özdeđi, bir olguyu belirginleyen ödecilerin her biri.

özgen [es. t. enzim, mayaözü] [Alm. Enzym] [Fr., Ýng. enzyme] [Jap. kôso]: Dirilkimyasal tepkimeleri, her birine özgün biçimde tezgenleyen önemli tezgen türü önbesi özdecidin.

özgenli [Alm. enzymatisch] [Fr. enzymatique] [Yng. enzymatic] [Jap. kôso]: Özgenlerle hízý deđiptirilen tepkimeye, sürece ilipkin.

özgü [es. t. karakteristik] [Alm. eigentümlich] [Fr. caractéristique] [Yng. characteristic] [Jap. tokusei]: Bir özdek ya da iplemin özelliklerine ilipkin.

özgül ađırlık [Alm. spezifisches Gewicht] [Fr. poids spécifique] [Yng. specific gravity] [Jap. hizyû]: Belirli sýcaklık ve basınç altýnda bir özdeđin 1 cm. küpünün ađırlıđý.

özgül ısı [Alm. spezifische Wärme] [Fr. chaleur spécifique] [Yng. specific heat] [Jap. hinetu]: Bir özdeđin bir gramýný, bir derece ısıtmak için verilmesi gereken ısı.

özgüllük [Alm. Spezifität] [Fr. spécificité] [Yng. specificity] [Jap. tokusei]: Bir etkileşimin ancak belli tür özdecikler arasında kuvvetli olması niteliği.

özgün deđer [Alm. Eigenwert] [Fr. valeur propre] [Yng. eigenvalue] [Jap. koyûti]: Bir iplerin, kendi altýnda deđipmeyen, özgün yönde uygulandıđýnda aldýđý deđer.

özgün duru [Alm. Eigenzustand] [Fr. état propre] [Yng. eigenstate] [Jap. koyû-zyôrai]: Ölçülebilir bir ipler uygulandıđýnda, aynı ipler üzerinde kesin ölçme yapılabilen nicem durusu.

özgün iplev [Alm. Eigenfunktion] [Fr. fonction propre] [Yng. eigenfunction] [Jap. koyû-kansû]: Özgün yöneylerin konumsal görüncesini veren dalga iplevi.

özgün yöney [Alm. Eigenvektor] [Fr. vecteur propre] [Yng. eigenvector] [Jap. koyû-bokutoru]: Bir iplerin, kendi altýnda deđipmeyen yöneylerinden biri.

özgür erke [Alm. freie Enthalpie] [Fr. énergie libre] [Yng. free energy] [Jap. ziyû-enerugii]: Isýldevingen durularýn birinden öbürüne geçerken yapılabilecek en çok işi gösteren nicelik: (H - TS); (E - TS).

özgür kökçe [Alm. freies Radikal] [Fr. radical libre] [Yng. free radical] [Jap. yûriki]: Tek sayıda eksicikleri bulunan, dolayısıyla toplam dönüşü çođu kez $S = 1/2$ olan, kimyasal tepkinliđi yüksek özdecik parçasý.

öziletkenlik [Alm. Leitung] [Fr. conduction] [Yng. conductivity] [Jap. dendô]: Birim nicelikte özdeğin geçirdiği ısı ya da kıvılcık yükü.

öztezleptirme [Alm. Autokatalyse, Selbstbeschleunigung] [Fr. autocatalyse] [Yng. autocatalysis] [Jap. zisyokubai-gensyô]: Tepkime ürünlerinden birinin tezgenlik de ederek tepkimeyi hızlandırmayı olayý.

özüptürül [es. t. metabolik] [Alm. metabolisch] [Fr. métabolique] [Yng. metabolic] [Jap. taisya]: Özüptürüm süreçlerine ilipkin.

özüptürüm [Alm. Stoffwechsel] [Fr. métabolisme] [Yng. metabolism] [Jap. bussitu-kôtai (taisya)]: Besinle gelen özdekleri dönüştürme onlardan erke sağlayan dirilkimyasal tepkime dizilerinin tümü.

özyayınım katsayısı [Alm. Selbstdiffusionskoeffizient] [Fr. coefficient d'autodiffusion] [Yng. self-diffusion coefficient] [Jap. (ziko-kakusan) keisu]: Bir özdeciğin, eđ tür özdeciklerden olupmuğ bir ortam içinde yaptıđý zikzak devinimler sonunda, birim zamanda yolu ölçen nicelik.

özyükünleşme [Alm. Selbst-ionisierung] [Fr. auto-ionisation] [Yng. auto-ionization] [Jap. jido ionka]: Öđecik ya da özdeciđin kendine yükünleşmesi olayý. P

parlamalı ıpýlkesim [Alm. Blitzlicht-Photolyse] [Fr. photolyse par éclair] [Yng. flash photolysis] [Jap. senko bunkai]: İpýđýn bir an parlamasýndan sonra özdeciklerden ayrýlması sürdürmeleri olayý.

patlarlı ısıölçer [Alm. Bomben kalorimeter] [Fr. calorimètre scellé] [Yng. bomb calorimeter] [Jap. bonbe-neturyôkei]: Belirli oylumda sađlam kapalı bir kap içinde, özdeđin tutuşturulup patlatılmasıyla yanma ısısýnýn ölçülmesini sađlayan aygýt.

Pauli dýparlama ilkesi [Alm. Pauli-Verbot] [Fr. principe d'exclusion de Pauli] [Yng. Pauli exclusion principle] [Jap. Pauli no haita-genri]: Eksicik gibi $1/2$ dönümlü taneciklerin dönümleri bir yönde ise, aynı zamanda aynı yerde bulunamamaları ilkesi.

Planck katsayısı [Alm. Plancksche Konstante] [Fr. constant de Planck] [Yng. Planck's constant] [Jap. Puranku-teisû]: Nicem yasasýnýn temel niceliđini oluşturan, ıpýncık erkesi ile titreşim sayısı arasındaki deđipmez oran.

R

rasgele değipken [Alm. zufällige Variable] [Fr. variable au hasard] [Yng. random variable] [Jap. hukisoku-hensû]: Aynı olasılıkla

rasgele deđerler veren sayýtımsal deđipken.

rasgele devinim [Alm. zufällige Bewegung] [Fr. mouvement au hasard] [Ýng. random motion] [Jap. hukisoku-undō]: Belli bir yörunge izlemeyip, ayný olasýlýkta bir o yöne, bir bu yöne sapma gösteren devinim.

rasgelelik [Alm. zufällig] [Fr. hasard] [Ýng. randomness] [Jap. randamu-da-arukoto]: Deđipmelerin belli bir kurala uymadan ayný olasýlýkta olmasý.

renkseçer [Alm. Monochromator] [Fr. monochromateur] [Ýng. monochromator] [Jap. monokuromêtâ]: Tek dalga boyunda ýpýđý seçip veren araç.

renkseme [es. t. kromatografi] [Alm. chromatographie] [Fr. chromatographie] [Ýng. chromatography] [Jap. kuromatogurafii]: Bir çözelti ya da gaz içindeki çepitli özdeklerin, özel bir ortamın yüzerme özelliđine dayanarak ayrýlmaları yöntemi.

renkseme dikeci [Alm. chromatographische Säule] [Fr. colonne chromatographique] [Ýng. chromatographic column] [Jap. kuromatogurafii-karamu]: Ýçinden geçen sıvıdaki deđipik özdekleri, sođurma özelliklerine göre ayırıp, katmanlar olarak gösteren aygıt. renkseyici [es. t. kromatograf] [Alm. Chromatograph] [Fr. chromatographe] [Ýng. chromatograph]: Renkseme olayından yararlanarak çözümlene yapan aygıt.

renkveren [es. t. kromofor] [Alm. Chromophor] [Fr., Ýng. chromophore] [Jap. hasshoku-dan]: Büyücek bir özdeciđin belirli ýpýkla güçlüce sođuran ya da salan özdeciksel topak.

S

saçýnım [Alm. Streuung, Zerstreung] [Fr. éparpillement] [Ýng. scattering] [Jap. sanran]: Bir tanecik demetinin, başka taneciklerle çarpýparak çepitli açýlara dađýlması olayý.

sakýnık kuvvet [Alm. Erhaltungskraft] [Fr. force conservatrice] [Ýng. conservative force] [Jap. hozon-ryoku]: Bir sayýl gerilim ipleviden türev alınarak bulunabilen kuvvet.

sakýnım [es. t. konservasyon] [Alm. Erhaltung] [Fr., Ýng. conservation] [Jap. hozon]: Dizgelerde, taneciklerarasý etkileşimlerden, çarpýpmalardan önce de sonra da toplam erke, devinirlik, kütle gibi niceliklerin deđipmez kalması.

sakýnım yasası [Alm. Gesetz von der Erhaltung] [Fr. loi de conservation] [Ýng. conservation law] [Jap. hozono-soku]: Düzenekte erke, devinirlik gibi niceliklerin çarpýpýmlardan önce ve sonra toplam olarak deđipmediđini bildiren yasa.

salarlık [Alm. Emissionsvermögen, Emissionsfähigkeit] [Fr. émissivité] [Ýng. emissivity] [Jap. hōsyaritu]: Birim kopullarda salınan ýpýnım ölçen nicelik.

salım izgesi [Alm. Emissionsspektrum] [Fr. spectre d'émission] [Ýng. emission spectrum] [Jap. hakkō-supekutoru]: Sođurulan deđil de salınan ýpýkların izgesi.

salmak [Alm. emittieren, aussenden] [Fr. émettre] [Ýng. emit] [Jap. hōsya, hukusya]: (Özdek, ödecik vb.) İpýn, erke, tanecik demetleri verip göndermek.

sarmal eksen [Alm. Schraubenachse] [Fr. axe à vis] [Ýng. screw axis] [Jap. rasenziku]: Hem dönme, hem ötelenme ipleri altýnda görülen bakýpým ekseni.

sayaç [Alm. Zähler, Zählwerk] [Fr. ordinateur] [Ýng. counter] [Jap. keisū-sōti, keisūkan]: Gelen tanecikleri tek tek sayan araç.

sayıl [Alm. Skalar] [Fr. scalaire] [Ýng. scalar] [Jap. sukarā]: Yöney ve gereyler gibi, birkaç bileşkenli ya da öđeli olmayıp tek bir ile belirlenen nicelik.

sayıl çarpım [Alm. skalar Produkt] [Fr. produit scalaire] [Ýng. scalar product] [Jap. sukara-seiseibutu]: Bir uzaydan alınan yöneyle, $| a >$, ikizuzaydan alınan başka bir yöneyin, $< b |$, birlikte gönderildiđi sayý: $<a | b>$.

sayýtım [es. t. istatistik] [Alm. Statistik] [Fr. statistique] [Ýng. statistics] [Jap. tōkei]: Sonucu kesinlikle bilinmeyen olayların olasýlýklarını veren bilim dalý.

sayýtım düzeneđi [Alm. statische Mechanik] [Fr. mécanique statistique] [Ýng. statistical mechanics] [Jap. tōkei-rihigaku]: Pek çok tanecikli dizgelerin özelliklerini tek tek taneciklerin kesin devinimlerinden deđil de, ortalamalarından ya da olasýlýklardan bulan bilim dalý.

sayýtımsal ýsýldevimbilim [Alm. statistischen Thermodynamik] [Fr. thermodynamique statistique] [Ýng. statistical thermodynamics] [Jap. tōkei-neturikigaku]: Isýldevimbilim özelliklerini, sayýtım düzeneđi ile hesaplama yöntemlerini veren

kuramsal dal.

seçme kuralları [Alm. Auswahlregeln] [Fr. règles de sélection] [Ýng. selection rules] [Jap. sentaku ritsu]: Nicemsel bir dizgenin, ýþýk etkisiyle hangi erke düzeyerinden hangilerine geçebileceđini saptayan kurallar.

sekizli kuralı [Alm. Oktettregel] [Fr. règle d'octet] [Ýng. octet rule] [Jap. hatizyú senritu]: Birinci dizi öđeciklerin, sekiz eksicik almakla kimyasal bađ yapmaya karpý doymaları kuralı.

sekizucay [Alm. Oktapol] [Fr. octapôle] [Ýng. octupole] [Jap. haçizyúkyoku]: Yarýsý eksi, yarýsý artý olmak üzere sekiz kývyl yük oluþan ya da onun gibi gerilim iþlevleri veren yük dađýlýmları.

sekizyütsel yörungeç [Alm. oktaedrischen Bahn] [Fr. orbitale octaédre] [Ýng. octahedral orbital] [Jap. haçimentai kidô]: Sekizyütsel biçimin köbelerine dođru uzanan sekiz ep yörungeçten her biri.

serpinme [es. t. dispersiyon] [Alm. Zerstreung] [Fr., Ýng. dispersion] [Jap. bunsan-suru]: Özdeđin, bir sývy içinde çözünmeksizin asýlýtdan daha kalýn biçimde dađýlması olayý.

serpinme kuvveti [Alm. Dispersionskraft] [Fr. force de dispersion] [Ýng. dispersion force] [Jap. bunsanryoku]: Ýki özdeciđin karpýlýklý eksicik kaçýnımlarýndan oluþan, çekim gerilimi art uzaklýđyn altýncý üssüyle ters orantýlý olarak deđipen fiziksel kuvvet.

serpinti [es. t. dispersiyon] [Alm. Zerstreut] [Fr., Ýng. dispersion] [Jap. bunsan]: Toz bir özdeđin, sývy içinde çözünmeksizin, asýlýtdan daha kalýn, iri ölçekli dađýlmýþ biçimi.

seyreltik [Alm. verdünnbar] [Fr. dilué] [Ýng. dilute] [Jap. kihaku]: Deriþik olmayan, içinde oylum baþýna az çözüneni olan (çözelti) çözeltisi.

seyreltmek [Alm. verdünnen, heruntermischen] [Fr. diluer] [Ýng. dilute] [Jap. kisyaku]: Daha çok çözgen katarak deriþikliði azaltmak.

sýcaklýk [es. t. temperatür] [Alm. Temperatur] [Fr. température] [Ýng. temperature] [Jap. ondo]: Isýldevingen dengedeki bir özdeđin, her bir özdeciði baþýna düþen ortalama devinim erkesini ölçen nicelik.

sýcaklýkölçüm [es. t. termometri] [Alm. Temperaturmessung, Thermometrie] [Fr. thermométrie] [Ýng. thermometry] [Jap. netukagaku]: Sýcaklýk derecesini ölçme yöntemleri.

sýða [es. t. kapasite] [Alm. Kapazität] [Fr. capacité] [Ýng. capacity] [Jap. nôryôku, yôryô]: Birim gerilimde bir nesneye sýðabilen maksimum yük niceliði.

sýða [es. t. kapasite] [Alm. Kapazität] [Fr. capacité] [Ýng. capacity] [Jap. nôryôku, yôryô]: Bir gerilimde bir nesneye sýðabilen maksimum yük niceliði.

sýðalýk [Alm. Kapazitanz] [Fr. capacitance (électrique)] [Ýng. capacitance (electric)] [Jap. yoryô]: Belirli nicelikte kývyl sýðasý olan özel nesne.

sýkýþýk doldurma [Alm. dichte Packung] [Fr. arrangement compact] [Ýng. close packing] [Jap. saimitou-zyúten]: Özdeciklerin aralarýnda en az boþluk býrakarak, bir oylumu doldurmaları ile oluþan katý yapý.

sýkýþtırýlma katsayýsý [Alm. Kompressibilitätsfaktor] [Fr. facteur de compressibilité] [Ýng. compressibility factor] [Jap. assyukusai, insi]: Oylumun basýnçla deđipimini ölçen özgül nicelik.

sýksayý [es. t. frekans] [Alm. Frequenz] [Fr. fréquence] [Ýng. frequency] [Jap. sindosû]: Belirli bir dalga evresinin saniyede kaç kez geçtiđini veren sayý; titreþim sayýsý.

sýksayý ölçünü [es. t. frekans standardý] [Alm. Frequenz-Standard] [Fr. standard de fréquence] [Ýng. frequency standard] [Jap. shindosu hyojun]: Zaman ve sýksayý ölçümlerini karpýlaþtırmak için kullanýlan, belirli bir öđeciđin saldýđý, sýksayýsý büyük, keskin.

sýralý tepkimeler [Alm. Folgereaktion, zusammengesetzte Reaktionen] [Fr. réactions consécutives] [Ýng. consecutive reactions] [Jap. tikuzihannô]: Birinin ürünü öbürüne tepken olan art arda tepkimeler dizisi.

sývycýl eđri [Alm. Liquidus-Kurve, Erstarrungskurve] [Fr. liquidus] [Ýng. liquidus curve] [Jap. ekisôsen]: Evre çizgesinde, sývy evrenin buhardan ilk oluþması kopullarýný gösteren eđri.

sývy evre [Alm. flüssige Phase] [Fr. phase liquide] [Ýng. liquid phase] [Jap. ekisô]: Ýçinde bulunduđu kabýn biçimini alan, ancak oylumu olađan basýnçlarla pek az deđipebilen evre.

sývylapıtırma [Alm. Verflüssigung] [Fr. liquéfaction] [Ýng. liquefaction] [Jap. ekika]: Gazý, sývy oluncaya dek yođunlaþtırma iþlevi.

sýzýným [es. t. effüzyon] [Alm. Ausgiessung] [Fr. éffusion] [Ýng. effusion] [Jap. efyûzyon]: Çok ufak bir delikten, tek tük gaz özdeciklerinin kaçması olayı.

sýzma [Alm. Tunnel-Effekt] [Fr. effet tunnel] [Ýng. tunnelling] [Jap. tonneru koka]: Nicemsel taneciðin, erke engelinin üstünden geçecek denli devinim erkesi olmadıðy halde arkaya geçebilmesi olayı.

simge [es. t. sembol] [Alm. Symbol] [Fr. symbole] [Ýng. symbol] [Jap. kigô]: Bir öde, nesne, nitelik vb. gösteren harf, biçim, im.

sis odası [Alm. Nebelkammer] [Fr. chambre d'ionisation, chambre de détente] [Ýng. cloud chamber] [Jap. kiribako]: Yüksek erkeli bir taneciðin geçtiðini, sisten bir çizgi vererek gösteren ağıt.

soðubilim [Alm. Tieftemperaturforschung] [Fr. cryogénie] [Ýng. cryogenics] [Jap. teiongaku]: Çok düpük sýcaklýklardaki görüğü inceleyen deneysel bilim dalı.

soðukaltı [Alm. Unterkühlte] [Fr. surfondo] [Ýng. supercooled] [Jap. ka reikyaku]: Yoðunlaşma sýcaklýðýnýn altına inildikten sonra yoðunlaşmamayı olma özelliði.

soðurgan [es. t. absorban] [Alm. Absorbens, Absorptionsmittel] [Fr. absorbant] [Ýng. absorbent] [Jap. kyûsyûzai]: Gaz ya da sıvı özdecikleri içine alma yeteneðinde olan (özdek).

soðurma [es. t. absorbsiyon] [Alm. Absorption] [Fr., Ýng. absorption] [Jap. kyûsyû]: Süngerimsi bir özdeðin kimi özdecikleri tutması olayı.

soðutum [Alm. Kühlung, Abkühlung] [Fr. refroidissement] [Ýng. refrigeration] [Jap. reitô]: Sýcaklýðy, 0°C altında tutma işlemi.

sökücü tepkime [Alm. Entzichungreaktion] [Fr. réaction d'abstraction] [Ýng. abstraction reaction] [Jap. haijo-hanno]: Bir özdecikteki topağın, başka bir özdeciðe geçtiði kimyasal tepkime türü.

sönüm [Alm. Dampfung, Extinktion] [Fr., Ýng. extinction] [Jap. kyuko]: Engelleiyici bir ortamda, sağılma ya da emilme yoluyla ýpýnýrlık yoðunluğunun düþmesi.

sönüm katsayısı [Alm. Extinktionskoeffizient] [Fr. coefficient d'extinction] [Ýng. extinction coefficient] [Jap. kyuko-keisu]: İpýğın, ortamdaki geçtikçe ne ölçüde azaldığın belirleyen nicelik.

su kaplı eksik [Alm. hydrähältig Elektronen] [Fr. électron hydraté] [Ýng. hydrated electron] [Jap. suiwa-densi]: Su ortamı içinde su özdecikleri ile çevrili bir yapı gösteren, tek başına bir kimyasal türmüş gibi özellikleri olan eksik.

suylakesim [es. t. hidroliz] [Alm. Hydrolyse] [Fr. hydrolyse] [Ýng. hydrolysis] [Jap. kasui-bunkai]: Bir özdeciði, su özdeciklerinin kimyasal etkisiyle parçalama.

süngerimsi [Alm. Poros, Schwammig] [Fr. poreux, poreuse] [Ýng. porous] [Jap. tatôsei]: Sünger gibi sýk delikli olan, bu nedenle bol sıvı ya da gaz emebilen özdek.

sürebölüm [Alm. Zeiteilungs-Verfahren] [Fr. distribution de temps] [Ýng. time-sharing] [Jap. zikan-bunpai]: Bir bilgisayara, çizylemlerle birkaç ucta ayrı ayrı hesaplar yaptıırma yöntemi. sürebölüm [Alm. Zeiteilungs-Verfahren] [Fr. distribution de temps] [Ýng. time-sharing] [Jap. zikan-bunpai]: Bir bilgisayara, çizylemlerle birkaç ucta ayrı ayrı hesaplar yaptıırma yöntemi.

sürekli iplev [Alm. kontinuierliche Funktion] [Fr. fonction continue] [Ýng. continuous function] [Jap. renzoku-kansû]: Deðipkeni sürekli olarak deðiptiðinde, aldığy deðerler kesiklik göstermeyen iplev.

sürem [Alm. Kontinuum] [Fr., Ýng. continuum] [Jap. renzoku]: Özellikleri, kesiksiz olarak bir yerden bir yere deðiipen ya da aynı kalan ortam.

sürer duru [Alm. stabiler stationär Zustand] [Fr. état stationnaire] [Ýng. steady state] [Jap. teizyô-zyotai]: Açık dizgede, giren ve çıkan özdek erke niceliklerinin düzenlenmesiyle elde edilerek, dizge içi deripiklik, sýcaklık gibi yeðinsel nicelikleri deðiipmez tutar devingen duru.

þ

þerit izge [Alm. Bandenspektrum] [Fr. spectre de bandes] [Ýng. band spectrum] [Jap. tai-supekutoru, bande-supekutoru]: Özdeciklerin dönme erke düzeyleri arasındaki geçiplerden oluşan izge.

T

taban duru [Alm. Grundzustand] [Fr. état fondamental] [Ýng. ground state] [Jap. kitei jotai]: Erkesi en düþük birinci nicem durusu.

tamkatlama [Alm. Stöchiometrie] [Fr. stoechiométrie] [Ýng. stoichiometry] [Jap. kogakuryôron]: Kimyasal tepkime denklemlerinde, kimyasal süreçlerdeki her tür ödeciðin salýným ve bileþiklerde tamsayılar oranlarında bulduklarý ilkelerini kullanarak, çeþitli özdeciklerin niceliklerini hesaplama yöntemi.

tamkatlý bileþikler [Alm. stöchiometrische Verbindungen] [Fr. corps composés stoechiométriques] [Ýng. stoichiometric compounds] [Jap. kagakuryôron-teki, teihi-kogôgutsu]: Kimyasal bileþimlerinde, deðiþik tür ödecikleri birbirine tamsayı oranlarda bulunduran bileþikler.

tamkatsýz bileþikler [Alm. nichtstochiometrische Verbindungen] [Fr. corps composés non-stoechiométriques] [Ýng. non-stoichiometric compounds] [Jap. huteihi-kagôbutu]: Kimyasal bileþimlerinde, deðiþik tür ödecikleri birbirine tamsayı oranlarda bulundurmayan bileþikler.

tanecik [Alm. körper] [Fr. particule] [Ýng. particle] [Jap. tai, pi]: Özdeði oluþturan belirli nicemsel özelliklerdeki en küçük temel nesneciklerden her biri.

taslam [es. t. model] [Alm. Modell, Muster, Schablone] [Fr. modèle] [Ýng. model] [Jap. mokei]: Kesin bir kuram olmayıp, ödecik, çekin vb. yapýsý için benzetme yoluyla ortaya atýlan matematiksel yaklaþık yöntem.

taþýným [Alm. Förderung] [Fr., Ýng. transport] [Jap. yusô]: Kütle, kývyl yük ya da erkenin, genellikle özdecik çarpýpmalarý sonu bir yerinden, ilgili deðiþkenleri daha düþük bir yerine aktarýlması.

taþýným özellikleri [Alm. Überführungseigenschaft] [Fr. propriétés de transport] [Ýng. transport properties] [Jap. yusogensyô]: Özdek, ýsý ve devinirliðin bir ortam içindeki geçiþ hızlarıyla ilgili yayýným, ýsý aktarýmý, akýbmazlýk özellikleri.

taþýným sayýsý [Alm. Überführungszahlen] [Fr. nombre de transport] [Ýng. transport number] [Jap. yuritu]: Kývyl alan etkisinde bulunan bir sývı çözelti içindeki yükünlerin, birbirine göre olan hızlarý ile ilgili sayý.

tedirgi [Alm. Störung] [Fr., Ýng. perturbation] [Jap. setudô]: Bir dizge ya da denkleme uygulanan, onun niteliðini çok bozmadan biraz etkileyen etken.

tedirgilemek [Alm. stören] [Fr. perturber] [Ýng. perturb] [Jap. bisyô hanka o ataeru]: Dizgeyi niteliðini deðiþtirmeden biraz etkilemek.

tedirgileme kuramý [Alm. Störungstheorie] [Fr. théorie perturbative] [Ýng. perturbation theory] [Jap. satudô-hô]: Bir türevsel denklemin çözümünü, ondan biraz deðiþik bir denklem çözümünden yürüyerek matematik bir dizi biçiminde elde etme yöntemi.

tedirginlik [Alm. Störung] [Fr., Ýng. perturbation] [Jap. setsudo]: Dizgeyi, niteliðini deðiþtirmeden biraz etkileme iþlemi.

tek bað [Alm. einfache Bindung] [Fr. liaison simple] [Ýng. single bond] [Jap. tanketugô]: Ýki ödecik arasýndaki eksicik çifti baðý.

tek deðer iþlev [Alm. einwertige Funktion] [Fr. fonction à valeur unique] [Ýng. single-valued function] [Jap. ikka-kansû]: Deðiþkenin her bir deðeri için yalnız bir tek deðer alabilen iþlev.

tek eþlem [Alm. Ungerade] [Fr. parité impair] [Ýng. odd parity] [Jap. ki guki sei]: Eþlem bakýþým iþleri uygulandýðýnda, nicemse nesnenin eksi im verme özelliði.

tekiz [es. t. monomer] [Alm. Monomer] [Fr. monomère] [Ýng. monomer] [Jap. tanryôtai]: Kimyasal baðlarla birleþerek bir çoðuz oluþturan özdecik.

tekkatman [Alm. monomolekulare Schicht] [Fr. couche monomoléculaire] [Ýng. monolayer] [Jap. tan'itusô]: Bir yüzeyi kaplayan tek özdecik kalýnlýðýnda tabaka.

tekli [Alm. Singulett] [Fr. singulet] [Ýng. singlet] [Jap. itizyûsan, itizyûkô]: Toplam dönüsü $S = 0$ olan dizge.

teközdecikli tepkime [Alm. monomolekulare Reaktion] [Fr. réaction monomoléculaire] [Ýng. unimolecular reaction] [Jap. tanbunþi-hannô]: Teközdeciðin ayrýlýþý ya da eþizleþtiði tepkime.

teközdeciksel [Alm. einmolekular, monomolekular] [Fr. monomoléculaire] [Ýng. unimolecular] [Jap. tanbunþi]: Bir tepkimenin, özdecik çarpýpmalarý olmadan tek bir özdeciðin ayrýlması, dönüþmesi biçiminde oluþuyla ilgili.

tektürel [es. t. homojen] [Alm. homogen] [Fr. homogène] [Ýng. homogeneous] [Jap. kinsitu]: Özellikleri, her noktasýnda eþdeðer olan özdek evresine iliþkin.

tektürelleme [Alm. Homogenisieren] [Fr. homogénéiser] [Yng. homogenize] [Jap. kinitu-bunsan]: Yçinde yađ parçaları gibi çözünmeyen özdekleri bulunan bir sıvıya, iyice karıştırılarak tektürel duruya getirilmesi işlemi.

tekucay [es. t. monopol] [Alm. Monopol] [Fr. monopôle] [Yng. monopole] [Jap. tanyoku]: Kıvıyl yük dağıylmıynın verdiği alan, matematiksel bir dizi olarak açıldığında ilk terimde görünen toplam kıvıyl yük.

temel tanecik [Alm. Elementarteilchen] [Fr. particule élémentaire] [Yng. fundamental (elementary) particle] [Jap. soryüsi]: Bütün özdekleri oluşturan, kimileri ancak çok yüksek erkelerde elde edilebilen tanecikler (eksicik, çekincikler, ortacıklar, ağırcık).

tepken [Alm. Reaktant] [Fr. substance réagissante] [Yng. reactant] [Jap. hannôbutu, hannô-genkei]: Belli bir tepkimeye giren özdecik, özdek türlerinden her biri.

tepkime [es. t. reaksiyon] [Alm. Reaktion] [Fr. réaction] [Yng. reaction] [Jap. hannô]: Birtakım ayıraçlardan yeni kimyasal türlere geçip olayı.

tepkime düzesi [Alm. Reaktionsordnung] [Fr. ordre d'une réaction] [Yng. order of reaction] [Jap. hannô-zisû]: Bir tepkimenin hızını veren denklemde, hız katsayısından sonra kaç deriðikliðin çarpıldığını bildiren sayı.

tepkime iplergesi [Alm. Reaktionsmechanismus] [Fr. mécanisme de réaction] [Yng. reaction mechanism] [Jap. hannô-kikô]: Yalnız tepkenleri, ürünleri, bağı ve sonu görülen bir tepkimenin ayrıntılı olarak nasıl oluğunu gösteren, görünenden daha te özdeciksel çarpıym olaylarını belirten tepkimeler dizisi.

tepkini [es. t. reaktif] [Alm. Gegenwirkend] [Fr. réactif] [Yng. reactive] [Jap. hannôsei]: Kimyasal tepkimelere kolayca girebilen (özdek, özdecik).

tepkir [es. t. reaktör] [Alm. Reaktor, Atomofen] [Fr. réacteur] [Yng. reactor] [Jap. hannôki, gensiro]: Bir tepkimenin olmasını sağlayan kap ya da aygıt.

tersbakıym bkz. tersbakıymly.

tersbakıymly [es. t. antisimetrik] [Alm. antisymmetrisch] [Fr. anti-symétrique] [Yng. antisymmetric] [Jap. gyaku-taiþo, han-taisyô]: Bakıymlylama altında aynı kalan, yalnız im değiptiren ipler özelliðinde olan. tersbakıymly [es. t. antisimetrik] [Alm. antisymmetrisch] [Fr. anti-symétrique] [Yng. antisymmetric] [Jap. gyaku-taiþo, han-taisyô]: Bakıymlylama altında aynı kalan, yalnız im değiptiren ipler özelliðinde olan.

tersinir ipler [Alm. umkehrbarer Prozess] [Fr. processus réversible] [Yng. reversible process] [Jap. kagyaku-katei]: Her adýmında ıyldevingen dengede tutulan, onun için yavađ yavađ, azar azar yürütülen ipler.

tersinirlik [Alm. Reversibilität] [Fr. réversibilité] [Yng. reversibility] [Jap. kagyakusei]: Her adýmında ıyldevingen dengede bulunma, dolayısıyla dengenin iki yanına da kolayca gidebilecek durumda olma.

tersinmez ipler [Alm. nichtumkehrbarer Prozess] [Fr. procédé irréversible] [Yng. irreversible process] [Jap. hitajyakusei katei]: Hızla yapılan, onun için sürünme yitimine yol açıp, adýmları ıyldevingen dengeye varamayan ipler.

tersteþ epiz [Alm. trans-Isomer] [Fr. isomère trans] [Yng. trans-isomer] [Jap. transo iseitai]: Bir özdecinin iki topağını ters yön bulduğu epiz durumu.

tersyüz eplenik [Alm. umstellte Konjugiert] [Fr. conjugue transpose] [Yng. transpose conjugate]: Bir dizeyin dik ve yansılarını yan ve diksýralar olarak değiptirdikten sonra, her öðenin karmaşık sayı gibi eplenini alarak edinilen yeni dizey.

tersyüzlenme [Fr., Yng. transposition] [Jap. tankan, tentasuru]: Bir dizeyin diksýralarını yansıra, yansılarını diksýra yapma işlemi.

tezgen [es. t. katalizör] [Alm. Katalysator, positiver Katalysator] [Fr. catalyseur] [Yng. catalyst] [Jap. syokubai]: Bir tepkimenin hızını değiptirip, tepkime sonunda kendisi değipmeyen özdek.

tezgen ağılanması [Alm. Katalysatorvergiftung] [Fr. empoisonnement de catalyseur] [Yng. catalyst poisoning] [Jap. syokubai-doku]: Kimi yabancı özdekler yüzünden bir tezgenin çalıpmaz duruma gelmesi.

tezgenlemek [es. t. katalizlemek] [Alm. katalysieren] [Fr. catalyser] [Yng. catalyze] [Jap. syokubaito suru]: Tezgen gibi davranıp bir tepkimenin hızını etkilemek.

tezgenli kırma [Alm. katalytisches Krackverfahren] [Fr. craquage catalytique] [Yng. catalytic cracking] [Jap. sessyoku-bunkai]: Taþađ (petrol) özdeciklerini, tezgenler kullanılarak taþađ arıtıcılarında daha küçük yakıt özdeciklerine ayrıştırma.

tezgenli tepkime [es. t. katalitik reaksiyon] [Alm. katalytische Reaktion] [Fr. réaction catalytique] [Ýng. catalytic reaction] [Jap. syokubai to hannô]: Tezgenler kullanýlarak hýzlandýrýlan tepkime.

tezgensel [es. t. katalitik] [Alm. katalytisch] [Fr. catalytique] [Ýng. catalytic] [Jap. sessyoku]: Tezgenin özelliklerine ilipkin.

tezleptirme [es. t. kataliz] [Alm. Katalyse] [Fr. catalyse] [Ýng. catalysis] [Jap. syokubai-sayô]: Tezgenler kullanarak tepkime hýzýný artýrma.

tikel basýnç [Alm. Partialdruck] [Fr. pression partielle] [Ýng. partial pressure] [Jap. bun'atu]: Basýncýn, bir kimyasal özdeđin özdeđ sayýsýna göre alýnmýþ türevi.

tikel türev [Alm. partielle Derivat] [Fr. derivatif partial] [Ýng. partial derivative] [Jap. hen-bibun]: Çok deđipkenli bir iplevin, öbür deđipkenler dursayý gibi tutulurken, yalnız bir deđipkene göre alýnan türevi.

tikel türevsel denklem [Alm. partial Differentialgleichung] [Fr. équation différentielle partielle] [Ýng. partial differential equation] [Jap. hen-bibun hoteisiki]: Bilinmeyen iplevin tikel türevlerini içeren denklem.

titreircik [Alm. Phonon, Schallquantum] [Fr., Ýng. phonon] [Jap. onsi]: Özellikle katý ortam içinde görülen, belli dalga boyundaki titreþimlerin her bir nicem taneceđi.

titreþim [es. t. vibrasyon] [Alm. Vibration, Schwingung] [Fr., Ýng. vibration] [Jap. sindô]: Esnek bir nesne parçalarýnýn, her saniye eþ sayýda ileri geri yaptýklarý düzenli salýným.

titreþimsel özgür boyutlar [Alm. Schwingungsfreiheitsgrade] [Fr. degré de liberté vibratoire] [Ýng. vibrational degrees of freedom] [Jap. sindo-no-ziyûdo]: Birbirinden bađýmsýz titreþimsel devinim kipleri.

titreþir [es. t. osilatör] [Alm. Oszillator, Hochfrequenzgenerator] [Fr. oscilateur] [Jap. sindôsi-kyôdo]: Öðeciklerin belli dalga boyundaki ýþýklarý sođurma, salma olasýlýđýný ölçen nicelik.

toplak [Alm. Aggregat] [Fr., Ýng. ensemble] [Jap. suyûdan]: Sayýtým düzeneđinde úzerinden ortalama alýnan, iriölçekteki özellikler eþ, ancak özdeciksel durularý deđipik, birbirine denk dizgeler topluluđu.

toplányrlýk [Alm. Additivität] [Fr. additivité] [Ýng. additivity] [Jap. kaseisei]: Bir dizi özdecik arasýndaki gerilim erkesinin, ikiþer, üçer... özdecikarasý gerilim erkelerinin toplamý olarak yazýlabilmesi.

toplapým [Alm. Assoziation] [Fr., Ýng. association] [Jap. kaigô]: Özdeciklerin, aralarýndaki fiziksel kuvvetler nedeniyle oluþturduklarý toplu durum.

topluca taslamý [Alm. Kollektivmodell] [Fr. modèle collectif] [Ýng. collective model] [Jap. syûgô-moderu]: Çekinciklerin bađýmsýz yürümegeçlerde deđil de, birlikte devindiklerini savunan çekinsel yapý taslamý.

tortu [Alm. Niederschlag, Sediment] [Fr. sédiment] [Ýng. sediment] [Jap. tinkô butu]: Ýriölçekteki ortamlarda çözünmeyip, sývýný dibine çöken katý tanelerin oluþturduđu katman.

tutulmalý konoluþum [Alm. ekliptische konformation] [Fr. configuration éclipse] [Ýng. eclipsed conformation] [Jap. kasana garita moderu]: Özdecik eksenini dođrultusunda bakýldýđýnda, iki topađý üst úste görünen biçim.

tutunmaz duru [Alm. instable stationär Zustand] [Fr. état instable] [Ýng. unstable steady state] [Jap. hiteizyô-zyôtai]: En küçük bir tedirgi ile sürerliđini yitirebilen duru.

tutunmazlýk [Alm. Unbeständigkeit] [Fr. instabilité] [Ýng. instability] [Jap. utsurigi]: Sürer durunun bozulmasýna yol açan kopullarýn yarattýđý durum.

tutunur duru [Alm. stationär Zustand] [Fr. état stationnaire] [Ýng. stationary state, stable (steady) state] [Jap. teizyo-zyôtai]: Tedirgiler olsa bile sürerliđini yitirmeyen duru.

tutunurluk kuramý [Alm. theorie des stabilität] [Fr. théorie de stabilité] [Ýng. stability theory] [Jap. antei-sei-riron]: Sürer durularýn, küçük tedirgiler karpýsýnda sürerliklerini yitirip yitirmeyeceklerini inceleyen bilgi dalý.

tuzak [Alm. Abscheider] [Fr. trappe] [Ýng. trap] [Jap. torappu]: Fiziksel kimya aygýtlarýnda, kimi gazlarý yođunlaþtırarak alýkoyan ya da asýlý taneciklerini tutan kap.

tuz atma [Alm. Aussalzen] [Fr. relargage] [Ýng. salting out] [Jap. kaen]: Çözünmüþ özdecikleri, tuz katarak çözüldüden çýkarma.

tümleme katsayýsý [Alm. Integrationsfaktor] [Fr. facteur intégrant] [Ýng. integrating factor] [Jap. sekibun-insi]: Bir niceliđi

bölünce, onu tekdeđer bir iþlev durumuna sokan deđipken (Tersinir ýsýýý salt sýcaklýkla bölünce, dađý iþlevinin çýkmasý gibi).

tümlenik [Alm. integrierte] [Fr. intégré] [Ýng. integral, integrated] [Jap. sekibun no]: Tümlevi alýnmýþ olma özelliđinde.

tümlev [es. t. integral] [Alm. Integral] [Fr. intégrale] [Ýng. integral] [Jap. sekibun]: Deđipken aralýklarý ile her aralýk ortasýndaki iþlev deđerleri çarpýmlarý toplamýnýn aralýklar küçüldükçe vardýđý erey.

tümlev dönüþke [Alm. Integraltransform] [Fr. transforme-intégral] [Ýng. integral-transform] [Jap. sekibun-henkan]: Matematiksel bir iþlerin tümlev türünden görüngesi.

tümlevini almak [Alm. ergänzen] [Fr. intégrer] [Ýng. integrate] [Jap. sekibun suru]: Deđipken aralýklarý ile her aralýktaki iþlev deđerleri çarpýmlarý toplamýnýn, aralýklar küçüldükçe vardýđý erey iþlevini bulmak.

tünel etkisi bkz. sýzma, engelden sýzma.

türev [Alm. Derivat] [Fr. dérivé] [Ýng. derivative] [Jap. yûdôtai]: 1- Ýplevde dođal deđipikliđin deđipken aralýđýna oranýnýn, aralýk yaklabýrkenki ereyi. 2- Ýplevin deđipkene göre deđipme hýzy.

türevsel denklem [Alm. Differentialgleichung] [Fr. équation différentielle] [Ýng. differential equation] [Jap. bibun-hôteisiki]: Bilinmeyen iþlevle birlikte, onun türevlerini de içeren denklem.

U

ucay [Alm. Pol] [Fr. pôle] [Ýng. pole] [Jap. kyoku]: Kývýl ya da kývýmýknatýs alan yaratan dingin, devinen yük dađýlýmý türlerin biri. bkz. çiftucay, dörtucay.

ucay ýþýnýmý [Alm. Dipolstrahlung] [Fr. radiation dipôle] [Ýng. dipole radiation] [Jap. sôkyokusi-hôsyu]: Titreþen ucaylarýn saldý kývýmýknatýs alan.

ucaylanma [es. t. polarizasyon] [Alm. Polarisation] [Fr. polarisation] [Ýng. polarization] [Jap. henkô, bunkyoku]: 1- Özdek içinde çiftucaylarýn belirmesi olayý. 2- İþýncýklarýn belli dönülere ayrýlmasý; ýþýk dalgasýnýn belirli düzleme alýnmasý.

ucaylabýrlýk [Alm. Polarisierbarkeit] [Fr. polarisabilité] [Ýng. polarizability] [Jap. bunkyokuritu]: Birim kývýl alan altýndaki özdecikler irgitlenen kývýl ucay.

ucaylayýcý [es. t. polarizör] [Alm. Polarisator, Polarisationsprisma] [Fr. polariseur] [Ýng. polarizer] [Jap. henkôsi]: Geçirdiði ýþýk dalgalarýný belirli bir düzleme sokan araç.

ucaylýk [es. t. polarite] [Alm. Polarität] [Fr. polarité] [Ýng. polarity] [Jap. kyokusei]: Artý, eksi yüklerin birbirinden ne ölçüde ayrýlma olduđunu gösteren nitelik.

ucayölçer [es. t. polarimetre, kutupölçer] [Alm. Polarimeter] [Fr. polarimètre] [Ýng. polarimeter] [Jap. senkôkei]: İþýk dalga düzlemi ile belirli bir düzlem arasýndaki açýý ölçen araç.

ucaysal bađ [Alm. polare Verbindung, dipolare Verbindung] [Fr. liaison polaire, liaison dipolaire] [Ýng. polar bond, dipolar bond] [Jap. kyoku-ketugô, nizýkyoku-ketugô]: Kývýl ucaylýđý olan kimyasal bađ.

ucaysal konsayý [Alm. Polarkoordinate] [Fr. coordonnée polaire] [Ýng. polar coordinate] [Jap. kyokuzahyo]: Bir özek ve bir eksenden ölçülen açý ya da yarıçap konsayýlarýnýn biri.

ucaysý [Alm. polaroid] [Fr. polaroid] [Ýng. polaroid] [henkosi]: İþýđý ucaylaþtırýp az çok geçiren bir tür mercek özdeđi.

ufakdalga izgesi [Alm. Mikrowellen-Spektrum] [Fr. spectre de micro-ondes] [Ýng. microwave spectrum] [Jap. maikuro-ha supekutoru]: Özdeciklerin dönmeleriyle oluþan, erke düzeyleri arasýndaki geçiþlerde salýnan türden ýþýk dalga boylarýna iliþkin.

ufakölçekte [es. t. mikroskopik] [Alm. mikroskopisch] [Fr. microscopique] [Ýng. microscopic] [Jap. kenbikyo]: Çok küçük boyutlarda, özdeciksel çaptaki olaylara iliþkin. ufakölçekte yüzey gerilimi [Alm. mikroskopische Oberflächenspannung] [Fr. tension superficielle microscopique] [Ýng. microscopic surface tension] [Jap. hisiteki hyômen tyôryoku]: Özdeciksel boyutlarda bir yüzey yaratmak için gerekli özgür erke.

uranötesi öđeler [Alm. transurane Elemente] [Fr. éléments transuranien] [Ýng. transuranium elements] [Jap. tyû-uran-gensu]: Çevrimsel çizelgede, urandan sonra gelen kýsa yaþam süreli öđeler.

uyarýcýk [Alm. Exciton] [Fr., Ýng. exciton] [Jap. reikisi]: Katý içinde, bir tanecikmiþ gibi devinen uyarma erkesi nicemi.

uyarık duru [Alm. angeregter Zustand] [Fr. état d'excitation] [Ýng. excited state] [Jap. reiki-zyôtai]: Daha yüksek erke düzeylerine çýkmýþ nicemsel dizge durusu.

uyarma [Alm. Anregung] [Fr., Ýng. excitation] [Jap. reiki]: Nicemsel dizgeyi, daha yüksek bir erke düzeyine çýkarma.

uyartý [Alm. Stimulans, Reiz] [Fr. stimulant, stimulus aiguillon] [Ýng. stimulus] [Jap. yuhatu (yuhatu-hôsyâ)]: Bir eðilime yol açan etki.

uyartýlý salma [Alm. induzierte Emission] [Fr. émission induite] [Ýng. stimulated emission] [Jap. yuado hakkô]: Baþka bir ýþýdýý dolaylý bir etkisi ile kimi ýþýklarýn salýnmasý olayý.

uygulu durular [Alm. Übereinstimmende] [Fr. états correspondants] [Ýng. corresponding states] [Jap. taiô-zyôtai]: Ýki ayrý özdeðeþ indirgenmiþ sýcaklýk ile basýnçtaki durularý.

uymazlýk [Alm. Regelwidrigkeit] [Fr. anomalie] [Ýng. anomaly] [Jap. izyôï tokui]: Bilinen kural ya da kuramlara uymayan sonuç, gözlem vb.

uyumlu titreþim [Alm. Oberschwingung] [Fr. vibration harmonique] [Ýng. harmonic vibration] [Jap. çôwa]: Gerilimsel erke eðrisini, esnemenin kuvvete orantýlý kalan bölümünden çýkarmayan titreþim.

uyumsuz titreþim [Alm. anharmonische Vibration] [Fr. vibration anharmonique] [Ýng. anharmonic vibration] [Jap. hi çowa sindô (hityowa-sindô)]: Gerilimsel erke eðrisinin, esnemenin kuvvete orantýlý kaldýđý bölümünün dýþýna çýkmasýyla sönmeye b

uzam [Alm. Ausdehnung] [Fr. étendue] [Ýng. extent] [Jap. kakutyô]: Özdeðin kapladýđý yer büyüklüdü ya da bir þeyin nereye de bkz. uzamsal özellik.

uzamsal özellik [Alm. extensive Eigenschaft] [Fr. propriété extensive] [Ýng. extensive property]: Özdeðin nicelliðiyle orantýlý olan özellik.

uzay öbekleri [Alm. Raumgruppe] [Fr. groupe spatiel] [Ýng. space groups] [Jap. kûkangun]: Sonsuz uzamly kýrýlcalarýn yapý türlerini veren bakýþým öbekleri.

uzun ivdirici [Alm. linear Beschleunigung] [Fr. accélérateur linéaire] [Ýng. linear accelerator] [Jap. senkei-kasokuki]: Taneciklerin yüksek devinim erkelerini hýzlandýran uzunlamasýna aygýt.

Ü

üçlü [Alm. Triplett] [Fr., Ýng. triplet] [Jap. sanzyûsen, sanzyûkô]: Toplam dönüsü $S = 1$ olan dizge.

üçlü bað [Alm. Dreifachbindung] [Fr. liaison triple] [Ýng. triple bond] [Jap. sanzyû-keturgô]: Asetilendeki gibi, iki öðecik arasýnda eksicikten oluþan bað.

üçlü duru [Alm. Triplett-Zustand] [Fr. état triplet] [Ýng. triplet state] [Jap. sanjuko jotai]: Toplam eksicik dönüsü $S = 1$ olan nicem durusu.

üçlülük noktasý [Alm. Tripelpunkt] [Fr. point triple] [Ýng. triple point] [Jap. sanzyûten]: Bir özdeðe iliþkin katý, sývy ve gaz evreleri arada dengede bulunabildiði nokta.

üleþtirme iþlevi [Alm. Verteilungsfunktion] [Fr. fonction de partition] [Ýng. partition function (p. f.)] [Jap. bunfai kansu]: Sayýtým düzenliðinde, dađý (S) ve yýða (H) gibi iriölçek ýsýldevingenlik niceliklerinin, özdeciksel niceliklerden baþlayarak türetilmesine y temel iþlev.

ülkül çözültü [Alm. ideale Lösung] [Fr. solution idéale] [Ýng. ideal solution] [Jap. risô-yôeki]: Ýki bileþeni karýþýnca ýsý alýp verm karýþma dađýsý, deriþikliklerinin logaritmalarýna bađlý kuramsal çözültü türü.

ülkül gaz [Alm. ideales Gas] [Fr. gaz parfait] [Ýng. ideal gaz] [Jap. risô-kitai]: Özdecikleri arasýnda hiçbir kuvvet olmayýp, duru denklemi $PV = nRT$ 'ye uyan gaz.

üslöñü etkeni [Alm. Vorexponentialfaktor] [Fr. facteur préexponentiel] [Ýng. pre-exponential factor] [Jap. ikusu ponensyaru-no-kata-no insi]: Tepkime hýz katsayýsýnýn, sýcaklýkla pek deðiþmeyen, etkinleþme dađýsý ile ilgili birinci çarpan terimi. A; ($k = Ae$

üstleç [Alm. Substrat] [Fr. substrat] [Ýng. substrate] [Jap. kisitu, kitai]: Özgen özdecidiini üstünde belli bir yere oturup, kimyasal deðiþikliðe uðrayan özdek.

üstözekkaç [es. t. üstmerkezkaç] [Alm. Ultrazentrifuge] [Fr. ultracentrifugeuse] [Ýng. ultracentrifuge] [Jap. tyô-ensinki]:

Dirilçoðuzlarý, özdecik ađýrlýklarýna göre ayýrmaya yarayan aygýt.

üstün akýpkanlýk [Alm. Supraflüssigkeit] [Fr. superfluidité] [Ýng. superfluidity] [Jap. ço-ryûdô]: Çok düpük sýcaklýklarda, nicemsel noktasý devinimi yüzünden katýlabamayan helyumun, iriölçekte gösterdiði olađandýbý nicemsel özellikler.

üstün iletken [Alm. Supraleiter] [Fr. supraconducteur] [Ýng. superconductor] [Jap. tyô-dendôtai]: Çok düpük sýcaklýklarda, eksicik karþý direncini yitiren özel özdek.

V

van der Waals etkileþimi [Alm. van der Waalsche kräfte] [Fr. interaction de van der Waals] [Ýng. van der Waals interaction] [Jap. fan-deru-Wârusu]: Özdecikler arasýnda, kimyasal etkileþim yanýnda çok daha güçsüz kalan fiziksel etkileþim.

veri [es. t. data] [Alm. Date] [Fr. données] [Ýng. data] [Jap. deita]: Deneysel ölçme sonucu bulunan nicelik ya da sayý.

verimlilik [Alm. Hervorbringen, Nachgeben] [Fr. rendement] [Ýng. yield] [Jap. syûryô, syûritu]: Kimyasal bireþim iþlemleri sonunda elde edilen erek özdek niceliðinin, kuramsal olarak beklenen niceliðe oraný.

verim oraný bkz. verimlilik.

veriþim [Alm. Austausch, Umsatz, Austauschfähigkeit] [Fr. échange] [Ýng. exchange] [Jap. kôkan]: Eksiciklerin tek tek belirlenememesi yüzünden, eksicikler karþýlýklý yer deðiþtirince gözlenebilir niceliklerin deðiþmez kalmasý olayý.

veriþimli tepkime [Alm. Austauschreaktion] [Fr. réaction d'échange] [Ýng. exchange reaction] [Jap. kôkan-hannô]: Tepkenler arasýnda, özdeciklerin yer deðiþtirdiði tepkime.

veriþim tümlevi [Alm. Austausch-Integral] [Fr. intégrale d'échange] [Ýng. exchange integral (Kij)] [Jap. kôkan-sekibun]: Ýçlerinde birer eksicik bulunan iki özdecik yörüngeci ile iki eksicidin yerlerini deðiþtirdikten sonraki çarpýmýn üzerinden alýnan tümlevi.

Y

yabancý özdek bkz. katýpký.

yađyakýt [Alm. Heizöl] [Fr. gaz oil, fuel oil] [Ýng. fuel oil] [Jap. neryôyu, zyûyu]: Taþyađýn (petrolün) damýtýlmasýnda çýkan, kaynama noktasý yüksek hidrokarbonlar kesimi.

yakýnsak dizi [Alm. konvergente Reihe] [Fr. série convergente] [Ýng. convergent series] [Jap. sakahoso-tyokuretu]: Terimleri sonsuza dek toplandýðýnda belirli bir sayý veren dizi.

yaklaþtırma [Alm. Näherung] [Fr., Ýng. approximation] [Jap. kinzi]: Denklemler ya da kuramlarda, kesin çözüm bulunamayan yerlerde yaklaþık çözüm bulma.

yalýn çift [Alm. einsames (freies) Elektronenpaar] [Fr. paire solitaire] [Ýng. lone pair] [Jap. hikyoyû-densitui]: Kimyasal bađ yapmayýp, tek özdecik üstünde duran eksicik çifti.

yalýtýk dizge [Alm. isolierten System] [Fr. système isolé] [Ýng. isolated system] [Jap. tozita kei]: Çevresiyle, erke ve özdek alýþveriþi yapmayan kapalý dizge.

yalýtkan [es. t. izolator] [Alm. Isolator] [Fr. isolateur] [Ýng. isolator] [Jap. zetuentai, gaisi]: Isý ya da kývým geçirmeyen (özdek, nesnel vb.).

yalpa [Alm. Präzession] [Fr. précession] [Ýng. precession] [Jap. saisa undô]: Ekseni çevresinde dönmekte olan nesnenin, eksen dođrultusunu pek deðiþtirmeden ancak küçük bir açýda yaptýðý tarama.

yalpalanma [Alm. präzessieren] [Fr. précesser] [Ýng. precess] [Jap. saisa undô o otonau]: Ekseni çevresinde dönmekte olan nesnenin, eksen dođrultusunda ancak küçük bir açýyý yalpa yaparak taramasý olayý.

yamultma [es. t. distorsiyon] [Alm. Verdrehung, Verformung] [Fr., Ýng. distortion] [Jap. yugami, hizumi]: Geometrik biçimi, az ölçüde deðiþtirme iþlemi.

yandaþ eþiz [Alm. cis-isomer] [Fr. cis-isomère] [Ýng. cis-isomer] [Jap. sisu iseitai]: Bir özdecidin iki topađýnýn da bir yanda bulunduðu eþiz durumu.

yankýlabým [es. t. rezonans] [Alm. Resonanz] [Fr. résonance] [Ýng. resonance] [Jap. kyometi, kyôsîn]: 1- Takýbýk iki titreþirden birindeki titreþimin öbürüne atlamasý. 2- Erkeleri birbirine çok yakýn birkaç nicemsel durunun dođrusal olarak birleþip, yeni durulum olmasý.

oluşturması.

yanma ısı [Alm. Verbrennungswärme, oberer Heizwert] [Fr. chaleur de combustion] [Yng. heat of combustion] [Jap. nensyōnetu]: Bir özdük ya da özdemnin yanmasıyla oluşan ısı niceliği.

yansıma düzlemi [Alm. Ebene der Reflektion] [Fr. plan dereflexion] [Yng. plane of reflection] [Jap. kyoeino heimen]: Bakıyım ipleri arasında yer alan yansıma noktaları, bir düzlemin öbür yanında eđ uzaklıktaki karşıları bulma iplerini saptayan

yansıya [Alm. Zeile] [Fr. rang] [Yng. row] [Jap. narabi]: Bir dizeyi oluşturan yatay öde dizilerinden her biri.

yapay ıynetkinlik [Alm. künstliche Radioaktivität] [Fr. radioactivité artificielle] [Yng. artificial radioactivity] [Jap. zinkō-hōsyanō]: Özellikle çekinsel tepkilerde, çekinlere ılıncıklar verilerek türetilen yeni yerdeplerin ıynetkinliği.

yapı [Alm. Struktur, Aufbau, Gefüge] [Fr., Yng. structure] [Jap. kōzō]: Ödecek ile özdeciklerin, eksik ya da ödeciklerden olunan

yapısal epi [Alm. Konstitutionsisomer] [Fr. isomère constitutionnel] [Yng. constitutional isomer] [Jap. kōzō-isoitai]: Ödesel bileşim eđ, kimyasal bağlık değipik özdecik türlerinden her biri.

yapıkan [Alm. klebrig, anhaftend] [Fr. adhérent, adhésif] [Yng. adhesive] [Jap. settyaku]: Deđipik bir öde, fiziksel kuvvetlerle tutunup kalabilme özelliğinde olan.

yapıtırıcı [Alm. Klebemittel, Klebstoff, Bindemittel] [Fr. adhésif] [Yng. adhesive] [Jap. settyaku]: Deđipik bir öde, fiziksel kuvvetlerle tutunup kalabilen ya da bu özelliği ile iki ayrı öde birbirine tutturabilen öde. yarıçapsal dağılım ipleri [Alm. ra Verteilungsfunktion] [Fr. fonction de distribution radiale] [Yng. radial distribution function] [Jap. ziku-hōkō-bunpai-kansū]: Sıvı içinde, bir noktadan belirli bir yarıçap uzaklağınca ortalama kaç sıvı ödeciği bulunacağını veren ipler.

yarıçapsal hız [Alm. radialgeschwindigkeit] [Fr. vitesse radiale] [Yng. radial velocity] [Jap. ziku sokudo]: Bir öekten çıkan yarıçap doğultusundaki hız.

yarıdenemsel [Alm. halbempirisch] [Fr. semi-empirique] [Yng. semi-empirical] [Jap. han-jikken (han-bengi)]: Kuramsal yolla bulunmuş denklemlerde geçen niceliklerden kimilerini temel hesaplardan bulmayıp, denklemleri deneyle uydurmaya çalıarak kestirme yollarına ilipkin.

yarıgeçirgen [Alm. Halbdurchlässige, Semipermeable] [Fr. semipermeable] [Yng. semi-permeable] [Jap. hantōmaku]: Kimi özdecik ya da yükünleri geçirip kimilerini geçirmeyen (zar, ekran vb.).

yarıiletken [Alm. Halbleiter] [Fr. semi-conducteur] [Yng. semi-conductor] [Jap. handōtai]: Kıvı akımı pek az ileten silip, german ya da kimi organik kıvıcalara benzer ödeklar.

yarılım [Alm. Spaltung, Aufspaltung] [Fr. clivage] [Yng. splitting] [Jap. bunretu]: Bir erke düzeyi ya da izge çizgisinin iki, üç... düzey ya da çizgiye ayrılması.

yarım göze [Alm. Halbelement] [Fr. demi-pile] [Yng. half-cell] [Jap. handenti]: Kıvıkesimde, artıuç ya da yalnız ekşuçların bulunduğu göze.

yarıyaşam [Alm. Halbwertszeit] [Fr. demi-vie] [Yng. half-life] [Jap. hangenki]: Ayrıban, bozunan bir ödeğin yarısı kalıncaya de geçen süre.

yasaklı geçiş [Alm. verbotener Übergang] [Fr. transition interdite] [Yng. forbidden transition] [Jap. kinsei-sen'i]: Eđ bakıyım yüze geçiş olasılığı olmayan, ancak ödecik, özdecik yapısındaki küçük bir tedirgi etkisiyle izgede gene de biraz görünebilen nicemsel

yasal eplenik değipken [Alm. kanonische konjugierte Variable] [Fr. variable conjugué canoniquement] [Yng. canonically conjugate variable] [Jap. seizyun kyōyaku kahen]: Konum-devinirlik (q ve p), erke-zaman (E ve t) gibi Hamilton iplerinin birine göre türevi öbürünü veren düzeneksel değipkenler çifti.

yasal toplak [Alm. kanonischen Aggregat] [Fr. ensemble canonique] [Yng. canonical ensemble] [Jap. kanonikaru-ansanburu, hyōzyun-syūdan]: Her bir dizgesi eđ sayıda, birçok özdecikten oluşan iriölçekte dizgeler topladı. bkz. toplak.

yaygın yöregeç [Alm. nichtlokalisierte Orbital] [Fr. orbitale délocalisée] [Yng. delocalized orbital] [Jap. hi kyokuzai-ka kidō]: Özdeciğin belli bir yöresine değil de, her yanına yayılmı yöregeç.

yayılım [es. t. difüzyon] [Alm. Diffusion] [Fr., Yng. diffusion] [Jap. kakusan]: Özdeciklerin, deripikliğin daha az oldu yerlere zamanla yayılmaları olayı.

yeğinlik [Alm. Intensität] [Fr. intensité] [Yng. intensity] [Jap. kyōdo]: Birim alandan, birim zamanda geçen erke ya da tanecik

niceliği.

yeđinsel özellik [Alm. intensive Eigenschaft] [Fr. propriété intensive] [Ýng. intensive property]: Özdeđin uzam ve niceliđine bađlý olmayan özellik; uzamsal özelliđin tersi. (örn. sýcaklýk, yeđinsel özellik olduđu halde ýsý kapsađý (yýđa), uzamsal bir özelliktir).

yeđlik [Alm. Festigkeit] [Fr. intensité] [Ýng. strength (not force)] [Jap. kyôdo]: Çözelti deriþikliđinin ya da bir alanýn güçlülüđü.

yeđni etkileþim [Alm. schwache Wechselwirkung] [Fr. interaction faible] [Ýng. weak interaction] [Jap. yonai-sôgosayô]: Eksicik ya da μ -ortacıđý taneciklerinin gösterdiđi, ýlýncýđýn da bozunumuna yol açan temel etkileþim türü.

yerçekimsel [Alm. grantatims] [Fr. attractif] [Ýng. gravitational] [Jap. zyûryoku-no]: Ýki kütlelin çarpýmý ile dođru, aralarýndaki uzaklýđýn karesi ile ters orantýlý yerçekim kuvvetlerine iliþkin.

yerdeþ [es. t. izotop] [Alm. Isotop] [Fr., Ýng. isotope] [Jap. dôitai, dôigenso]: Öđecik sayýlarý (Z) eþ, çekimsel kütleleri deđiþik çe her biri.

yerdeþ ayýrýmý [Alm. Isotopentrennung] [Fr. séparation d'isotopes] [Ýng. isotope separation] [Jap. dôikaku bunri]: Öđecik sayýs eþ, kütlesi deđiþik çekinlerin ayrýlmasý iþlemi.

yerdeþ ornatýmý [Alm. Isotopen Substituierung] [Fr. substitution isotopique] [Ýng. isotopic substitution] [Jap. dôitai-sifuto]: Öđeci izge çizgilerinin, eþ yerler deđiþtikçe az öteye gitmeleri olayý.

yerel [Alm. örtlich] [Fr. local, locaux, locale] [Ýng. local] [Jap. kyokusyo]: Özellikleri, uzayın tek tek noktalarý ile ilgili olan.

yerel alan [Alm. lokal Feld] [Fr. champlocale] [Ýng. local field] [Jap. kyokusyoba]: Yalnýz uzaydaki tek tek noktaların konumlarıyla belirlenen birkaç noktánın birbirine etkisini içermeyen fiziksel kuvvet alaný ya da nicemsel alan.

yerseme [es. t. lokalizasyon] [Alm. Lokalisierung] [Fr. localisation] [Ýng. localization] [Jap. kyokuzaika]: Bir etki, yörungeç vb., özdeciđin belli bir yöresinde bulunur kýlma.

yersenik [Alm. localisiert] [Fr. localisé] [Ýng. localized] [Jap. kyokusyokashita]: Özdeciđin belli bir yöresini kapsayan (yörungeç, etki vb.).

yersenik yörungeç [Alm. lokalisierte Orbital] [Fr. orbital localisée] [Ýng. localized orbital] [Jap. kyokusyokashita kidô]: Özdeciđin belirli bir yöresini, örneđin bir kimyasal bađý, bir yalýn çifti kapsayan yörungeç.

yersizleme [Alm. Nichtlokalisierung] [Fr. délocalisation] [Ýng. delocalization] [Jap. hi-kyokuzaika]: Yörungeci, özdeciđin belirli bir yöresine deđil de, birçok öđeciklerine yaygýn duruma getirme.

yýđa [Alm. Enthalpie, Wärmefunktion] [Fr. enthalpie] [Ýng. enthalpy] [Jap. entarupii]: Eþbasýnçlý bir iþlemede, dizgenin aldýđý ýs + PV).

yýđýlým [es. t. popülasyon] [Alm. 1- Population, 2- Besetzung] [Fr. 1- population, 2- peuplement] [Ýng. population] [Jap. bunshisu]: 1- Özdeciksel yörungeçlere eksicikler dizildikten sonra, özdecikiçi öđecik yörungeçlerine düþen eksicik sayýsý dađýlým düzeylerinin eksicik vb. ile doldurumu.

yýđýlým çözümlenmesi [Alm. Besetzungsanalyse] [Fr. analyse de peuplement] [Ýng. population analysis] [Jap. bunshisu no bunseki]: Özdecik yörungeçleri bulunduktan sonra, eksicik dađýlýmýný yörungeçlerdeki öđeciksel katsayýlar türünden veren ceb

yitirgen [Alm. Spülmittel] [Fr. boueur, balayeur] [Ýng. scavenger] [Jap. hosityuzai]: Özellikle zincirleme tepkimelerde, kökçeleri yitirip tepkime dýþý ederek tepkime hýzýný düþüren özdek.

yođruk [es. t. plastik] [Alm. plastisch] [Fr. plastique] [Ýng. plastic] [Jap. purasutikku]: Çekildikçe uzayan, kuvvet kalkýnca eski durumuna dönmeyen özdek.

yođruklayýcý [Alm. Plastiziermittel] [Fr. plastifiant] [Ýng. plasticizer] [Jap. kasoza]: Yođrukların biçimlendirilmesinde kullanýlan, yođruluk özelliklerini etkileyen fýtalatlar gibi kimyasal özdeklere verilen ad.

yođrukluk [Alm. Plastischlichkeit] [Fr. plasticité] [Ýng. plasticity] [Jap. sosei]: Kuvvet uygulandýkça uzayýp, kuvvet kalkýnca eski durumuna dönmeme özelliđi.

yođun [Alm. dicht, kompakt] [Fr. compact, dense] [Ýng. dense] [Jap. mitu-na]: Özgül ađýrlýđý yüksek olan.

yođunluk [Alm. Dichte] [Fr. densité] [Ýng. density] [Jap. mitudo, nôdo]: Birim oyluma düþen özdecik sayýsý.

yönelik baðdeðer [Alm. Valenzrichtung] [Fr. valence dirigée] [Ýng. directed valence] [Jap. hòkò-gensika]: Kimyasal baðlarýn, ya da belirli doðrultularda kuvvetli olmasý.

yöney [es. t. vektör] [Alm. Vektor] [Fr. vecteur] [Ýng. vector] [Jap. bekutoru]: 1- Büyüklüðü ile yönü olan nicelik. 2- Daha genel anlamda: Doðrusal bileþme iþlemi altýnda, kapalý, soyut bir matematik uzayýný oluþturan öðelerden, matematik nesnelere denir.

yönlenim [Alm. Orientierung] [Fr., Ýng. orientation] [Jap. haikò]: Bir alanýn etkisiyle, özdecik ya da yöneylerin belirli bir yöne doð dizilmesi.

yörüngeç [Alm. Orbital] [Fr. orbitale] [Ýng. orbital] [Jap. kidò]: Tek eksicidin çekimler çevresinde bulunduðu yerlerin olasýlýklarýný dolaylý olarak veren nicemsel dalga iþlevi.

yuvar [Alm. Kügelchen] [Fr., Ýng. globule] [Jap. shòkyù]: Yuvarlak biçimde özdek parçasý (örn. yað yuvarý).

yuvarsýl [Alm. ballförmig] [Fr. globulaire] [Ýng. globular] [Jap. ryûqyò]: Yuvarlak biçimde özdek parçasý özelliðinde olan (yuvarsýl önbesi özdecikleri vb.).

yük [es. t. þarj] [Alm. ladung] [Fr., Ýng. charge] [Jap. tyâzi, zyûden, denka, sòyaku]: Çevresinde kývýl alan yaratan, artý ya da eksilen temel tanecik özelliði, niceliði.

yük daðýlýmý [Alm. ladungsverteilung] [Fr. distribution de charge] [Ýng. charge distribution] [Jap. zyûden-bunpu]: Özdecik ya da özdecikteki eksiciklerin konum olasýlýklarýný veren iþlev.

yükseltgenme [es. t. oksidasyon] [Alm. Oxydation] [Fr., Ýng. oxydation] [Jap. sanku]: Bir özdecik ya da özdecidin, eksicik vermesiyle görünür artý yükünü çoðaltmasý.

yükün [es. t. iyon] [Alm. Ion] [Fr., Ýng. ion] [Jap. ion]: Artý, eksi kývýl yük gösteren özdecik ya da özdecik.

yükün çifti [Alm. Ionenpaar] [Fr. paire d'ions] [Ýng. ion pair] [Jap. ion-tui]: Çözelti içinde birbirini çekip birlikte giden, dolayýsýyla düþük iletkenlik veren iki yükün.

yükün deðiþtirici dikeç [Alm. Ionaustauschersäule] [Fr. colonne d'échange d'ions] [Ýng. ion-exchange column] [Jap. ion-kokánkaramu]: Ýçinde bir çeþit reçine, çoðuz özdek bulunup, geçen sývýdaki kimi yükünleri baþkalarýyla deðiþtiren dikine aygýt.

yükün göçü [Alm. Ionenwanderung] [Fr. migration d'ions] [Ýng. ion migration] [Jap. ion-no-idò]: Kývýlkesimde, yükünlerin kývýlma gitmesi.

yükünleþme [es. t. iyonlaþma] [Alm. Ionisierung] [Fr. ionisation] [Ýng. ionization] [Jap. ionka]: Özdeciklerin parçalanmasý, özdecik özdecik topraklarýna eksicik katýlmasý ya da çýkarýlmasýyla yükün oluþturmasý.

yükünleþme gerilimi [Alm. Ionisierungsspannung] [Fr. potential d'ionisation] [Ýng. ionization potential] [Jap. ionka potensharu]: Özdecik ya da özdecikten bir eksicik çýkartmak için verilmesi gereken erke niceliði.

yükünel [es. t. iyonik] [Alm. ionen] [Fr. ionique] [Ýng. ionic] [Jap. ion]: Yükünlerle ilgili. yükünel bað [Alm. Ionbindung, heteropolare Bindung, polare Bindung, Elektrovalenz] [Fr. liaison ionique, liaison hétéropolaire, liaison d'électrovalence] [Ýng. ionic bond] [Jap. ion-ketugò]: Ýki özdecikten birinin eksicik verip, öbürünün almasýyla oluþan kimyasal bað.

yükünel boþalma [Alm. Ionen Ausladung] [Fr. décharge ionique] [Ýng. ionic discharge] [Jap. hòden]: Gaz içinde yükünlerin oluþmasýyla kývýl akýmýn geþivermesi olayý.

yükünel boy etkisi [Alm. Ionengrosse Effekt] [Fr. effet de taille ionique] [Ýng. ionic size effect] [Jap. ion no òkisa no sa ni yoru kòka]: Yükünlerin noktasal deðil de belirli boylarda olmasýndan doðan etkiler.

yükünel kýrýlca [Alm. Ionenkristall] [Fr. cristal ionique] [Ýng. ionic crystal] [Jap. ion-kessyò]: Artý ya da eksi karpýt yükünlerden kýrýlca.

yükünel özgelik [Alm. Ionencharakter] [Fr. caractère ionique] [Ýng. ionic character] [Jap. ion-sei]: Bir kimyasal baðýn ne ölçüde ortakbað, ne ölçüde yükünel bað olduðunu belirtmeðe yarayan nicelik.

yükün toplapýmý [Alm. Ionenassoziation] [Fr. association d'ions] [Ýng. ion association] [Jap. ion-kyòsyù]: Çözeltide karpýt yükün birbirlerini çekerek daha topluca bulunmaları.

yükün veripimi [Alm. Ionenaustausch] [Fr. échange d'ions] [Ýng. ion exchange] [Jap. ion-kòkan]: Yükün deðiþtirici dikeçten geþen özdecidin yükünleri yerine baþkalarýnýn konulmasý. 2- Bu olaya dayanan denel yöntem.

yürür sýnýr yöntemi [Fr. méthode de barrière mouvante] [Ýng. moving boundary method] [Jap. hikotei-kyôkai-hô]: Karýpmayan i arasýndaki sýnýrýn yürümesine bakýlarak, yükünlerin hýzlarýný, iletkenliklerini ölçmeye yarayan yöntem.

yüzergen [es. adsorban] [Alm. Adsorbens, Adsorptionsmittel] [Fr. adsorbant] [Ýng. adsorbent] [Jap. kyûtyakuzai]: Yüzeyine özdecikleri çekip tutan, yüzerme eðilimi olan özdek.

yüzerik [Alm. Adsorptiv, Adsorbant, adsorbierte Substanz] [Fr. Produit adsorbé] [Ýng. adsorbate] [Jap. kyûtyakusitu]: Bir özdeðin yüzeyine, kimyasal ya da fiziksel kuvvetlerle tutunmuş özdecikler.

yüzerme [es. t. adsorpsiyon] [Alm. Adsorption] [Fr., Ýng. adsorption] [Jap. kyûtyaku, kyushu]: 1- Yüze, yüzeye soðurma. 2- Yabancı özdeciklerin, bir katý yüzeye kimyasal ya da fiziksel kuvvetlerle tutunup kalması.

yüzey gerilimi [Alm. Oberflächenspannung] [Fr. tension superficielle] [Ýng. surface tension] [Jap. hyômen tyôryoku]: Ýki evre arasýnda ya da bir evre ile bobay arasýndaki yüzeyin, birim alan baþýna düþen özgür erkesi.

yüzey incekatý [Alm. Oberflächenfilm] [Fr. trempe superficielle] [Ýng. surface film] [Jap. hyômen-so]: Bir özdek yüzeyini kaplayan çok ince yabancı özdek katmaný.

yüzü özekli küpsel [Alm. flächenzentriert] [Fr. cube centré sur les surfaces] [Ýng. face centered cubic] [Jap. mensin-rippô-kôsi]: Birim öðesi küpsel, küp yüzlerinin özeklerinde de birer özdecik bulunan kýrylca türü.

Z

zincirleme tepkime [Alm. Kettenreaktion] [Fr. réaction en chaine] [Ýng. chain reaction] [Jap. rensa-hannô]: Bir adýmýnda çýkan ürünü, sonraki adýmlarýnda gittikçe artýran tepkime türü.